יהודה אומר בכל יום שתים. דלית ליה מערכה עליונה על קיום האש. ומקרא שלישי של והאש על המזבח יוקד בו לא תכבה דרש ליה רבי יהודה שהמבעיר קטורת כדי להניח האש על המערכה הגדולה לא יניח על הרצפה ויעלם כשהם דולקים למזבח. אלא יוליכם בראש המזבח. והלכה כר' יוסי: יהודה אומר בכל יום שתים). והיום שלש: נפקא להו מוהאש ואפילו למאן דלא דרש וי"ו וי"ו ה"א דרש. גמרא: שתים. כתב הר"ב ומקרא ג' של והאש וגו' דרש ליה שהמבעיר קטורת כו' ואיך נפקא להו מונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח (ויקרא ו') וכ"י לי מהתם ה"א קאי אחרעא ועביד מפוחא קמ"ל. וקרא ונתנו דרש ליה כו' כדאיתא בגמרא:

מאהבה הא נעשו כזכיות בראיתא ביומא דף פ"ו ע"ב ואולם לפ"ז קשה הא באותו קרא כתיב נוצר חסד לאלפים דזהו מירדי בתשובה מאהבה בדמוקמינן בסוטה דף ל"א ע"א קרא דעושה חסד לאלפים כך ראיתי מקשים וצ"ע:

לקוטים

וקנה מסמע מזה דר"מ פליג את"ק וכ"ל דעת הרמב"ם דהסמיע הא דוהב אדום ולין ספק שם משום דס"ל דפליג ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן אבל הרא"ש פסקה לה דוהב אדום מסמע דס"ל דלא פליג וא"ל פליג הלכתא כוותיה ר"מ ודבקלו לגולמי ר"מ ורב אשי לפרושי זהב פרוס מדומה לדס פרוס מסמע גבולת לגו כר"מ (ס"ל):

*) עיין בהשג"ר כפ לעמות כ"ת ל"ס.

יכין תפארת ישראל יכין

הערכיים, נסרפין במערכה גדולה: טו) דס"ל דא"ל אחד מיוחד לקיום האש:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ד'

פרק ד מ"א ב' ג' ד' ה' ו'. הכה"ג חוטף מהר הגורלות שאחר כתוב עליו לשם ואחר לעזאזל מהקלפי, שלא יתבוון להעלות שם בימינו לפי יפה נוי"א טרף בקלפי, ר"ל שנענע הקלפיז וכשעלה השם בימינו הסגן אומר אישי כה"ג הגבה ימינך, ואם בשמאל הראש ב"ד אומר כן, הגיה הגורל שבימין על השעיר העומד לפניו ב'מין ושבשמאל על השמאל, ואומר בשל השם לה' חטאת נחשם הויה בכתבו והכהנים משתחוים ואומרים בשכמל"ו. קושר לשון צמר סרוק מאודם בתולעת שני, בראש שעיר המשתלח, ומעמידו שיהיה פניו נגד שער המזרח ששם יצא. וכן קושר בשעיר הנשחט לחטאת לה' לשון צמר כזה. מיהא כדי שלא יתחלף בשעיר המשתלח, לא בקרניו, כ"א בצוארו. ובשניהם היה לסימן, דצמר דשעיר המשתלח היה מתלבן כשהשליכו לצוק, וצמר הנשחט היה מתלבן כשתלו הצמר אחר השחיטה על פתח ההיכל, כשהגיע המשתלח לצוק, היה סימן טוב לישראל, במ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו ואח"כ בא לו הכה"ג אצל פרו פעם שני וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה ודוי שני שהיא בעד הכהנים וכך הוא אומר, אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורת משה עבדך, כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים עונים בהשתחויה ואומרים בשכמל"ו, ואח"כ שחט הפר ונמר אחר שחיטה על ידו בלעיל פ"ג. וקבל הכה"ג בזרק דמו ונתנו למי שהוא מנדנדו שלא יקרש ומניחה על הרובד הרביעי שמפתח ההיכל ולחוץ, ונוטל את המחתה דזהב אדום, ורופנה דק להקל על בה"ג, וידה ארוכה כדי שתגיע תחת זרוע דכה"ג ושתהיה זרוע מסייעתו, והיה לה ניאשתיק נוהרמב"ם השמיט זה בה' יה"כ פ"ב. וג"ל דעל זה רמז הפיוטן בעבודה ליה"כ באמרו קיש צעדיו לפרכות וכו', והתורני ה"ר וואלף היידענהיים ז"ל במחזור שלו שכ' בפירושו שם קול הקשת הילוכו ע"י פעמונים, *)במה"כ שגה בזה, דהרי לא היה לבוש בבגדי זהב וכן שגה עוד במקום הנ"ל שכ' רום מעלה למעלה מחום הסיקרא דחוט הסיקרא דפרוכת מניין ולא היה אלא במזבח החיצון והיתה בת ג' קבין ועלה לראש המזבח באמצע וכן יורד בלי להקיף למעם המרחה ופנה גחלים אילך ואילך והתה מהגחלים שבאמצע האש שנתאכלו הטב נשלא יהיו כאודים שמעלים עשן, ממערב שבמזבח שנא' מעל המזבח מלפני ה', ויורד ומניחה על הרובד הרביעי שבעורה מחוץ לפתח ההיכל כלעיל ומוציאין לו את הכף דזהב מלשכת הכלים להקטיר קטורת בלקמן פ"ה, וו' מערכות היו, א) מערכה גדולה להקריב אברי תמיד. ב) לגחלים לקטורת דהיכל. ג) לקיום האש. ד) לגחלים דקטורת ק"ק. משונה היה הקטרת קטורת ביה"כ מכל היום, דבכל יום הותה בשל בסף, בת מאה, ומערה לדוהב בת ג' קבין, בבידה, וידה קצרה, וזהבה ירוק, ומקריב משקל תצי מנה קטורת דקה בשחרית וכן בין הערבים. ולא היה מערכה ד' לגחלים דקטורת ק"ק דלא היה מקטיר אלא בהיכל. משא"כ ביה"כ חתה מיר במחתה של ג' קבין שיעור הקטורת, והיא קלה, ומזהב אדום, וידה ארוכה לאחזה תחת זרועות, בשיחפון בפנים, ומוסיף עוד מלבד השיעור הנ"ל שמקטיר במזבח הזהב, מלא חפניו בק"ק, והקטורת היא דקה מן הדקה:

ר"ע מברטנורה **הוציאו לו פרק ה יומא** תוספת יום טוב ציונים

פרק ה א הוציאו לו. מלשכת הכלים: וכך היתה מדתה. כמדתה במון כך מדתה בפנים. מה במון היה חופן בחפניו ממש ולא בכלי כך בפנים כשמערה הקטרת מן הכף לתוך חפניו לא היה מערה בכלי עשוי כמדת חפניו אלא לתוך חפניו ממש: נטל את המחתה בימינו. לפי שהיא כבדה וחמה וקף הקטורת קלה הימנה לכך מחתה בימינו וקף והקטן לפי קטנו. וכך היתה מדתה). נטל את המחתה בימינו. ואת הכף

פרק ה א הוציאו לו) את הכף) ואת המחתה). והפנ) מלא חפניו). ונתן לתוך הכף. הגדול לפי גדלו.

פ"ה א הוציאו לו. מ"ו פ"ל. ירושלמי פנעות פ"ב כ"ב. מו"ל פ"ל מס' פנעות יה"ב ס"ל: הגדול לפי גדלו. טו"ב מחני פ"ב:

שנויי נוסחאות

פ"ה א וחפן במשב"ל חפן; בלה"מ בכבלי בדפו"י חופן ועיי"ש. ונתן בד"ב: ונותן כ"ה בכבלי שם. **מדתה** במשנ"ר מדתן (ה)

פרק ה **א הוציאו** לו את הכף ואת המחתה. פירשו בגמרא מחתה מלאה קטרת וממנה חפן כו': ונתן לתוך הכף. כדאשכחן בנסיאים (במדבר ז') כף אחת מלאה קטרת. גמ': נטל את המחתה בימינו. היינו מחתה דגחלים. וכתב הר"ב לפי שהיא כבדה וחמה כו' דאי לאו הכי ליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא כדאי' בגמ'. אבל לא משום דהולכה בשמאל פסולה דאם כן מאי קאמר מטעם ליבא כו' דאינה אלא סברא בעלמא עדיפא ה"ל לאקשויי והא הולכה בשמאל פסולה. אלא שראיתי להרמב"ם בפ"ד מהלכות עי"כ שכתב כבר בארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ובשאר עבודות לפיכך היה מן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף הקטרת בימינו אבל מפני כובד וכו' ע"כ. דש"מ דהני טעמי לריכים. משום דאל"ה הולכה פסולה בשמאל והדין עמו משום דאיתותב רב ששת דמכשיר בשמאל בפרקין דף מ"ט. ובכ"מ בפרק ה' מהלכות ביאת המקדש לא הראה מקום על זה הדין. וא"ת קשיתיו דעדיפא הוה ליה לאקשויי כו' כ"ל דשאלה זו דליבא כו' נשאלה בבית המדרש קודם דבעיא מינה מרב ששת הולכה בשמאל מהו. אי נמי בתר דפשטה רב ששת דהולכה כשירה. וקודם דאיתותב. אבל אין ה"ל דבתר דאיתותב מברייה? דאני בה בהדיא דשמאל פסולה בהולכה לריכים להני טעמי בלאו ליבא כו' אלא מכח הדין שנמו כדברי הרמב"ם. ומסדר הגמרא סדר השאלה כמו שנשאלה דאמרינן בעלמא. ומשנה ראשונה לא זה ממקומה (ביבמות משנה ו' פ"ג) ונדולה מזו בגמרא פרק בתרא דף ע"ו דמאי דקאמר מעיקרא נ"ל דלא ליתמר אלא בתר מלא דאיתמר בתר הני כ"ש הך שדרשאי שמסורת קודם החיובתא. וכתב בכ"מ וק"ל כיון שהולכה בשמאל פוסלת היאך הכשירו כאן מפני טעמים אלו. ואפשר דהולכה בשמאל לא פסלה אלא מדרבנן. אי נמי אף על גב דהולכה בשמאל

יכין תפארת ישראל יכי

פ"ה א) ר"ל הביאו לו לכה"ג מלשכת הכלים את וכו': ב) [לעפפעל] והכ: ג) מלאה קטורת: ד) מהקטורת: ה) מלוא פיסה כ' ידיו ו) הכף היה כמדת חפניו ממש, דבפנים מחיר הקטורת מהכף לחפניו ומקטיר: ז) של גחלים:

בשמאל פסולה מדאורייתא משום דא"א שלא בהילוך בקטרת לא פסלה. ובהכי אכשר רחמנא עכ"ל. וז"ש דלא פסלה אלא מדרבנן הייט טעמא משום דבקרא דמיניה ילפינן ימין (כדכתב הר"ב ריש פ"ב דזבחים) לא כתיב אלא קבלה ונתינה. והייט דבע' בגמרא אהולכה לא כשרה בשמאל. ולא מיפשיט אלא מברייתא דתני דשמאל פוסל בהולכה. ואין להקשות אמאי לא הקטו מיולך ב' פעמים פעם המחתה בימין ופעם הכף בימין. דהבאה א' אמר רחמנא (ולקח הכהן מלא המחתה גחלי אש וגו' ומלא חפניו קטרת וגו' והביא מבית לפרוכת) ולא שתי הבאות. כדאיתא בגמרא ריש פרקין [*והשתא דאתיא להכי אפשר לומר דאפילו בתר דאתותב רב ששת פרכינן שפיר יליבא בארעא כו' דיכון שאינו רשאי לעשות שתי הבאות על כרחין מכשירין השמאל בחדא. ומשום יליבא כו' ה"ל להפוך ותהא המחתה בשמאל. אלא שאין לשונו של הרמב"ם כך שהרי כתב לפיכך היה מן הדין כו' ומשמע דמהדין שהקדים דהייטו שהולכה בשמאל פוסלת הוא. הלכך נראה דהולכת המחתה של גחלים שאינה אלא מכשירי הקטרת מן הדין כשר אף בשמאל]: לבין שתי הפרוכת. כתב הר"ב לפי שנסתפקו בבית שני אם המחילה וכו' והיה עוביה אמה ומסיים רש"י ואינה יכולה לעמוד בגובה מאה אמה ולהוסיף על עוביה א"א דכתיב (ד"ה א' כ"ה) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל עכ"ל. וקשיא לי דבד"ה שני ג' (ד') כתיב והגבה מאה ועשרים. ופירש"י שם דעד קירוי עליה ראשונה ל' וממנו עד גג העליון ל' בין הכל ק"ך. וכ"כ הרד"ק לסברת רז"ל. א"כ גובה הראשון יותר מהשני. הלכך נראה בעיני שזה שלא אי' יכול לעמוד בבית שני לפי שגובה ההיכל עצמו עד קירוי עליה ראשונה היה מ' כדתנן במדות פ"ד ושל ראשון לא היה רק ל' כמ"ש רש"י בד"ה. והכי איתא בפ"ק דב"ב דף ג' כי קאי בתלתין קאי. ועיין משנה ה' פ"ד דמדות מ"ש בש"ל. ואפשר שהיה כתוב בפירש"י מ' וטעו והדפיסו מאה. וא"ת אמאי עשאו בית שני גבוה מבית ראשון כבר אמרו בגמ' דב"ב דכתיב (חגי ב') גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון בבנין ובשמים. וגם שם פירש"י בבנין ק' אמה. וא"א מהקושיא שכתבתי אלא ר"ל מ' להיכל ממ"ש. וכבר כתבתי זה במהדורות לסי' ג"א בספר לורת הבית. עוד הקשו התס בגמרא לעבד מאי דאפשר בבנין ואידך בפרוכת. אמר אביי גמירי אי כולה בבנין כמקדש ראשון אי כולה בפרוכת כמשכן. ובהכי מתרצים התוספות דכאן אמאי לא עביד פרוכת אחת שעביה אמה. אלא דכיון דגמירי אי כולה בפרוכת ה"ג גמירי דלעבדיה כי היכי דעבדי במשכן ובמשכן נאמר והבדילה וגו' דמשמע שמלא החיצון של פרוכת יהא קדש ומתחלת עוביה ולפנים יהא הכל קדש קדשים ודלמא אותה אמה כלאחון ומגא דמתחלת עוביה ולפנים אינו הכל קדש קדשים אבל כי עביד שתי פרוכת ניחא דאע"ג דהוי כלאחון קיימינן והבדילה בעובי פרוכת הסניה שהיה דבוק לסוף אמה טרקסין: רבי יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת א' שעוביה אמה. דס"ל והבדילה הפרוכת היינו בין חצי לחצי [דחצי] שחולה לה קדש וחצי שלפנים הימנה קדשי קדשים א"נ דלמא פסיקא ליה דקדושת האמה כלפנים ממגא דלדידיה מתחלת עוביה ולפנים קדש קדשים כמו במשכן. תוספות: פרופה. פירש הר"ב ראשה כפולה לצד החיצון ונאחזת בקרס כו' וכפי' רש"י. ור"ל שהפרוכת על פני כל הדביר מכותל הצפון עד לותל הדרום. ושם בכותל דרום נכפלה ר"ל היתה אחוזה וילאה לחוץ לתוך ההיכל ונאחז בקרס כו' ועל שם הקרס מקרי פרופה כדמתרגם קרסי זהב. פורפין דדהב: מן הדרום. ואע"ג דגמרא שבת ז' מהלך בהיכל עד שמגיע לפריפה אז שהוא הולך לצמאלו שהולך ממזרח למערב והופך פניו לדרום פונה לצמאלו. וב' הכ' ה' דפרק דלעיל כתב הר"ב דכל פינות כו' לא יהו אלא לימין. מ"מ כדי שכשהוא מהלך עם הפרוכת הבני בתוך הדביר בגמ' שמאלו עם הפרוכת וימינו מול אחרון הקודם. אבל לעשות גם פריפה הראשונה בצפון לא בעו למעבד דבכוד הוא לקדש ה' שלא יהיו נפתחים שתי הפרוכות בצד אחד ויהיו עיניו ניזונות מיד מבית קדש קדשים כדאמר בגמרא אליבא דר"מ דא"ל כר' יוסי אלא פרוכת אחת. ומצריכו שלא יכנס בהיכל כנגד הפריפה כדי שלא יזונו עיניו כל שהוא מהלך באורך ההיכל דרך הפריפה שכנגדו.

ואמרינן

בשמאלו: היה מהלך בהיכל. נכנס ומהנך כתוכם למערב: לבין שתי פרוכת. לפי שנסתפקו בבית שני אם המחילה המבדלת בין הקדש וכין קדש הקדשים שהיתה בבית ראשון והיה עביה אמה אי אותה אמה כלפנים. או כלאחון. לפיכך עשו ב' פרוכת אחת חיצונה ואחת פנימית וביניהן אויר אמה לקלוט ביניהן אויר מקום המחילה: החיצונה פרופה מן הדרום. רבנן קאמרי לה דפליגי עליה דרבי יוסי ואמרי והבדילה הפרוכת לכם במשכן בלבד נאמר. פרופה. ראשה כפולה ונאחזת בקרס של זהב להיות [פתוחה] מן הדרום ועומדת: מהלך ביניהן. נכנס בפריפת הדרום ומהלך ביניהם עד שמגיע לפריפת הצפון: הגיע לצפון. משנכנס לתוך חצי בית קודש הקדשים הפך פניו לדרום ליכך עד בין הבדים שהוא באמצע החצי. שהבדים היו אחוזין עד הפרוכת ראשו אחד למערב והשני לו למזרח אחד בראש האחרון לצפון ואחד בראשו לדרום: מהלך

*) גר"ב ד"ל פרופה.

בשמאלו (ח). היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים. וביניהן אמה(ט). ר' יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבדי(י). שנאמר (שמות כ"ו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. החיצונה היתה פרופה(יא) מן הדרום(יב) והפנימית מן הצפון(יג) מהלך ביניהן(יד) עד שמגיע לצפון(טו). הגיע לצפון. הופך פניו לדרום. מהלך

ראשון לציון

פ"ה א ברע"ב סד"ה נטל את כו' וכף בשמאלו עי' יסל"מ: במשנה היה מהלך בהיכל עשה בנקרא היכל כתב התי"ט מדות רפ"ד בשם ראבי"ם על שם הירושלמי:

לקוטים

פ"ה א במשנה היה מהלך בהיכל בפ"ם פלוגי בברייתא דר"מ פ"ל בין שלתן למזבח דרך הצפון היה מהלך וי"ל סבר בין המזבח למערב דרך הדרום היה מהלך וי"ל בין שלתן לכותל והני ר"א ר' יוסי הוא דסבר דמתני' שלא היה אלא פרוכת אי בלבד פרוסה מן הצפון ולכך היה מהלך לצפון וכ"מ מוקמי' בגמרא דס"ל כר' יוסי אלא דמכוס בכוד שכיבה לא אורח אלא לעיל להדיא אבל כותל לפני וכל שעת הליכתו עינו מזונות מנקב"ק דרך הפריפה ולעיין דינא לדידן דקי"ל כת"ק כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' עה"כ ראיה ודאי דנקטי' כר' יהודה שהולך בין המזבח למערב וכ"כ הרא"ש ז"ל בהדיא ומימיו על סר"ב שלא פי' והא דלרי' יהודה לא עייל בין מערב לכותל פי' בפ"ם מכוס דמשמע מחיים מעשן המערב משמיר אם כותל ועיין בס' ע"י דף קס"ו וע"ע בהיע בפירקין מ"ם (כ"ל):

יכין תפארת ישראל יכין

ח) אף שקטורת שבכף חציב עשי ממחתה, לוקח המחתה בימינו, דמרובה וכבדה עשי, ואפילו ר' ישמעאל סוה"ג, שחפיתו עשי מעיטול הגחלים. אם"ה צריך מחתה בימין, מדהיא חמה [ובהא מתורץ רש"י דמ"ו א' ד"ה אפילו, דהוא לכתורה דלא בפ"ם יע"ש], ואף דהולכה בשמאל פסולה, זהו בדם אבל בקטורת אינו רק מדרבנן ובלא אפשר לא גזרו: ט) שבבית ראשון היה בין היכל לק"ק כותל גבוה ל' אמה, כגובה ההיכל ועובי הכותל אמה, ובבית בני עשו ע"פ הגבית ההיכל עד הקרת ההיכל שהיא רצפת העליה, מ' אמה, ומדאי אפשר לעמוד כותל דק כזה בגובה מ', היו צריכין לעשות פרוכת בין ההיכל לק"ק, כמו במשכן, ונסתפקו אם קדושת הכותל כלפנים, וא"כ ראוי לתלות הפרוכת לחוץ מאותה אמה, או דקדושתה כלאחון, וראוי לתלות הפרוכת לפנים מהאמה, לכן עשו ב' פרוכת, א' לפנים מעובי האמה, וא' לחוץ מהאמה: י) ס"ל דעובי אותה אמה כלפנים: יא) [אגגעהאקנ]: יב) ת"ק קאמר לה, וי"ל שהפרוכת שהיה על כל פני המערב, מכותל צפון עד דרום, כנפה התחתון שבדרום נאחזת בקרס זהב לאחוריו וכפל לצד חוץ, שיהיה עומד פתוח שם: יג) ולא פרשו גם הפנימי לצד דרום, שלא יזונו הכהנים שבהיכל עיניהן מק"ק: יד) נכנס בפריפת הדרום ומהלך בין הפרוכת: טו) ר"ל עד פריפת הצפון

לשמאלו עם הפרוכת. שהמהלך מלפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה במזרח נמצא שמאלו עם הפרוכת: עד שהוא מגיע לארון. למקום ארון ולא לארון ממש דבבית שני לא היה שם ארון: דרך כניסתו. שלא היה מסב את פניו לגאת אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לארון: ומתפלל תפלה קצרה. וזו היא. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שאם שנה זו שתגיע פירות חמה שתהא נשומה ולא ירדו עבד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל לריקים פרנסה זה מזה ולא תעשם אחר ולא תכנס לפניך תפלת עובדי דרכים. פירוש מפני שהם מתפללין שלא ירדו גשמים: בבית החיצון. בהיכל: שלא להבעית את ישראל. שיאמרו מת הוא: ב ושתיה היתה נקראת. על שם שממנה נשתת העולם שבה יסד הקב"ה את עולמו. שתי'. יסוד: ג למקום שנכנס. בבית קדש הקדשים: במקום שעמד. בין הבדים: ולא היה מתכוין להזות לא למעלה. שתהא אחת למעלה בתודה של כפורת העליון והשבע למטה עשן. לשון הרמב"ם בפרק ד' מהלכות עי"כ וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ולא ע"כ. דאלת"ה מאי למימרא דנתמלא כו': בדרך בית כניסתו. פירש הר"ב לאחוריו ולפינו לה בגמרא מדאמר קרא (ד"ה ג' ט') ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים דה"ל לכתוב מירושלים או מן הבמה כו' לירושלים. אלא ס"ק ויבא שלמה הבמה אשר בגבעון דרך הליכתו וכן לירושלים בשובו מגבעון היתה כביאה ראשונה: שלא להבעית את ישראל. פירש הר"ב שיאמרו מת הוא. כי הרבה כהנים גדולים היו מתים בקדש הקדשים אם לא היו ראוין. או אם יבנה דבר במעשה הקטורת הלא תראה אחר השם יתעלה להאהרן (ויקרא ט"ז) ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת. רמב"ם: ב [משניטל הארון. מבגנגו לא קחני אלא משניטל. תנן כמ"ד אחרון גלה לבבל כו' דלא כי הא דתנן במשנה ב' פ"ו דשקלים. גמ'] אבן היתה שם. באמצע בית ק"ק כדאיתא בהדיא פ"ק דמגילה דף י' דהגיע אחרון בעשה משה יש לו י' אמות לכל רוח וכו'. ואני תמה על הרמב"ם והתוספות דב"ב [דף כ"ה ד"ה ונגע] שהרמב"ם בריש פ"ד מהלכות בית הבחירה כתב במערבו. והתו' פ"ב דב"ב כתבו במזרח וגם בריש לא ביאתו זו מגין להם. וזה שמצא הכ"מ כתוב על פיסקא דריש פ"ד מהלכות בית הבחירה. דאיתא הכי במלאכת המשכן פרק ד' ע"כ. לא זה שכתב במערבו קאי שדקדקתי באותה ברייתא ולא מצאתי בה כלל מזה. אלא קאי על מ"ש ולפניו לנגלת המן וכו' דהיינו היא דאיתא התם ועוד שאינו זה נתכוין עדיין לא יצא הרמב"ם מידי קושיא למה לו לפסוק כברייתא חיצונה ודלא כברייתא שבגמ'. אלא מעולם לא נתכוין הכ"מ להעיר על זה. וצ"ע. גם על התו' צ"ע. ועיין עוד מזה מה שכתוב בפ"ב דב"ב משנה ט' בס"ד: מיתות גדולים רשומים. דוד ושמואל מפרש במסכת סוטה [דף מ"ח]. רש"י: ג והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה. דגבי פר כתיב (שם) והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים וגבי שעיר כתיב (ויקרא י"ז) והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת הרי שבפר מפורש דאותן דלפני הכפורת דהיינו דלמטה שבע. ובשעיר מפורש דאותה שעל הכפורת אחת היא דכתיב והזה אותו וחדא משמע. וכתיב נמי (שם) ועשה את דמו כאשר עשה לדם [הפר] מה ת"ל כאשר עשה. שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע. וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה בפר אחת. גמ': לא למעלה ולא למטה. דהא אמרן דלמטה דשעיר ולפינו מלמטה דפר וא"כ לא לכתוב כלל גבי שעיר ולפני הכפורת. דשוף סוף גמר ממטה דפר מהיקשא דכאשר עשה. אלא הא דכתיב בשעיר ולפני הכפורת. לאקושי על הכפורת לגבי. מה לפני על הארון משמע ולא ממש טוגע בכפורת אלא אפכא ליכא למימר דכיון דליף מעלה דפר ממעלה דשעיר לשחוק מן על הכפורת דגבי פר אלא דאתי לאקושי לפני לעל מה על ממש כו' דהוא על הכפורת דגבי פר לאו

מופנה

לשמאלו עם הפרוכת[יא] עד שהוא מגיע לארון[יב]. הגיע לארון. נותן את המחתה בין שני הבדים[יג] צבר את הקטורת על גבי גחלים. ונתמלא כל הבית כולו עשן[יד] יצא ובא לו בדרך בית כניסתו[טו] ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון[טז] ולא היה מאריך בתפלתו. שלא להבעית את ישראל[יז]: ב משניטל הארון[יח]. אבן היתה שם[יט] מימות נביאים ראשונים[כ]. ושתיה היתה נקראת[כא]. גבוהה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן[כב]: ג נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו. נתנם למקום שנתנם[כג]. ועמד במקום שעמד[כד]. והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות לא למעלה. ולא למטה[כה].

מערב

לפון | ארון | דרום

פרכת מזרח

ואמרינן בגמרא דלכ"ע נמי פריסת הפרוכת בלפון ונמצא שאם היה נכנס להיכל וילך לו כנגד הפריסה שהיה פונה לימינו ולפולו אבל הגריבו ר' מאיר לפנות לשמאלו שלא יזוז מיניו. ומיניה נשמע לרבנן דס"ל דשתי פרוכות היו דמה"מ לא עבדי פריסתו דמיטנה בלפון כדי שלא יזוז מיניו כל מה שנוכל לעכבו. ועיין מבנה ה' דלקמן: לארון. פירש הר"ב מקום ארון כו' דבבית שני לא היה שם ארון שהיה שם אלא פרוכת אחת והוא יספר בכאן סדר בית שני שלא היה שם ארון והיו שם שתי פרוכות. הרמב"ם. ובגמ' והא קתני לבין שני הבדים. אימא כבין שני הבדים: בין שני הבדים. פירש הר"ב שהבדים היו ארוכים כו' הכל לשון רש"י.

וזו צורתו: צבר את הקטורת. עיין בפירוש הר"ב סוף פ"ו דתמיד: ונתמלא כל הבית כולו עשן. לשון הרמב"ם בפרק ד' מהלכות עי"כ וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ולא ע"כ. דאלת"ה מאי למימרא דנתמלא כו': בדרך בית כניסתו. פירש הר"ב לאחוריו ולפינו לה בגמרא מדאמר קרא (ד"ה ג' ט') ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים דה"ל לכתוב מירושלים או מן הבמה כו' לירושלים. אלא ס"ק ויבא שלמה הבמה אשר בגבעון דרך הליכתו וכן לירושלים בשובו מגבעון היתה כביאה ראשונה: שלא להבעית את ישראל. פירש הר"ב שיאמרו מת הוא. כי הרבה כהנים גדולים היו מתים בקדש הקדשים אם לא היו ראוין. או אם יבנה דבר במעשה הקטורת הלא תראה אחר השם יתעלה להאהרן (ויקרא ט"ז) ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת. רמב"ם: ב [משניטל הארון. מבגנגו לא קחני אלא משניטל. תנן כמ"ד אחרון גלה לבבל כו' דלא כי הא דתנן במשנה ב' פ"ו דשקלים. גמ'] אבן היתה שם. באמצע בית ק"ק כדאיתא בהדיא פ"ק דמגילה דף י' דהגיע אחרון בעשה משה יש לו י' אמות לכל רוח וכו'. ואני תמה על הרמב"ם והתוספות דב"ב [דף כ"ה ד"ה ונגע] שהרמב"ם בריש פ"ד מהלכות בית הבחירה כתב במערבו. והתו' פ"ב דב"ב כתבו במזרח וגם בריש לא ביאתו זו מגין להם. וזה שמצא הכ"מ כתוב על פיסקא דריש פ"ד מהלכות בית הבחירה. דאיתא הכי במלאכת המשכן פרק ד' ע"כ. לא זה שכתב במערבו קאי שדקדקתי באותה ברייתא ולא מצאתי בה כלל מזה. אלא קאי על מ"ש ולפניו לנגלת המן וכו' דהיינו היא דאיתא התם ועוד שאינו זה נתכוין עדיין לא יצא הרמב"ם מידי קושיא למה לו לפסוק כברייתא חיצונה ודלא כברייתא שבגמ'. אלא מעולם לא נתכוין הכ"מ להעיר על זה. וצ"ע. גם על התו' צ"ע. ועיין עוד מזה מה שכתוב בפ"ב דב"ב משנה ט' בס"ד: מיתות גדולים רשומים. דוד ושמואל מפרש במסכת סוטה [דף מ"ח]. רש"י: ג והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה. דגבי פר כתיב (שם) והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים וגבי שעיר כתיב (ויקרא י"ז) והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת הרי שבפר מפורש דאותן דלפני הכפורת דהיינו דלמטה שבע. ובשעיר מפורש דאותה שעל הכפורת אחת היא דכתיב והזה אותו וחדא משמע. וכתיב נמי (שם) ועשה את דמו כאשר עשה לדם [הפר] מה ת"ל כאשר עשה. שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע. וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה בפר אחת. גמ': לא למעלה ולא למטה. דהא אמרן דלמטה דשעיר ולפינו מלמטה דפר וא"כ לא לכתוב כלל גבי שעיר ולפני הכפורת. דשוף סוף גמר ממטה דפר מהיקשא דכאשר עשה. אלא הא דכתיב בשעיר ולפני הכפורת. לאקושי על הכפורת לגבי. מה לפני על הארון משמע ולא ממש טוגע בכפורת אלא אפכא ליכא למימר דכיון דליף מעלה דפר ממעלה דשעיר לשחוק מן על הכפורת דגבי פר אלא דאתי לאקושי לפני לעל מה על ממש כו' דהוא על הכפורת דגבי פר לאו

ציונים

תניא לארון ס' צבר ס' יצא ס' ולא היה. מ"ר ס"פ פס' ס"ה: כ"ס: יצא יבא לו. חולין י' ס"ב: ב כשנטל הארון. כ"ל ס"ב: ג כשנטל הארון. ר"ג ס"ב ריק ל ס"ר: ס"ל: נמ"ל ס"ב מלכים שנתומלא ה"ה: ס"ר ס"ה קלעים כ"ו: י' פדר"ל ס' ל"ס ס"מדל"ל כ"ל ס"ב יעקב ליום כמ ס"מקב"ל ס"ר: ס"ד מא' בגדולת יה"ל ס"ב: אבן היתה. פמדלין ס"ל ס"ב: ד נטל את הדם ל"ל ס"ב: ה נטל ס"ר: ס"ד מא' הגדולת מה' אבן היתה: ו כמה כ' ליתה. נותן את המחתה בד"ל וכלל הכ"ל ונמשכ"ל נתן. על גבי גחלים בד"ל ובכי"ק. הגחלים וכ"ס בכי"ל (ומס ליתא). ונתמלא (כל) הבית (כולו) עשן בכל הכ"ל ונמשכ"ל ליתא וכן ליתא בד"ל (ומס נתמלא); בכי"ל הלשון הגחלים ועולה ומתמר עשן. יצא ובא לו בכי"מ מ' ויצא.. בדרך (בית) כניסתו בכי"מ מ' ובכל הכ"ל ונמשכי"ל דרך בכניסתו; בכי"ק בנגד בית כניסתו. ומתפ"ל (בבית החיצון) נמשכי"ל ליתא. ולא היה בד"ל ובכי"ק לא.. (בתפלתו) בכי"ל בתפלה; בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל ליתא. ב הארון נמשב"ל ארון. אבן היתה שם. בכי"ל היתה שם אבן. נביאים ראשונים בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל הנביאים הראשונים ועי' ד"ס. עדיתה נקראת בכי"ק ליתא. גבוהה בד"ל ובמשב"ל ונמשכי"ל גבוה ולינו נכון. שלשה אצ' בד"ל ובכי"ק ונמשב"ל שלש.. ונכון הוא. ג ממי שהיה ממרס בו בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל ממי שרוא.. ; בכי"מ ממי שנמרס בו בכי"ל את הדם מן הממרס ונתנם. למקום שנתנם בד"ל במקום ההוא שנתנם. למעלה.. למטה בכי"ק ונמשכי"ל למעלן. למטן (בטו"ן) בכל הפרק. ושבע למטה בד"ל ושבעה.. ולינו נכון. לא למעלה ולא למטה בד"ל הסדר לא למטה ולא למעלה.

שנויי נוסחאות

לשמאלו נמשכי"ל הלך.. בד"ל.. בשמאלו; בכי"מ הידר מהלך לשמאלו. עכ"הוא) מגיע נמשכי"ל ונכמה כ' ליתה. נותן את המחתה בד"ל ובכל הכ"ל ונמשכי"ל נתן. על (גבי) גחלים בד"ל ובכי"ק. הגחלים וכ"ס בכי"ל (ומס ליתא). ונתמלא (כל) הבית (כולו) עשן בכל הכ"ל ונמשכי"ל ליתא וכן ליתא בד"ל (ומס נתמלא); בכי"ל הלשון הגחלים ועולה ומתמר עשן. יצא ובא לו בכי"מ מ' ויצאו.. בדרך (בית) כניסתו בכי"מ מ' ובכל הכ"ל ונמשכי"ל דרך בכניסתו; בכי"ק בנגד בית כניסתו. ומתפ"ל (בבית החיצון) נמשכי"ל ליתא. ולא היה בד"ל ובכי"ק לא.. (בתפלתו) בכי"ל בתפלה; בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל ליתא. ב הארון נמשב"ל ארון. אבן היתה שם. בכי"ל היתה שם אבן. נביאים ראשונים בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל הנביאים הראשונים ועי' ד"ס. עדיתה נקראת בכי"ק ליתא. גבוהה בד"ל ובמשב"ל ונמשכי"ל גבוה ולינו נכון. שלשה אצ' בד"ל ובכי"ק ונמשב"ל שלש.. ונכון הוא. ג ממי שהיה ממרס בו בד"ל ובכי"ק ונמשכי"ל ממי שרוא.. ; בכי"מ ממי שנמרס בו בכי"ל את הדם מן הממרס ונתנם. למקום שנתנם בד"ל במקום ההוא שנתנם. למעלה.. למטה בכי"ק ונמשכי"ל למעלן. למטן (בטו"ן) בכל הפרק. ושבע למטה בד"ל ושבעה.. ולינו נכון. לא למעלה ולא למטה בד"ל הסדר לא למטה ולא למעלה.

יכין — תפארת ישראל — יכין

הלפון: טז) ויכינו לגד האהרן: יז) ר"ל מקום אהרן, דבבית שני מיירי, ומס לא היה אהרן: יח) כבין הבדים: יט) ר"ל המתין בק"ק עד שנתמלא הבית עשן: כ) ר"ל הולך לאחוריו ופניו לאהרון: כא) ר"ל בק"ק מקום הרוחניות אינו מהראוי שישהה להתפלל על נופיות, רק בהיכל התפלל בקורה, על כיוון מזג השנה, שהוא סבה לבריאות. ואח"כ שיתקיים מלכותם ושרותם של ישראל, ואח"כ על פרנסתם והצלחתם. ואח"כ על המטר שלא יחסר: כב) שיחסבו שמת, דבלא היה הכוה"ג רחוי, או אם הקטיר כלדוקי' [פ"א ז"ז] היה נדחף מק"ק מת: כג) דנבוכדנצר נטלו. וי"א דיאסיה גנזו כשהתנבאו לו שיחריב הבית: כד) באמצע ק"ק: כה) דוד ושמואל [כסוטה מ"ח ב']. [ונ"ל דר"ל כשיסיה נתגלה האהן ולא שהגביהים הנשיאו, דהרי בסיפא אמרינן שנקרא שתיה, ואמרי' בש"ס משום שמשם נברא העולם, ודומק לומר דר"ל שממקומו נברא העולם]: כו) שממנו הושתת ונתיסד העולם: כז) המחתה: כח) בק"ק: כט) בין הבדים: ל) ר"ל לא

מופנה

מוסגה כרא"ב דאמר על פני הכפורת קדמה זה בגה לב כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים. גמרא: במצליף. פירש הר"ב כמלקה וכו' הכי איתא בגמ'. וכתב רש"י כמצליף לא ידעתי לשונו ע"כ. ובערוך הביא יודע כמביא למעלה (תהלים ע"ד ה') תרגומו ינליף בקורנסא היקר גבר דמריס יהודי: **ד הביאו** את הטעיר. רולה לומר בין האולם ולמזבח במקום שהחטא את פרו כדתנן במשנה ח' פ"ג. ועיין בפירוש הר"ב שם משנה ט' וז"ל הרמב"ם בפרק ד' מהלכות עי"ב ואח"כ יולא מן ההיכל ושוחט את הטעיר: שחטו וקבל במזרק את דמו. עיין בפרק דלעיל משנה ג' מ"ם שם שם"ד: רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד. ובגמרא בעינן למימר דטעמיה משום דמחלפי ורבי יהודה לית ליה תקנתא דלכתוב עליהו הי דפר והי דטעיר. דזימנין דלאו אדעתיה לעיולא בכתבא. ודהו ליה ממשנתיו די"ג בופרות משנה ה' פ"ו דשקלים דתנן וכתוב עליהם כו'. ורא"ה לי דטעמיה שסובר שלא היה בוש לורך בכן שני שיכול לקחת בתחלה לותו הדם המונח קודם שיגיע עליו זה שבידו. [*אבל בסוף הסוגיא דף כ"ו ע"ב מסקינן דמשום הולשא דל"ג לאו אדעתיה לעיולא בכתיבה דאלת"ה בלא כתיבה נמי הא האי חיור והאי סומק אלא משום הולשא כו' ה"ג כו': נטל דם הפר והניח דם הטעיר. פי' הר"ב דמסקנא דמלתא דר' יהודה [היא] וכן פי' הרמב"ם. וכן הוא בסוגיא וטעמו כ"ל דאין לפרש דלרבנן אתיא ויהיה פי' והניח. כלומר לאפוקי שיערה דבסיפא דאם כן לשתוק לגמרי ולא לתני כלל והניח דם הטעיר. וכן לקמן לא לתני והניח דם הפר]: על הפרוכת. כתב הר"ב דכתיב וכן יעשה לאהל מועד. כשם שמזה לפני ולפנים כך מזה בהיכל. ומה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר כך מזה בהיכל. וכשם שלפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הטעיר כך בהיכל. גמרא. ובספר הרמב"ם פרק ג' מהלכות עי"ב כתוב וחוזר ומזה בהיכל מדם הפר במקום וכו' שכך נאמר בדם הפר על הכפורת ולפני הכפורת וחוזר ומזה מדם הטעיר כן על הפרוכת כו' שנאמר בדם הטעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר כך מלאתי בדפוס ישן גם מדם. ודברים מתמיהים הם דקרא דהביא בפר נאמר בטעיר. ועוד דקאי להזות דבקדם הקדשים והביאו לאהיכל. וכן נמי הך קרא דהביא בטעיר נאמר בהזות דקדם הקדשים. ורא"ה הוא להגיה דקודם וחוזר ומזה בהיכל ל"ל שנאמר בדם הטעיר ועשה את דמו וגו'. ובמקומו כאן נגיה שנאמר וכן יעשה לאהל מועד. וז"ם שכך נאמר בדם הפר וכו' אין לו מקום כלל ולריך למוחקו מן הספר ואני מתמיה בהכ"מ לא העיר בכל זה: **ד** זה מזבח הזהב. דאילו מזבח החילון לאו לפני ה' הוא. רש"י: **מחטא** ויורד. לשון רש"י מחטא לבון ירידה היא כדאמרינן במנחות דף ס"ו ע"ב נוטא עולה ומתחטא עכ"ל. ולדבריו כפל לבון במלות שונות מחטא ויורד. ולי נראה לישנא דדכויי הוא כדאמרינן בחולין רפ"ב דף כ"ז. ומאי משמע דהאי חטהו לישנא דדכויי הוא דכתיב (תהלים נ"ח) תחטאני באזוב ואטהר ע"כ. וה"ל קתני מחטא ע"ש שאלו המתנות לטהר המזבח

*) נרע"ב ד"ר מלמשה כמו שהוא ברש"י, ומתקה התוי"ט והגיה בטוביה, והב"ת הגיה ברש"י מלמעלה בטוביה.

אלא כמצליף[לא]) וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת[לב]). אחת ושתים. אחת ושלש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע. יצאו והניחו על כן[לג]) הזהב שבהיכל: **ד** הביאו לו את השעיר[לד]). שחטו וקבל במזרק את דמו. נכנס למקום שנכנס[כא]) ועמד במקום שעמד[כב]) והזה ממנו אחת למעלה. ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות. לא למעלה ולא למטה[לה]). אלא כמצליף[לא]) וכך היה מונה אחת. אחת ואחת[לב]). אחת ושתים וכו'. יצא והניחו על כן[לג]) השני שהיה בהיכל. רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד. נטל דם הפר. והניח דם השעיר[לה]) והזה ממנו על הפרוכת. שכנגד הארון מבחוץ[לו]). אחת למעלה ושבע למטה. ולא היה מתכוין וכו'. וכך היה מונה וכו'. נטל דם השעיר. והניח דם הפר. והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ. אחת למעלה ושבע למטה וכו'. עירה דם הפר [*לתוך דם השעיר. ונתן את המלא בריקן[לז]): **ד** ויצא אל המזבח אשר לפני ה' [*זה מזבח הזהב. התחיל מהטא ויורד[לח]) מהיכן הוא מתחיל

למטה [בטוביה]*) שהרי לא על הכפורת מוגעים אלא לארן נופלים: אלא כמצליף. כמלקה הזה שמתחיל בין הכתפים ויורד למטה כך היה מתכוין שיהיו ח' הזאות הללו בארן כאורה זו תחת זו: אחת ואחת. שלא לא ימנה הזאה ראשונה שלמעלה לעצמה עם כל שבע שלמטה. פעמים שיטעה וימנה הזאה ראשונה עם שבע שלמטה ובהזאה הראשונה שלמטה ימנה שתים. ואין לומר ימנה הזאה שלמעלה עם שבע שלמטה וימנה עד שמנה. די"ל מלוה להפסיק מתנות שלמטה מתוך שבעה ולא מתוך שמנה: **ד** נטל דם הפר והניח דם השעיר. מסקנא דמלתא דרבי יהודה היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד ולריך ליטול דם הפר תחלה כדי להניח דם הטעיר בכן שהיה עליו [דם] הפר ואין הלכה כרבי יהודה: על הפרוכת. דכתיב (ויקרא ט"ז) וכן יעשה לאהל מועד: עירה דם הפר. דכתיב במתנות המזבח (שם) ולקח מדם הפר ומדם הטעיר מדם שניהם יחד: ונתן את המלא בריקן. וחוזר ומערה מזרק מלא תוך הריקן כדי שיתערבו הדמים יפה יפה: **ד** היה מהטא ויורד. האי תנא סבר שהיה הכהן הולך ברגליו לכל קרן וקרן וכל מתנה ומתנה היתה בקרן שלפניו וכמוך לו ולהלי נקט מחטא ויורד כלומר שהיה נותן מתנה מלמעלה למטה שלא יתן מלמטה למעלה בקרן שלפניו הדם זב לתוך בית יד שלו ומטנף את בגדיו. ור"א סבר שהכהן עומד בקרן אחת ומכם נותן המתנות על כל הקרנות. שהרי כל המזבח אינו אלא אמה על אמה מרובע וכיון

יכין תפארת ישראל יכין

שזה א' למעלה בחוד הכפורת וז' למטה על עוביה, רק על הארץ נופלים כולן ולא נגעו בכפורת: לא) ר"ל כמכה בשבע, שכשמריס ידו מתחלה נגד ידו למטה, ואח"כ למעלה. ה"ל בהזאה שלמעלה נגד ידו למטה, וכז' שלמטה נגד ידו למעלה: לב) דלריך למנות הא' שלמעלה עם כל א' מז' שלמטה, אלא יטעה לערפס עם ז' שלמטה. ומ"ל נתקן שימנה ח'. יש לומר מלוה להפסיק במנייתו בין מניין א' שלמעלה, למניין ז' שלמטה: לג) [נעשטעלן]: לד) לבין אולם ולמזבח: לה) רלונו לומר לרבי יהודה שלא היה רק כן א', נטל וכו' אבל לת"ק א"ל ואפשר דלת"ק אינו אלא כמצליף וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת. אחת ושתים. אחת ושלש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע. יצאו והניחו על כן הזהב שבהיכל: **ד** הביאו לו את השעיר. שחטו וקבל במזרק את דמו. נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה. ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות. לא למעלה ולא למטה. אלא כמצליף וכך היה מונה אחת. אחת ואחת. אחת ושתים וכו'. יצא והניחו על כן השני שהיה בהיכל. רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד. נטל דם הפר. והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת. שכנגד הארון מבחוץ. אחת למעלה ושבע למטה וכו'. עירה דם הפר. והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ. אחת למעלה ושבע למטה וכו'. נטל דם השעיר. והניח דם הפר. ונתן את המלא בריקן: **ד** ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב. התחיל מהטא ויורד

שנויי נוסחאות

ושש בד"ל וששה וגומו נכון. על כן הזהב בכי"ק נעשות עד כן נכי"ל.. זהב. שבהיכל בד"ל וכי"ק ובמכני"ל שהיה בהיכל. ד וקבל במזרק (את) דמו בכי"מ נ' ליתא וכ"ל בכי"מ (ונס וכי"מ ח') וקבל דמו במזרק). למקום בד"ל ובמכני"ל במקום. (ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף) במכב"ל ליתא וכן המסיטה במסיות ד' ריוות וסכיומיה ועי' ד"ם. אחת ושתים וכו' בד"ל כל הדבור במלולו עד אחת ובכב בכי"ק וכך היה מונה יצא והניחו והשאר ליתא. על כן השני שבהיכל בכי"ל.. שבהיכל וכ"ה בכי"מ ח' (ונס שני); במכב"ל על כן הזהב השני שבהיכל. כן אחד (בלבד) בכי"מ ליתא. שכנגד בכי"מ נ' נגד וכן בכמוך. ולא היה מתכוון כו' ובה"ם כו' ושבע למטה וכו'. גם כלן המוסמלות שונות יש שיבלו הדברים במלומם ויש שיבלו מקוטעים. בריקן בכי"ל לתוך הריקן; בכי"ק בתוך הריקן. **ד** לפני ה' זה בד"ל ובכי"ק ובמכני"ל לפני ה' וכפר עליו זה. ועי' ד"ם. מהיכן בכי"ק מאיכן.

ראשון לציון

ג' ברע"ב ד"ה אחת ואחת כו' פעמים שטעה כו' עיין יסל"מ: תוי"ט ד"ה כמצליף פי' הר"ב כו' וכע וקהנית כו' עיין יסל"מ: **ד** תוי"ט ד"ה על הפרכת כו' ודברים מתמיהים כו' גם הלחם משנה עמד על זה ומכשר בגדר המוקה לגאוד והפ"ה לא מקרקה דעתו: **ה** תוי"ט ד"ה מחטא ויורד כו' דכתיב תחטאני כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספת רעק"א

פ"ה ד [אות כב] במשנה לתוך דם השעיר. עפ"ש התי"ט פ"ה מ"ו דזבחים ומש"ש על דגלון: **ה** [אות כג] במשנה זה מזבח הזהב. והא דכתיב ויצא הוינו ללמוד דמקודם בשהזה על הפרוכת היה עומד לפנים מן המזבח בין המזבח

ומין שאין בלבת הקרנות סמוכות לו יכול ליתן מלמטה למעלה ולא יטבל את בגדיו חוץ מקרן זו שהוא עומד אצלה שלא יאפסר לו לגדל רגלי אצבעותיו למטה אצלו למעלה שאם ילבד רגלי אצבעותיו למטה ויתן מתנה מלמטה למעלה הרי הדם זב לתוך בית יד כהונת שלו. ואין הלכה כר"א: ן על טהרו. אחר שגמר כל המתנות של קרנות מזה עליו שבע פעמים כדכתיב (ויקרא פ"ז) והזה עליו מן הדם. טהרו. המקום המגולה שבו שחוטה האפר והגחלים אינך ואינך. ומזה על זהבו של מזבח: ושל מזבח החיצון. שירי דם החטאות החיצונות היה שופך על יסוד דרומי: אלו ואלו. דמים החיצונים והפנימים הנשפכים על מזבח העולה היו שותתים וזופלים מן היסוד לרצפה ומתערבין בחמה. סילון שבעזרה היולא לנחל קדרון: לגננים. לבעלי גנות: ומועלין בהם. אסור ליהנות מהם בלא דמים: ן כל מעשה יום"ב. כל עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים ובהיכל: האמור על הסדר.

במשנתינו

בפ"ד מהלכות בית הבחירה ובפ"ז מהלכות כלי המקדש כתב דשתי פרוכות היו ולא הזכיר דרך פריפתן דהשתא י"ל דס"ל דחיצונה פרוכה מהלפון מ"מ הכא בעיו"כ כתב נמצא הפרוכת פרוכה לכנס לקדש הקדשים כו'. נראה מלשונו זה שהעתיק דעת רבי יוסי שלא היתה אלא פרוכת אחת. דלת"ק היה לו להעתיק סדר הליכתו בשתי הפרוכות. ולכן נראה לי דהרמב"ם לא בא לעשות מחלוקת אחרת בין תנא דהכא לת"ק דר"י דלעיל כ"ם למ"ם הרשב"א עצמו דבספרים נרסינן בגמרא בהדיא דתנא דהכא ס"ל כר"י. אלא שמפני שזה שהיו שני פרוכות משום ספיקא הוה. ואי לאו ספיקא לא עבדי אלא פרוכת אחת כמו לר"י משום דפסיטא ליה כדלעיל בשם התוס' ובפרוכת אחת פתחא בצפון דהכי ס"ל ר"י ומיניה נשמע לכ"ע היכא דליכא ספיקא. ועוד משום דבהכי הוי הקפה לימין כדלעיל. והדבר ידוע דכל הני הלכות הלכתא למשיחא ניהו וכשיבנה בית המקדש ב"ב כבר בא אליהו והתיר כל הספיקות הלכך בבנין בית הבחירה העתיק המשנה כשהיה בבית שני מנוס דבנין יחזקאל בלעתיד לא פירש על פי חז"ל. וכ"כ שם וז"ל בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר עכ"ל אבל הכא דלאורי לן העבודה הוא בא כתבה ע"פ מה שהיא עבודה כשאין כאן אלא פרוכת אחת לפי שכן יהיה לעתיד במהרה בימינו אמן: ["משם היה נומר. ליסגא דמשם לא דייקא דהל"ל לשם ובפי' רש"י כתוב שם והוא נכון. וכן בברייתא מקום שר"י הגלילי מתחיל שם ר"ע פוסק מקום שר"ע מתחיל שם ר"י הגלילי פוסק]: ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה כו'. אתאן לרבי אליעזר דלת"ק מחטאת ויורד מלמעלה למטה וכו' כפי' הר"ב אבל להרמב"ם בפ' המזבח אתאן אף לת"ק דדוקא במזרחית לפונית שלפניו בראשונה נותן מלמעלה למטה דבאותו קרן אינו יכול ליתן עד שיגיע מכל המזבח כדלעיל ומגיע שעומד שם באותו קרן והוא לפניו. אבל במערבית לפונית נותן מיד במקומו שהוא עומד כדי שלא יעבור על מצות ושהה המתנה ואח"כ מקיף ברגל לפונית מערבית ומשם נותן מיד לקרן מערבית דרומית ואח"כ מקיף ברגל למערבית דרומית ונותן מיד לקרן דרומית מזרחית כמ"ש הרשב"א הביאו הכ"מ. וגמגא שהרמב"ם שכתב להך סיפא לא משום דפסק כר"א אלא דס"ל דאתאן אף לת"ק הלכך ז"ם עליו הכ"מ דפסק כר"א משום דבגמרא פליגי ר"מ ור"י אליביה הוה ליה לכתוב דליתא לפי דברי הרשב"א ופירושו. וכן נראה דהרי בפי' המשנה כתב דאין הלכה כר"א ורחוי יותר לייסב דבריו לדבריו שלא יהיו סותרים זה את זה בכל מקום שמוכל ומ"מ [כתב] הרשב"א דבגמרא משמע דלא כפירושו זה: ן טהרו. פי' הר"ב המקום המגולה שבו כו'. דכתיב (שמות כ"ב) כעצם השמים לטהר. גמ': על יסוד מערבי. וכן על יסוד דרומי פירשם הר"ב ברפ"ה דזבחים ובמשנה ג' שם: לנחל. כמו לנחל איתן עמק. לשון רש"י פסחים דף כ"ב: ומועלין בהן. [*מדרבנן דאי לא יצאו מידי מעילה מדאורייתא היאך נמכרין לגננין לזבל. כ"כ התוספות. ומצאה שלימה שנינו בפרק ח' דמולין משנה ו' [דנדם] אין מועלין ושייט מדאורייתא. עוד] עיין מ"ש במשנה ט' פ"ב דקדושין: ן כל מעשה יום"כ. פי' הר"ב בבגדי לבן בפנים ובהיכל

מקרן מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. דרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון משם היה נומר על מזבח הפנימי(לא). ר' אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטאם(לב) ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה. חוץ מזו שהיתה לפניו שעליה היה נותן מלמעלה למטה(לג): ן הזה על טהרו של מזבח(לד) שבע פעמים ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון(לה). ושל מזבח החיצון(לו) היה שופך על יסוד דרומי. אלו ואלו(לז) מתערבין באמה(לח). ויוצאין לנחל קדרון(לט) ונמכרין לגננין(מ) לזבל ומועלין בהן(מא): ן כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר(מב)

המזבח נתונים נתונים המה כדכתיב (ויקרא ט"ז) וטהרו וקדשו מטמאות בני ישראל: מקרן מזרחית לפונית וכו'. סבר לה כר' יוסי דמתני' [מ'] דלעיל דאמר דלא היתה שם אלא פרוכת אחת ופרופה מן הלפון וכשנמר מתנות פניס ויצא דרך הלפון פנע תחלה בלפונית מערבית ובהטוא קרן דפנע ברישא לא עביד דאמר קרא (שם) ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח כדאמר בגמרא ובא לו למזרחית לפונית ונותן שם וחוזר ללפונית מערבית דרך ימין כך פירש". אבל הרשב"א מייסב למתניתין דהכא דהברה כת"ק דר"י בחדא ופליגא עליה בחדא סברה כוותיה דשתי פרוכת היו. ופליגא עליה בחדא דהברה דחיצונה פרופה מן הלפון ופנימי מן הדרום וכי נפיק נפיק מן הלפון. ומשום הכי פסק הרמב"ם כהך סתמא בתרא כמ"ם בכ"מ פ"ד מה' עי"כ ואתי שפיר לפי זה דתחלת כניסתו לבית קדשי קדשים היה דרך ימין. עיין מ"ם ברש פרקין. ועדיין לריכין אנו למודעי. דאע"ג דהרמב"ם

מקום שהוא מתחיל מיי' שם ס"ו: ועל כולן מיי' פ"ד מה' עבודת יום"כ ה"ב ן הזה על טהרו. כ"מ ע"ב פ"ע ע"ח זבחים נ"מ ע"ח מיי"ב פ' אחרי פ"ד מיי' שם ופ"ג הלכה ה"ו ופ"ה מה' מעשה הקרבנות ה' י"ח ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב: ושל מזבח מיי' שם ה"י: אלו ואלו מתערבין פסחים כ"ב ע"ח ע"ז ע"ד ע"ח מיי' פ"ג מה' בית הבחירה ה"ח: ונמכרין שם ומועלין מיי' פ"ב מה' מעילה ה"ט: ן כל מעשה מ"ב מהלכות כלי המקדש פ"ז ה"ב: ן כל מעשה מ"ב מהלכות בית הבחירה פ"ב ה"ב: ן כל מעשה מ"ב מהלכות כלי המקדש פ"ז ה"ב:

שנויי נוסחאות

שהוא מתחיל בכי"מ כי' שמתחיל. על מזבח החיצון בכי"מ ח' במזבח החיצון וכן במזבח הפנימי. משם היה נומר בד"נ ובכי"ק שם (הוא) נומר. בכי"ח ובמסכי"ר שם נומר. (היה) עומד בכי"ח ליתא; בכי"מ ובכי"ל הוא עומד. היה נותן בכי"ל ליתא; בד"נ ובכי"ק ובכי"מ כי' הוא. ש(עליה) היה נותן בכי"ק ובמסכי"ר ובמסכ"ב ליתא; בכי"מ כי' שהוא נותן; בכי"ח שנותן. ן של מזבח בכי"ח בע"ם של מזבח החיצון. ושירי הדם בד"נ ובכל הכ"י ובמסכי"ר שירי.. על יסוד בכי"מ אל יסוד וכן בסמוך. ומועלין בהן במסכי"ר .. בו ואינו נכון. ן האמור על הסדר בכי"מ כ' האמורין.. וכ"ה ברש"י; בכי"ק.. סדר ; בכי"ח.. בסדר.

ראשון לציון

ו במשנה מתערבין בחמה. על סכיתה רחבה חמה נקלטת הכי רשב"ם פסחים קנ: ד"ה היכי:

תוספת רעק"א

מזבח לפרוכת ומזה משא"ב בפר הבא על כל המצות היה המזבח מפסיק בין הפרוכת לכהן ב ש ע ת הזאתו על הפרוכת. גמ': [אות כר] בתי"ט ד"ה מ ק ר ן מזרחית. כך פירש"י. ובתוס' ישנים ב' דמתני' דדבא סובר גם בת"ק דמתני' דלעיל דפרופה מן הדרום אלא דס"ל דמשמעות הקרא ויצא אל המזבח עד שיצא ויעמוד במזרחה של מזבח. דאז נפיק לגמרי מכולי מזבח ומשום דדרך ימין צריך להקיף דכל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין מתחיל בקרן צפונית דכשיצא כל גופו חוץ למזבח ועומד במזרח ופניו למערב אם יושיט ימינו לקרן צפונית הו"ל דרך ימין אבל אם יושיט ידו ימנית לקרן דרומית והו דרך שמאל. ולפ"ז דברי הרמב"ם עולין בפשטן

יכין — תפארת ישראל — יכין

היה מוסך אצבעו בקרן מלמעלה למטה,דת"ק ס"ל דברגל הוא מקיף, מקרן לקרן [כרש"י]. ואי היה מוסך באצבעו מלמטה למעלה, היה מלכלך בית יד תלוקו,מדכל ח' מהקרנות לפניו הוא מדמסבבו בהלוכו: לט) ר"ל המזה דם חטאת חלוני על ד' קרנות מזבח חילון, מתחיל בקרן דרומית מזרחית, ודם חטאת פנימי זה שנותן על ד' קרנות מזבח הפנימי, שם היה נומר בקרן הכ"ל: מ) שהולך לקרן לפונית מזרחית, ומשם נותן המתנות לכל הקרנות: מא) שלא יזוב הדם לבית יד כהנתו: מב) גלוין של מזבח, שהותה האפר שעל המזבח אינך ואינך, ומזה על גלוין: מג) (פי' פסחים פ"ה פי' מ"מ): מד) ר"ל שירי דם חטאת חלוניות: מה) שירי חלוניות ופנימית: מו) הוא נחל שבעזרה. והדם שותת מהיסוד להרלפה ומשם להנחל: מז) עמק שאצל מי קדרון: מח) [נערטנער]: מט) מדרבנן אסורים בהנאה בלא דמים דמדאורייתא מדנעשה מלוהן אין במעילה: נ) כל העבודות שבבגדי לבן בק"ק ובהיכל: בק"ק

ובהיכל. בגמרא. דכתיב (ויקרא ט"ז) והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ועשה כאשר צוה ה' את משה. ולא יהא אלא אחת בשנה. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת שיעשה אחר השבת. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת. ומנין שאם חל יום הכפורים בחול שיעשה אחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול שיעשה אחר השבת ואחר החול. תלמוד לומר אחת בשנה אחת בשנה ולא אחת בשבת ולא אחת בחול. ומנין שאם חל יום הכפורים בשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת ובחול ובשבת

פרק ו א שני שעירי. במראה. שניהם לבנים או שניהם שחורים. ובקומה. ובדמים. דתלתא קראי כתיבי. (ויקרא י"ז) ומלת עדת בני ישראל יקח שני שעירים. ולקח את שני השעירים. ונתן אהרן על שני השעירים. וכיון דשעירים תרי משמע מה ת"ל שני שני תלתא זימני אלא שיהיו שוים במראה ובקומה ובדמים: ויאמר אם של שם מת כו'. הכי מפרשה אם של שם מת יאמר זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים חתתיו. ואם של עזאזל מת יאמר זה [שעלה] עליו וכו': והשני. אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד שנשחר מזוג ראשון ואחד מזוג שני. ובאחד מהן יתכפרו השני ירעה וכן אם של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל האחד ישתלח והשני ירעה ושני שבזוג שני הוא שירעה עד שיפול בו מום ושני שבזוג ראשון הוא שיקרב אם הוא של שם. לא ישתלח אם הוא של עזאזל שאין בעלי חיים נדחין ואם לירעה להן שעת פסול עדיין יכולין להתקן כשיזדווג לו אחר: שאין חטאת צבור מתה. דכי גמירי חטאות מתות ביחיד גמירי. ושעירי יום הכפורים חטאות ליבור הן דכתיב (ויקרא ט"ז) ומלת עדת בני ישראל יקח. וחטאת מתה הוא שמכניסין אותה לבית אחד ומניחין אותה שם עד שתמות: ועוד אמר ר"י נשפך הדם. של שעיר של השם ימות המשתלח דהא לא אתעבידא מלוה דלא ובכל העבודות הנעשות בגנדי לבן בין בפנים בין בחוץ חקה כתיב בהו לעבוד ולריך להביא דם אחר ולא אפשר אלא בהגרלה וכיון דאית ליה בעלי חיים נדחין ימות המשתלח הראשון: מת המשתלח. אע"ג דשלוח לא מעכב לדברי הכל דכי כתיב חוקה לעבוד אדבריה שהכהן עושה בגנדי לבן לא על דברים הנעשים ביד איש עתי מכל מקום יליפינן מקרא דכתיב (שם) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו עד אימתי זקוק המשתלח לעמוד חי עד שעת מתן דמו של חבירו הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום לכך לריך הגרלה א"א וזקוק לשנים וראשון ידחה. דהכל מודים בשחוטים שנדחים: **ב** בא לו אצל שעיר.

לאחר

ברישא שון ובסיפא חטא כדלעיל משנה ב' פ"ד. וע"ש בפי' הר"ב. וא"ש הרמב"ם בכאן כבר בארתי לך כי סדר הוידוי חטא שון ופשע ע"כ. ס"מ דנירסתו במשנתינו לא כן הוא: ["אנא בשם כפר נא כו'. ותימה דבב' וידוי הפר תנן אנא השם כפר נא כו' כדלעיל פ"ג משנה ח' ופ"ד משנה ב'. ורליתי בטוא"ח סי' תרכ"א דכתב ג"כ חילוף גירסאות. אבל כל הוידויין שון דבכולן גרסי' בשני בבי"ת אנא בשם כו'. ובירושלמי אמר רבי חגי בראשונה היה אומר אנא השם. ובשניה אנא בשם. ובשניה ב"י דברי

*) נד"פ נא כאן ד"ס שאין חטאת לצבור כו' ומביא דברי הרמב"ם בפירושו ובד"ק הפירו יען כי בבר הביאם הרע"ב.

פרק ו א במראה בקומה ובדמים ולקיחתם כאחד. פירש הר"ב דג' קראי כתיבי כו' במראה בקומה ובדמים והכי איתא בגמרא דהכא ודספ"ק דשבועות וקשיא לקיחתן כא' מנלן ולפי' התוספת שכתבו דלר"ש מראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקא. ודמים מחד קרא נפקא. והבליבי מיבעי להיקש לענין כפרה איכא למימר דדמים ולקיחתן כאחד נמי מחד קרא נפקו דכמו באמרו דמראה וקומה שקולים והייט טעמא שניהם דבריה שבגופן של השעירים ה"נ דמים ולקיחתן כאחד שקולים שניהם דבריה שאין לנופן. והלמודא דלא נקט אלא תלת לא מפקי הרביעי אלא דנקט קלתם והוא הדין לכולהו. והשתא דאתית להכי איכא למימר לרבי יהודה נמי דפליג אדר"ש ומגריך לתלתייהו להיקש דשון דס"ל דמראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקי ואיכ תרי חד לדמים וחד ללקיחה. א"נ איפכא דדמים ולקיחה שקולים ומחד קרא נפקי ומראה וקומה בעי תרי קראי ובהכי ניחא טפי דנקטינן מראה וקומה ודמים ולא נקט נמי לקיחתן כאחד משום דלר' יהודה הוי לקיחה בכלל דמים: ואף ע"פ שאין שוים כשרים. דכתיב שעיר שעיר ריבה. גמרא. וכתב הרמב"ם דהכל"ל האחד ומדנקט שעיר ירחה שרולה בו שעיר מכל מקום: והשני ירעה. פירש הר"ב שני שבזוג שני וכו' שאין ב"ח נדחים. דילוף ממוס עובר דתנ"ג דלא חד הכתא כי הדר מיחזי ספיר דמי דכתיב (ויקרא כ"ב) כי משחתם בהם מום בם בם הוא דלא ירלו הא עבר מומן ירלו הכא נמי לא מצא. והואיל ולא אדחו מלוה בראשון. ועיין משנה ו' ז' פ"מ דפסחים: *) רבי יהודה אומר תמות ועוד אמר ר"י וכו'. דהא דאמר ר"י תמות לאו על אותו שאמר ת"ק ירעה שהוא שני שבשני אלא דפליג על ז"ש שאין חטאת ליבור מתה וקאמר איהו דתמות והדר קאמר ועוד כו' לאשמועינן דבעלי חיים נדחין ס"ל. ותמות דקאמר בריש לאו אהוא דאמרי רבנן ירעה קאי ובתרתי אתי לאפלוגי. גמרא. ופירש תמות כתב הר"ב ["שמכניסין כו'. ולא כתב כן] במשנה ד' פ"ד דמדיר: ["ועיין מ"ש בפרש"ד דתמורה]: **ב** אנא השם עוו פשעו חטאו. ה"ג בכולה מתניתין

פרק ו א ובמראה בקומה ובדמים ולקיחתם כאחד. פירש הר"ב דג' קראי כתיבי כו' במראה בקומה ובדמים ולקיחתם כאחד. ודספ"ק דשבועות וקשיא לקיחתן כא' מנלן ולפי' התוספת שכתבו דלר"ש מראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקא. ודמים מחד קרא נפקא. והבליבי מיבעי להיקש לענין כפרה איכא למימר דדמים ולקיחתן כאחד נמי מחד קרא נפקו דכמו באמרו דמראה וקומה שקולים והייט טעמא שניהם דבריה שבגופן של השעירים ה"נ דמים ולקיחתן כאחד שקולים שניהם דבריה שאין לנופן. והלמודא דלא נקט אלא תלת לא מפקי הרביעי אלא דנקט קלתם והוא הדין לכולהו. והשתא דאתית להכי איכא למימר לרבי יהודה נמי דפליג אדר"ש ומגריך לתלתייהו להיקש דשון דס"ל דמראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקי ואיכ תרי חד לדמים וחד ללקיחה. א"נ איפכא דדמים ולקיחה שקולים ומחד קרא נפקי ומראה וקומה בעי תרי קראי ובהכי ניחא טפי דנקטינן מראה וקומה ודמים ולא נקט נמי לקיחתן כאחד משום דלר' יהודה הוי לקיחה בכלל דמים: ואף ע"פ שאין שוים כשרים. דכתיב שעיר שעיר ריבה.

פרק ו א שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין. במראה[א] ובקומה[ב] ובדמים[ג] יובלקיחתן כאחד. ואף על פי שאין שוין כשרין. לקח אחד היום ואחד למחרת כשרין. מת אחד מהן. אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשניה[ד]. ואם משהגריל מת. יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחלה. ויאמר אם של שם מתו[ה]. זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם של עזאזל מתו[ו]. זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו[ז]. והשני[ח] ירעה עד שיסתאב[ט] ויסבר ויפלו דמיו לנדבה[י]. שאין חטאת צבור מתה[יא]. ר' יהודה אומר תמות[יב]. ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם[יג] ימות המשתלח[יד]. מת המשתלח. ישפך הדם:

ב בא לו אצל שעיר המשתלח[טו]. וסוכך שתי ידיו עליו[טז] ומתוודה. וכך היה אומר. אנא השם. עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל. אנא בשם[יח]. כפר נא לעונות.

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

פ"ו א) [פתרבא] : ב) בגובה שלהן : ג) דמי מקחם: ד) ר"ל יקח אחד לזווגו לשני : ו) ר"ל אם של שם מת, יאמר זה וכו' : ז) יאמר זה וכו': ח) ולע"ג דשלח לא מעכב עכ"פ לריך לעמוד חי, עד שיזדוק דם של חבירו : ט) ר"ל שני שבזוג שני ירעה. אבל שני שבזוג ראשון לא, דאין בע"ח נדחין : י) שיפול בו מום : יא) קונין ממנו בהמות לעולות להקריבן כשהמזבח פנוי: יב) אבל החטאת יחיד שכיפרו בעליה באחרת נועל דלת בפניה שתמות בדעב : יג) ר"ל שני שבזוג ראשון.וה"ה כל חטאת לבור שכיפרו לבור באחרת, תמות הראשונה כביחיד : יד) וה"ה במת של שם : טו) דס"ל בע"ח נדחין : טז) ר"ל אחר מהן דם סר ושעיר, בא הכה"ג אצל השעיר שהעמיד עד שער מזרח הלך הכה"ג השתא לשם: יז) בין קרניו : יח) ר"ל בעבור שם קדשך הויה :

ביחר אז מב' ב"א ופשו שליח לקבל המעות דבהקדש מעות קונות. תוס' ישנים : [אות כח] שם יקח זוג לשני . ולקיחתו כאחד לא בעיא אלא למצות ומיירי שבבר הפרישו

פ"ו א שני שעירי. פ"ע מ"פ מ"ו' פ"ב פ' פטוזפ יומ"ב ה"ל. שיהוא. שבושפ י"ג פ"ב : ואע"פ. כ"ה לקמ. כ"ה מ"ו' סם : מת אחד. מ"ב פ' אמרי פ"ב. מ"ו' שם הפ"ב : ואם משהגריל. מ"ו' שם : והשני ירעה. שבושפ י"ב פ"ה ממוה כ"ב פ"ה כ"ב ע"ה: שאין חטאת צבור. ירוחלמי שקלים פ"ה ה"ב. מ"ו' שם הפ"ב : נשפך הדם. שבושפ נ"ל פ"ב מכתת כ"ם פ"ב מ"ב אחרי פ"ב ומ"ו' פ"ב פ' מ"ב פ' מ"ב אחרי ב בא לו. כ"ו פ"ה מ"ו' פ"ב מ"ו' שבוזפ יומ"ב ה"ב :

שנוי נוסחאות

פ"ו א (שני) שעירי בכי"מ מ' ליתא ומ"ו לקמן בדבור הסמוך. שיהיו (שניהן) בכי"ק שיהוא ; בכי"מ מ' שיהו ובכמהם ליתא וכן ליתא בד"ל (וגם שם שיהו) וכל הכ"י וכפי' ר"מ ובת"ו וכן ליתא במשב"ל. ובלקיחתן בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובמשבי"ל ולקיחתן וכ"ם בת"י ובריטב"א וכס' שיש יצחק האריך לבאר כי המוסחא ולקיחתן היא הנכונה ע"ש. כאחד בד"ל ובכי"ק ובמשבי"ל כאחת. ואעפ"י שם אעפ"י.. שאין שוין בד"ל ובמשבי"ל שאינן שוין ; בגליון כי"מ הוגה שאין שניהן שוין. (כשרין) לקח בכי"ל ושלקח וליתא. יקח (זוג) לשני במשבי"ל אחר מהם יקח זוג לשניו; בכי"ל ליתא ואין הלשון עולה יפה. יביא זוג אחר ויגריל בד"ל ובכל הכ"י ובמשבי"ל יביא שנים ויגריל ; בכי"א יביא אחרים שנים.. בתחלה בכי"ק ובמשבי"ל בתחלה. (ויאמר) בכי"מ מ' ליתא ומ"ו רש"י ובפי' הרמב"ם ובירושלמי וכס' שיש יאמר. ב וסומך בכי"מ מ' סומך בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובמשבי"ל וסמך.ובתוספתה בכי"ק ובכי"מ והתוודה ; בכי"ל ובמשבי"ל ונתוודה. היה אומר בכי"מ ב' הוא אומר. עוו פשעו חטאו בכי"מ מ".. ופשעו וחטאו; במשב"ל חטאו עוו פשעו ומ"ו ד"ס. עמך (בית) ישראל בכי"מ ליתא. אנא בשם כפר בד"ל ובמשב"ל ובמשבי"ל.. השם כפר כו' וכ"ס בכי"ל אנא השם כו' והשאר ליתא עד סוף המשנה. **לעונות**

ראשון לציון

פ"ו א תי' מד"ה במראה כו' וקשיא לקיחתן כא' מנלן כו' ועיין בתוספות ישמים ביאור נזה סיעב :

תוספת רעק"א

פ"ו א [אות כז] במשנה ובלקיחתן כאחד. בגון שלקחו מאדם א'

דברי הרא"ש שכתב וז"ל וסבור אני דאגא בסס היה אומר [בראשונה] ובשניה אגא בסס אגא שהמשנה [בשנית] בלשון העולם ע"כ כלומר שאע"פ שבמשנה כתוב בשניהם אגא בסס ליתגא דעלמא נקט שדרך העולם לומר בהפלותיהם אגא בסס אבל כהן גדול היה אומר בשניה אגא בסס עכ"ל הב"י. וא"כ משמע דגירסת המשנה בשלשת הוידויים גם בשניה אגא בסס כו'. ומ"מ צריך טעם לפי הירושלמי ולמאי דכתב הרא"ש שכן ג"ל אף למשנתינו שכהן גדול היה אומר בשניה בני"ת אגא בסס כו' ומאי שנא שניה מהראשונה וג"ל דבראשונה כשמתחיל צריך שיאמר בה"א הקריאה שקורא להש"י בשמו כדי שיתודה לפניו. ובשניה שמבקש הכפרה אומר בסס ר"ל שבשם הזה יכפר כי הוא המקור לכל השמות. וכדברי הרא"ש. שהוא סס בן ד'. ועיין בד"ה כשהיו כו'] : **עמך** בית ישראל. אפילו לת"ק דספ"ק דשבועות דס"ל דכהנים מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות. לא הולרך להזכיר אני וביתי ובני אהרן לאמר כהנים לאו בכלל עמך בית ישראל ניהו. גמ' : **והכהנים** והעם וכו'.

ולפשעים. ולחטאים. שעוו. ושפשעו. ושחטאו. לפניך עמך בית ישראל. ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים והעם העומדים בעזרה(יט). כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא(כ) מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים. ונופלים על פניהם. ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד : **ג** מסרו למי שהיה מוליכו. אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו. אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא(כא). **וישראל היה: ד** וכבש עשו לו(כב) מפני הבבליים(כג). שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא(כד). מיקירי ירושלם(כה) היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה(כו). עשר סוכות מירושלם ועד צוקים(כז). תשעים רים. שבעה ומחצה

לאחר שגמר מתן המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שלוחו: **ג** אלא שעשו הכהנים קבע. להיות משלחין אותו ולא היו ב"ד של כהנים מניחין את ישראל להוליכו: ערסלא. שם אחים: **ד** וכבש. כמין מעלה עבו שהוא גבוה ויולא דרך הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשלח לפי שהיו רגילין לתלות בשערו ואומרים לו טול מהר ולא ולא תשאר עונותיו אצלנו עוד: מיקירי ירושלם. מחשובי ירושלם: עד סוכה ראשונה. סוכות עשו לו בדרך והולכין בני אדם לגור שם לפני יה"כ שמלוין אותו מסוכה לסוכה: תשעים רים. היו מירושלם ועד הלוק כל הר גבוה וחקוף קרוי לוק: שבעה ומחצה. ריסין לכל מיל. אני שמעתי דרוס גרסינן בוי"ו והם מאתים וס"ו פסיעות כחשבון רוס נמצאו ז' ריסין ומחצה אלפים פסיעות פחות ה' קרוב למדת תחום שבת

ול'

יט) כ"ל דלעיל קאמר וכן עונין וכו', ר"ל הכהנים שסביבו. אבל הכא נקט הכהנים והעם, דכולן השתחוו ועמו, מדהתוודה בעד כולם, דגם הכהנים מתכפרין בשעיר בשאר עבירות כספ"ק דשבועות. ומה"ט היה כ"ל דלא השתחוו בכל פעם כששמעו השם ביו"כ, כלעיל פ"ג משנה ח', ופ"ד מ"ו ומ"ב, דלא מזכר שם שהשתחוו, כמו שלא השתחוו כל השנה כששמעו השם בכתבו מפי הכהנים, ורק כששמעו השם בוידוי הכללי נפלו הכל על פניהם. אבל הרמב"ם [בפ"ג מיו"כ] כתב שהשתחוו בכל פעם ביו"כ. א"כ ע"כ כ"ל דתנא נער לה מלפרש שכולן השתחוו, עד הכא. מדהוא כאן סוף הזכרות שבעבודת היום. דבה' ברכות שמברך כוה"ג היום לא השתחוו, אף שג"כ הזכיר השמות ככתבן ועי' בתומר

יכין תפארת ישראל יכין

בקודש פ"ו אות י"ג שהוכחתי בפ"ד שגם במקדש לא הזכירו השם ככתבו רק בג"כ וביו"כ בוידוי כה"ג ובקריאה לשם חטאת, ועי' מ"ש בפירושינו בפ"ד סוף מ"א שפרק כל ישראל: כ) שלא מעלמא, דשכינה מדברת מתוך גרונו היום: כא) שם אים: כב) כעין גשר גבוה יותר מקומת איש עשו לו בעזרה מעין"כ שילך עליו, ולא יכלו ההמון ליגע בו: כג) בפ"ם קאמר דאלכסנדריים היו ואעפ"כ היה אותן בבליים על שהתנהגו א"ע כבבליים בני בלי דרך ארץ: כד) שיסבר לבוא למדבר, וירלו שיתלבן הלשון זהורית שבפתח הסיכל, כסיף פרקן: כה) חשובי העיר: כו) סוכות עשו לו בדרך ובני אדם שם לגוותו מסוכה לסוכה: כז) הוא ההר הזקוף שמשם רחף הסעיר: נמצא

תוספת חדשים

פ"ו ב תי"ם ד"ה **והכהנים** והעם כו' אגא דגער 'כו' סוף הזכרות כו' עכ"ל וי"ע למה לא המא לעיל גם לא המא לעיל היו כורעים ומשתחוים כו' והרמב"ם כלל לכולם בשם שהשתחוים ולפסר דבשני הוידויי הכלכוים של סר לא היו שומעין כל ישראל שהפר היה עומד בין הכולם ולמזבח משא"כ כאן דהשעיר עומד בשער המזרח ושם היה מתודה עליו שמעו כל ישראל ממהורש"ה וכ"ל: ואין להקשות על תירץ הרב ז"ל דהא מיריתו היו שומעין קולו של כ"ג בהזכירו השם המפורש דהרי רש"י כתב דף כ"א לגומר פעם אחת היה שומעין: **ג** במשנה אלא בעשו הכהנים קבע ולא היו מניחין כו' הראה ליתן עשה על אלא היו מניחין את ישראל להוליכו דהא אחת במדרש שהמולך אותו שם מת אחאו שם וע"כ יש לומר

תוספת רעק"א

א' לשעיר הנעשה בחוץ דאל"כ יקחו זה לשעיר הנעשה בחוץ ויביא זה אחר לקיים מצות לקיחתן כא'. תוס' ישנים:

והכהנים. מי' שם ע"ג ה"ז: **ג** מסרו למי. כ"ו ע"ב מ"ו מי': פ"ב הם' עגולה יום"כ פ"ו: הכל כשרים. שם: **ד** וכבש. ב"ו ע"ב מי' פ"ל מה' שקלים פ"ח: מיקירי ירושלים. פ"ו ע"כ:

שנויי נוסחאות

ולפשעים ולחטאים שעוו ושפשעו ושחטאו כו' בכמכי"ל ליתא כ"ז עד סוף המשנה עי' בדבור הקודם; במסכ"ב להחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו ועי' ב"ק: בכי"מ מ' על עונות ועל פשעים ועל החטאים שעוו ושפשעו ושחטאו; בכי"מ כ' על החטאים ועל העונות ועל הפשעים שחטאו בו'. (בית) ישראל בכי"מ ליתא וכן ליתא כאן במסכ"ב ד"ו בפ"ל ל"א. עברך (לאמר) בכי"מ ובכי"ל ליתא. (לפני ה' תטהרו) בכי"מ מ' ליתא; בכי"ק ..תטהרו הם עונין אחריו בשבמל"ו. ואח"כ באה בפעם עצמה. הכהנים והעם. בשבמל"ו וכן ליתא מן והכהנים.. עד על פניהם בכי"מ ובכי"ל ובד"ו בכ"ל וקושטא (ומם ואומרים בשבמל"ו. ועי' באו"ז סי' רפ"ל ובתוס' סוטה (מ, ב) ד"ה וכל כך ובהגהות הגר"א ועי' ד"ס. כשהיו שומעין בכי"ק בזמן ששומעין. שם המפורש בכי"ק **את** שם.. כה"ג היו) בורעים נפסקי כי"ד כה"ג בקדושה היו..; באו"ז שם כה"ג בקדושה ובטהרה היו..; בכי"ק ליתא. **ג** שהיה מוליכו בד"ל ובכי"ק ובמשכי"ל שהוא. בכי"מ ובכי"ל שמוליכו. **הכהנים** (גדולים) בד"ל ובכי"ק ובמשכי"ל בהנים. בהרבה כ"י ליתא וכן ליתא במסכ"ב ד"ו רפ"ל ל"א ועי' ד"ס. מעשה והוליכו ערסלא בכי"ק ובמשכי"ל.. ערשלא מצעורין וכ"ם בכי"ל (ומם ..מצפורין; בכי"מ מ' והוליכו **אחר עד שלא** עלה מצפורי בסדר העבודה להמיקירי והוליכו אחר שעלה מצפורי. ומלאה שבכי"מ הגיל ל"ל אחר ערשלא שעלה.. (ד"ם). בכי"מ כ' נגרדו שתי מלות ומתוך תתכן ערשלא; בד"ל והוליכו אותו **עד שאלה** וכ"ל ערשאלה. **ד** עשו לו בד"ל ובכ"ל הכ"י ובמשכי"ל עושין לו; (שהיו) מתלשים בכי"מ ליתא. ואומרין לו בכי"מ אומרין לו ועי' ד"ס. מיקירי בכי"ק יקרי; בד"ל ובמשכי"ל יקירי ו בכי"מ כ' **ויקירי**. (הין) מלוין בד"ל ובכמה כ"י ליתא. הראשונה בכי"מ ובכי"ל ראשונה. ועד צוק במשכי"ל עד..

וג' ריס הס י"ב מיל: **ה** הרי מזון והרי מים. לא היו אומרים לו כך אלא כדי שייטב לבו שמי שיש לו פת בסלו אינו רעב כמי שאין לו פת בסלו אבל מעולם לא הולרך אדם לכך: ומלוין אותו מסוכה לסוכה. שמירושלים ועד סוכה רחוקה מיל. ועשר סוכות. ובין כל סוכה וסוכה מיל. הרי מירושלים עד סוכה אחרונה עשר מילין. נשאר מסוכה אחרונה לנוף ב' מיגין מלוין אותו מיל כמדת תחום שבת ועומדים מרחוק ורואין את מעשיו: **ן** הציו קשר בסלע וחציו קשר בין קרניו. לא היה קושר כל הלבן של זהורית בסלע שמא הלבין מיד קודם דחיפת העגל ומשמחת לבון הלבון של זהורית שמראה שכבר נתכפרו העונות ישכח מלות הדחיפה וידמה שכבר נשלמה המלוה מאחר שהלבין הלבון. ולא היה קושר כולה בין קרניו שמא בשעת דחיפה יכוף העגל ראשו תחת גופו כשיפול לאחריו ולא יוכל לראות הלבון שהלבין ויהיו כל ישראל עצבין. לפיכך קשר חציה בסלע וחציה לא תלבין לחלוין עד שתגמר מלאכת סולה.

לבל מילבה): **ה** על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים (בכ) ומלוין אותו מסוכה לסוכה(ל). חוץ מאחרונה שבה(לא). שאינו מגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו: **ן** מה היה עושה. דולק לשון של זהורית(לב). חציו קשר בסלע(לג). והציו קשר בין שתי קרניו(לד). ודחפו לאחוריו. והוא מתגלגל ויורד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים. בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך(לה) ומאימתי מטמא בגדים(לו). משיצא הוץ לחומת ירושלם. ר' שמעון אומר משעת דחיתו לצוק: **ן** בא לולו(לז) אצל פר ושעיר הנשרפין(לח). קרען והוציא את אימוריהן. נתנן במגים(לט). והקטירן על גבי המזבח(מ). קלען במקלעות(מא)

כ"נ. פעמים נותן שיטור בריסין ופעמים במילן. ופעמים בפרסה ע"כ. ופי' הר"ב רו"ם פסיעות כו'. עיין משנה ד' פ"ד דעירובין. והא דתנן התם במשנה מ'. וכן ברפ"ה דשבת לזויות. מסקי בתוספות דהכא דדוקא כשהולך מקרן דרומית מערבית של עולם למזרחית לפונית. אבל ההולך ממזרח העולם למערבו או מצפון לדרום אין נותנין לו זויות דאלת"ה הרי היה יכול ילך בכאן יותר מאלפים אמה כפי אלכסונו שהן ת"ת אמה הרי חומשיהן ע"כ וכבר כתבתי בזה בס רפ"ה: **ה** אלא עומד מרחוק כו'. לא היו עושין סוכה אחת עשרה שא"כ לא היה מקרי ארן נזירה כיון שמן הסוכה רשאין לילך עד לשם בו ביום. כך נ"ל: **ן** ודחפו לאחוריו. דכתיב (ויקרא ט"ו) אל ארן נזירה אין נזירה אלא דבר המתגזר ויורד. ומשום הכי בעינן שיהא לוק דתלוייהו יליף בברייתא מדכתיב נזירה: **בא** וישב לו תחת סוכה אחרונה. כתב הר"ב דלזה התירו לפי שירא כו' כ"כ רש"י. ומיגו עוד ביולא בזה במשנה ג' פ"ד דעירובין דיולא להלל וכו' וירחים מפני האויבים לאוקמתא חדא כמ"ש שם בס"ד ולפי שבגמ' לא הביאו להאוא לאוקמתא ראיה מדהכא. ש"מ דהכא אתי דטפי חשבו לירחת המדבר מירחת האויב. להכי שפיר כתב רש"י לזה התירו כו': **משיצא** הוץ לחומת ירושלים. דוהתשלה משמע מבעה ששילחו כבר לגד המדבר. ור' שמעון דריש והמשלח לעזאזל דחיפתו וזריקתו הוא שילוחו. גמ': **ן** ["במגים. פירש הר"ב בקערה. ועיין בפירושו לסוף פ"ה דפרחים]: **והקטירן.** כתב הר"ב ת"ת לומר שהיה מקטירן עכשיו כו' ועדיין עליו לקרות הפרשה בבגדי לבן. וכן לשון רש"י ולהו דוקא כו'. וזה שהאריך רש"י וכתב ואח"כ יטבול וילבש בגדי זהב לחילו וחיל העם. ויטבול שניה להוליא כף ומחתה. ויטבול שלישית למוספים ואימורי חטאות הללו כו' כדקתני בפרקין דלקמן וכו' ועיין שם: קלען במקלעות. ["והר"ב העתיק קלען במקלות כגירסת הירושלמי ומה שפירש הר"ב שמין קליעה] מפיש רש"י ז"ל אחרבעה בני אדם טמאים

ופרשם

ב'

יבין תפארת ישראל בועז

כח) נמלא תשעים ריס, שנים עשר מיל והן כ"ד אלפים אמה, שהוא ב' פרסאות אשכנזיות, ולוותו מיל שמכל סוכה לסוכה, ולא זכיתי לידע מה קמ"ל תנא כמה ריס היה מן ירושלים עד לוק וכמה ריס יש בכל מיל, ואפשר משום דמדת ריס היה ידוע טפי לכל אדם ממדת מיל: בט) דבנחלם מותר לאכול. מיהו מעולם לא נלרך לכך (א): ל) שהיה רק מיל: לא) שהיה ב' מיל מהלוק. ולא עשו י"א סוכות, דא"כ לא נקרא ארן נזירה, מדהיה יכול כל אדם לילך לשם ביו"כ: לב) שבין קרניו: לג) כדי שירחה כשילבין בשעת דחיפה, דאם יהיה הזהורית רק בקרניו, לא יוכל להלין היטב. אבל אותו לשון של זהורית בקשור על פתח הסיכל, כבר הלבין מקודם כשהגיע למדבר שהיה רחוק מירושלים ב' מיל, וכסוף פרקן: לד) דאם יקשרו כולו בסלע, שמא יקדים וילבין, ומכח שישמח יבכח מלדחוף העגל, וע"י שיהיה העגל קשור בו, יזכור לה) ואע"ג שהוא חוץ לתחום, מותר משום שבות המדבר: לו) בגדים וכלים שנוגע בהן אבל אינו מטמא אדם וכ"ח: לז) אחר שמסר הכה"ג העגל לשלחו, בא לו אצל וכו': לח) הן שמרק דמן בק"ק ונופן תלוי בעמודים שבבית מטבחים: לט) קערה קדושה: מ) הני. להקטירן, דאינו מקטירן, עד שיקריב המוספין: מא) בעורותם ובשרן ופרשן, דד' בני אדם נוטלין כ' מוטות,

ג'

ראשון לציון

ן מתני מה היה עושה כו' שתי קרניו ג"ל שני קרניו:

פ"ו (א) [כך כ' ברמב"ם פ"ג מיו"כ דבנחלם מותר לאכול. וק"ל ואמאי הרי מיונות אחר שנזרק הדם אינו מעכב [ביומא ס"ה ע'] א"כ לא יאכל ולא יבלתו, דהאיך ידחה עשה דבלוה ל"ת דברת דאכילה. ותו ק' לם

על ראש השעיר מביאים אותו דהוי מחמר בלאחר יד. תוס' ישנים. מדבריהם אלו נשמע דס"ל דיש שביתת בהמתו ביה"כ אף שלא כתיב רק בשבת וא"ב ממילא

הכהנים סלסול בעצמם שלא שיתו לו לבתוב כדאי' בתוספ' א"כ יאמרו שלא השבו זאת העבודה בעיניהם כיון דעיקר שעיר זה עבור ישראל הוא גם שמת הלים הבוא לכך לא הניחו לישראל להוליכו. כיון דבלתו הכי אינ הבוא אינם פגום הוי בדאיתא בזוהר בזה מתורץ דקדוק הלשון שעשו קבע לעומר תיקון זה בעל כרחם כמו לשון קבע בגמ' דנרכות העושה הפלתו קבע דפי' בע"כ. ודברי המגיה:

תוספת רעק"א

ז [אות כט] במשנה חציו קשר בסלע. וא"ת למה ידחה הבאת לשון חוץ לתחום. י"ל שאין מביאים אותן ביה"כ שכבר הביאו אותו מאתמול. א"כ

ה על כל סוכה. פ"ז פ"ה מ"ו פ"ג מה' יצודת יום"כ ה"ז: ומלוין אותו. מיי' שם: אלא עומד. מיי' שם: ן מה היה עושה. מיי' שם: ולא היה. תיון ר"מ פ"ב: בא וישב. מיי' שם: ומאימתי. מיי' פ"ה מה' סנה ה"ו: ן בא לו. כ"ז פ"ג: קרען כו' נתנן כו' קלען. מיי' פ"ג מה' יצודת יום"כ ה"ז ופ"ד ה"ב:

שנויי נוסחאות

ה מאחרונה במשנ"ל מאחרון; בד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל מן האחרון. ן מה היה בכי"ק ובכי"ל ובמשנ"ל ומה היה. חולק בד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל חלק. קשר בסלע במשנ"ל קשור.. וכן בסמוך; בכי"מ ובכי"ל ובכי"ל קושר.. וכן בסמוך. בין שתי בד"ל ובמשנ"ל בין שני; בכל הכ"י ובמשנ"ל ליתא. ודחפו בכי"מ מ' דחפו; בד"ל ובכמה כ"י ובמשנ"ל ודוחפו; בכי"ק דוחפו. לאחוריו בד"ל לאחריו. (והוא) מתגלגל בד"ל בכי"ק ובמשנ"ל ליתא וכן וליתא בכל הכ"י (ובהס ומתגלגל). ולא היה מגיע לחצי ההר בד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל לא.. למחצית..; בכי"מ כי ואינו מגיע.. שנעשה במשנ"ל שהוא נעשה. סוכה אחרונה בד"ל ובכל הכ"י. האחרונה; במשנ"ל הסוכה האחרונה. ומאימתי בד"ל ובמשנ"ל ובכל הכ"י מאימתי.. (חוץ) לחומת בד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל חומת וליתא וכן ליתא בכי"מ ג' (ובס חומות) וכן ליתא בכי"מ ה' (ובס מחומות). דחייתו בכי"מ דחיפתו. אצל פר ושעיר הנשרפין) בד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל אצל הפר ואצל השעיר.. וכ"ה בכי"מ ה' (ובס.. שעיר הנשרף) ועי' ד"סן בכי"ל ליתא. והוציא (את) אימוריהן בכי"ל והוציא אימוריהן. נתנם במגים בד"ל.. במגם; בכי"ק ..במגים; בכי"מ מ' נותן באימנו'. וכתב הרב בעל ד"ם ז"ל, ולית ליה פתרא" עכ"ל ולולי הוא שם תותר למקום לו לבלי שבו יקבלו האימורין, וכמו הלגוויס שאמנן (עוקצין פ"ב מ"ה) פ' שקנין. וכסדר העבודה לרבינו שעדיה גאון ז"ל: ואל פר ושעיר יבא קנף חלבו ויפרישם והמכסה על קרבן בקן המזבח יאמשם כו'. המזבח בכי"מ מזבח. במקלעות בכי"ק ובמשנ"ל במקלות ועי' ד"ס.

תוספת חדשים

לומר דבכהנים עוסין זאת הקבע בעל כרחם כדי שלא יעמו העם כיון דגם שמעה כשיהה בזר בכל קרבנות ואעפ"כ הבנו

יבין

כח) נמלא תשעים ריס, שנים עשר מיל והן כ"ד אלפים אמה, שהוא ב' פרסאות אשכנזיות, ולוותו מיל שמכל סוכה לסוכה, ולא זכיתי לידע מה קמ"ל תנא כמה ריס היה מן ירושלים עד לוק וכמה ריס יש בכל מיל, ואפשר משום דמדת ריס היה ידוע טפי לכל אדם ממדת מיל: בט) דבנחלם מותר לאכול. מיהו מעולם לא נלרך לכך (א): ל) שהיה רק מיל: לא) שהיה ב' מיל מהלוק. ולא עשו י"א סוכות, דא"כ לא נקרא ארן נזירה, מדהיה יכול כל אדם לילך בשעת דחיפה, דאם יהיה הזהורית רק בקרניו, לא יוכל להלין היטב. אבל אותו לשון של זהורית בקשור על פתח הסיכל, כבר הלבין מקודם כשהגיע למדבר שהיה רחוק מירושלים ב' מיל, וכסוף פרקן: לד) דאם יקשרו כולו בסלע, שמא יקדים וילבין, ומכח שישמח יבכח מלדחוף העגל, וע"י שיהיה העגל קשור בו, יזכור לה) ואע"ג שהוא חוץ לתחום, מותר משום שבות המדבר: לו) בגדים וכלים שנוגע בהן אבל אינו מטמא אדם וכ"ח: לז) אחר שמסר הכה"ג העגל לשלחו, בא לו אצל וכו': לח) הן שמרק דמן בק"ק ונופן תלוי בעמודים שבבית מטבחים: לט) קערה קדושה: מ) הני. להקטירן, דאינו מקטירן, עד שיקריב המוספין: מא) בעורותם ובשרן ופרשן, דד' בני אדם נוטלין כ' מוטות,

ג'

ג' מוטות שמים לפניס שנים לאחור. ומהלכים מוט אחל מוט הפר והשעיר נתונים עליהם מורכבין זה על זה וכופפין זה תחת זה כמין קליעה ושלמים וכו'. ואולי השמטת סופר הוא בדברי הר"ב שהשמיט ממלת קליעה עד מלת קליעה: והוציאן לבית השריפה. לשון הרמב"ם פרק ג' מהלכות עי"כ ומשלחן ביד אחרים להוליאן לבית השריפה ע"כ. ומעשה זה נמי לא עכשיו היה ומיהו בשעת הקריאה היה בפרק דלקמן ועיין במשנה דלקמן: משיצאו הון לחומת העזרה. דכתיב (ויקרא י"ז) יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו. ולהלן יליפינן לפר ושעיר שיהיו נשרפין חוץ לג' מחנות כפר העלם דבר. א"כ למה נאמר כאן מחוץ למחנה דמשמע מחנה אחת אלא לומר לך כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמאים בגדים והייט חוץ לעזרה. והר הבית הוא מחנה שניה. וירושלים מחנה שלישית כמפורש משנה ח' פרק קמא דכלים. ור' שמעון אלעזריך אחי מחוץ למחנה למלוק מפרה אדומה דמה להלן דכתיב נמי בה אל מחוץ למחנה ושריפתה במזרח ירושלים דכתיב בה אל נוכח פני אהל מועד ופתח האהל במזרח הוא אף כאן שריפתם במזרחה של ירושלים ורבנן סברי דנשרפין לנפנה של ירושלים שכל מעשה חטאת בצפון. גמרא: **ר"ח** הגיע שעיר למדבר. כתב הר"ב שנאמר ושלח וגו' ואח"כ ואת חלב וגו' וכפירוש רש"י ולאו חזקא כמ"ש לעיל. אלא משום דלעיל תני ליה והקטירן וכו' וכן בכתוב לא נכתב אח"כ ואת חלב וגו' אלא עשה את עולתו וגו' ואת חלב וגו' ופירש רש"י בגמרא אדאמר ויודעים שהגיע שעיר למדבר ונעשית מעולתו כתב ומתחיל לקרות הפרשה. וכ"כ הרמב"ם בפ"ג ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שהגיע שעיר למדבר הרי שאפילו הקריאה לא היתה קודם שהגיע שעיר למדבר: **דרביות**. פירש הר"ב אבנים גדולות. וכ"פ הרמב"ם מלבות גדולות ["וכ"ל שי"ל מלבות גדולות*)] ולא פירשו מלאחה לשון הוא. ורש"י כתב דרביות בני אדם עומדים מירושלים לצוק בכדי שיראה זה סימנו של זה כו'. ונראה בעיני לגרוס דרביות בבי"ת ויהיה מלשון דרבנאי בעובדא דפני דני אתונא בפרק קמא דבכורות דף ח' שפירש"י אורבים ושומרים: **בית** חדודו. על שם הצוק שהוא זקוף וחדוד נקרא המדבר בית חדודו והכינוי שב לשעיר וזה לגירסת הס' ובגמרא ורש"י. אבל גירסת רמב"ם שהגיע לבית חורון שהוא במדבר ע"כ. וביהושע סימן י"ז בית חורון תחתון ובית חורון עליון: **על פתחו** של היכל. ותנא קמא ורבי יהודה בברי כדאיתא בברייתא דף ס"ז דבראשונה היו קושרין וכו'. ולפי שהיו מלינין ורוחין ואש לא הלבין היו עלבים. התקינו שיהו קושרין אותו חלין בהלע וחלין בין קרניו. ולבתר הך תקנתא מנין היו יודעין וכו' אלא דרביות היו עושין כו':

*) וכ"ס בפי' הרמב"ם דשום נאפולי.

יכין תפארת ישראל בועז

ב לפנים וב' לאחור, והפר והשעיר מורכבין זע"ז מונחין עליהן קלועין ומשולבים זע"ז: מב) חוץ לירושלים: מג) המתעסקין בשריפתן: מד) אסור להתחיל בעבודה אחרת עד שיגיע שעיר למדבר: מה) כמין [טעלעסקאפען], שהן במין גבוה שהשומר מלין מעליו למרחוק. ונקראין דרכיות משום שהבנין ההוא עשוי מדרגות מדרגות שדורכין עליהן כשעולין לשם: מו) דגלים, דכשהשעיר בא למדבר, שומר שאלא מניף בדגלו, ותכירו מרחוק מניף לתכירו האחר וכן כולם עד ירושלים: מז) הוא רשם המדבר: מח) שלוחו מיל עד סוכה לחשומה: מט) ולת"ק עשו תקנה, דאין סומכין על הנס, דשמא לא ילבין, כמ' שנה קודם חורבן הבית [כיומא דל"ט ב']:

שהוא נסקילה וכרת. וכ"כ יבוס נופיה עשה דוחה ל"ת שבכרת. אלא ודאי כדלמרן. ותי' תוס' שם ד"ה ל"ת]:

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ו'

פרק ו משנה א מצות שני שעירים שיהיו שוין ולקיחתן כא' עיין סוף פ"ג. מת א' מהן ועדיין לא הגריל יקח זוג לשני. משנ"ב בהגריל כבר. יביא שנים ויגריל עליהם מתחילה. ואם של שם מת אומר זהו שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו, ואם דעזאזל מת יאמר דזה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו, והשני מן חשנים, שהגריל עליהן עתה, ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת צבור מתה: מ"ב אופן וודוי דבה"ג על שעיר המשתלח עי' רש"ד. אלא דליל בפר היה מתודה תחלה בעדו ואח"כ בעדו ובעד הכהנים וכאן מתודה בעד ישראל ואומר משקו וכו' חטאו לפניך עמך בית ישראל וכו' נמצא שמתודה ג' וודויים ומזכיר השם בכל וודוי ג"פ וכשנותן הגורל על שעיר החטאת לה' מזכיר השם פעם י' ותמיד מזכירו בכתבו בקול רם עד שרבו הסרוצין הזכירו בקול נמוך ומבליעו בנעימות עד שלא יכירו בו אפילו חבריו הכהנים: מ"ג ד ה ו ז ח. אחר שהקפיר בקדשי קדשים והוה מ"ג הוויות חסנויות בפ"ח מסר השעיר המשתלח ליד איש המוכן להוליכו למדבר והכל בשרים לשוליגא

ומאימתי. מיי' פ"ה מה' פסי' פ"ה: **ר"ח** אמרו לו. פ"ה פ"ג ומניין. מיי' פ"ג מה' עבו"ה יו"כ פ"ז:

שנויי נוסחאות

ומאימתי נד"נ וכל הכ"י וכמשנ"ר מאימתי. מטמאין בכי"ק מטמאים; בכי"מ ב' מטמא. משיצאו וחוץלחומת העזרה בכי"מ ג' משיצא..; בכי"מ ה' ליתא וכן ליתא נד"נ ובכי"ק ובמשנ"ר (ובהם חומת..) בכי"ל.. חוץ לעזרת. משיציאת האור במשנ"ר משיצת..וכ"ס נד"נ (ושם.. האש); בכי"ק משיצת..; בכי"ל משיוצת..; בכי"מ ה' משתצית את האור; בכי"מ ג' משחיצת האור. **ר"ח** שעיר בכי"ק השעיר בכל המכתב. ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר) בכי"מ ה' מניין..; נד"נ כמן..השעיר..; בכי"מ ג' ליתא דרכיות במשנ"ר דירכאות; נד"נ דירכיות וכ"ס בפי' ר' אליקים ופי' כמין מינעגאות גבוהות מאוד; כ פ ס ק י רי"ד דורביות ופי' פיס אלוכים שקוטרי' הסודרי' בלאפיסס; בכי"ק דידכיות; בכי"ל ובמשנ"ר דידכאות; בכי"מ ג' דדכאות; בכי"מ ה' דיתבאות; נסדר הפנודים להמלאכי דוכתיאות ופי' בימות גבוהות; בעקדם דרביות ופי' חוי"ע ובס' שיח יצחק. **מירושלים** ועד בית חדודו ג' מילין בכי"מ ה' הסגנון שלשת מילין מירושלים עד בית חדודי (והוגה שם, ולא מכר לם חדודו לו חדודו) וכ"ס יסגנון בכי"ק (ושם חדודו) ובנ"נ (ושם שלשה.. היה.. עד בית הדודו ובמשנ"ר (ושם שלשת.. חדודו) ובכי"ל (ושב.. היו מירושלים..) ובתנו' גאוני קדמונים (נרלין תר"ה) סימן ק"ו (ושם ..הדודו). בכי"מ ג' הרידי ובגמ' שם הריוי. ופי' ר"ס (כדיי) מיל בכי"ל ובכי"ל ליתא. (ר' ישמעאל אומר כו' בשלג ילבינו) בכי"מ ובכי"ל ליתא כ"ז ופי' בנשמה הגר"ל. בכי"ק אפר ר' ישמעאל. נד"נ ובכי"ל ועוד א"ר יהודה. סימן אחר בכי"ק ובכי"ל סימן גדול אחר. היה קשור בכי"ל היו קושרין. נד"נ היו קושרין אותו. **וכשהגיע** נד"נ ובכי"ק ובכי"ל וכיון שהגיע. (אם יהיו) נד"נ ליתא. **בשנים** בשלג ילבינו נד"נ בשנים וגר. בכי"ל.. ילבינו אם יאדימו כתולע כצמ' יהיו.

תוספת העק"א

סמילא ה"ה ביו"ם ועפ"ש בגלוין ה מ ש נ י ו ת מגילה פ"א מ"ז. ואפשר לדחות דס"ל לתנ"י ד ס ת מ א קתני דחיו עושים בבל יוה"כ אף אם חל בשבת:

לחוליכו אלא שעשו בתנים גדולים ק בע ולא היו מניחים ישראל לחוליכו, מירושלים עד חצוק שהוא הר חזקוף שמשם רחף השעיר היה י"ב מיל, ועשר מכות היה מירושלים עד תחלת המדבר שהיה רחוק ב' מיל מהצוק שנשאר ארץ גזירה בלי סוכה וישוב, ובסוף כל מיל סוכה שבה איש אחד או רבים ששבתו בה מעיה"כ ללות חמשלה מסוכה לסוכה, וכצאתו מירושלים היו מלוין אותו מיקירי ירושלים עד סוכה א' וכצאתו מחוסת ירושלים מטמא לבגדים וכלים שיגע בו המשלה. ומשום אלכסנדריים שבירושלים שהיו מתלישים שער השעיר למהר לבא למדבר שיראו לשון זהורית שבפתח ההיכל מתלבן, עשו מעיה"כ נשר גבוה יותר מקומת איש בעזרה שילך עליו ולא יוכלו המון ליגע בו, ועל כל סוכה אומרים לו הרי מזון ומים, ר"נהלש מתחר לאכול ומעולם לא נצרך לכך, ואנשי סוכה אחרונה עומדים ברחוק ב' מילין מהצוק וראוין מעשיו, שחולק לשון צמר אדום שבין קרניו וקושר חציו בסלע בדי שיראה כשילבין בשעת דחיפה וחציו קושר בין ב' קרניו, דאם יקשר כולו בסלע שמא יקדים וילבין קודם דחיפה וישכח לדחפו,

משא"כ עתה היה חצמר חלבן שבשעיר מזכירו, ודוחף לשעיר מאחוריו, והוא מתגלגל וירד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים, והוא והולך לסוכה אחרונה ונשאר שם עד שהתשך דחזרה עד שם מותר אע"ג שהוא חוץ לתחום מפני סכנת המדבר, ודרכיות [בנינים גבוהים ובראשם שומר] היו עושין מעיה"כ עד סוכה אחרונה להניף בסודרין, ולהודיע מיד כשהגיע השעיר למדבר. כשהיה משלח השעיר ביד מוליכו הוזר אצל הפר ושעיר שהזה דמן בפנים וקורען ומוציא אימוריהם ונותנן בכלי ומקטירן ע"ג סובה ומהתך שאר בשרן עם עורן ופרשן והתיכות גדולות מעורות זו בזו כמין קליעה, ואינו מפרקן, והפר והשעיר מורכבין וקלועין זע"ז ומונחים על ב' מוטות וד' בנ"א נושאין אותן ומשלחן בידן להוציאן לבית השריפה [עי' רמב"ם הל' מעשה קרבנות פ"ז הנו"ד שהיה ג' מקומות לשריפה] ובית השריפה זה היה חוץ לירושלים, ונקרא בית הדשן, ומנתח אותם שם כנתחי חעולה בעורן ושורפין אותם שם, ומשיצא חוץ לחומת חעזרה מטמאים בגדים וכלים שנוגעים בהם המתעסקין עמהם. ושריפה כשיתה בזר:

דבר. כי לא ידעתי מלי קאמר דהו"ל כפר כהן משום דבה אייתי בהאי דעתא דלעיל ולפשר דכיון דשוין הן מד מיניהו נקט ומיהו אין זה מספיק דלעולם הוה כלאשון ומיהו יליף מלהו לבן מלאה דנקט הכי משום דהאי היקשא היה הוה דכתיב אע"ג דעיקר הלימוד דג' מתנות כפר כהן משום דרשינן ליה (מפ):

פרק ז א בא לו כהן גדול לקרות. פרשת היום: בבגדי בוץ. שעבד בהם עבודת היום: קורא. שמוחר [לגבוה*] בגדי] כהונה אפילו שלא בשעת עבודה דבגדי כהונה נתנו ליהנות בהן: באצטלית. לבוש עשוי כמין חלוק לבן משלו שקיימת הפרשה אינה עבודה: חזן הכנסת. שמש: ראש הכנסת. על פיו נתחכים כל גרכי הכנסת מי מפטיר ומי פורס על שמע ומי עובר לפני החיבה ונתנים ס"ת מזה לזה משום יקרא דכ"ג להראות שיש שרירות הרבה לממה ממנו: עומד ומקבל. מכלל דעד השתא יושב הוה נמליט למדים דבעזרת נשים היה קורא דאי בעזרת ישראל וכ"ש במקום המקדש יותר ממנה אסור ליטב אלא למלכי בית דוד הותר להם ליטב בעזרה דכתיב (שמואל ב' ז') ויבא המלך דוד וישב לפני ה': וקורא אחרי מות ואך בעשור. שבפרשת אמור. שמותר לדלג בתורה בענין אחד כשהוא קרוב בכדי שלא יפסיק התורגמן אבל אם קודם שיגמול ס"ת עד מקום הדלג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא אסור לדלג ולגמול שנמצאו לבור יושבים ומלפים. ואין זה כבוד הצבור: יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן. שלא להוציא לעז על ספר תורה כשהוא אומר קורא פרשה שלישית על פה יהיו סבורים שס"ת חסר אותה פרשה: ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה. שהיא רחוקה מפרשת אחרי מות ואך בעשור יותר מכדי שיפסיק התורגמן לפיכך היה יכול לגמול ספר תורה עד שס לפי שאין גוללים ס"ת בצבור מפני כבוד הציבור וס"ת אחר היה יכול להביא משום פגמו של ראשון שלא יאמרו הראשון חסר הוא: על

*) כרפ"ב ד"ר לקרות בבגדי והתיר"ם תקן כלפנינו ופי' כפי' המפרשים להרמב"ם.

פרק ז א בא לו כהן גדול לקרות. פרשת יום: בבגדי בוץ. שעבד בהם עבודת היום: קורא. שמוחר [לגבוה*] בגדי] כהונה אפילו שלא בשעת עבודה דבגדי כהונה נתנו ליהנות בהן: באצטלית. לבוש עשוי כמין חלוק לבן משלו שקיימת הפרשה אינה עבודה: חזן הכנסת. שמש: ראש הכנסת. על פיו נתחכים כל גרכי הכנסת מי מפטיר ומי פורס על שמע ומי עובר לפני החיבה ונתנים ס"ת מזה לזה משום יקרא דכ"ג להראות שיש שרירות הרבה לממה ממנו: עומד ומקבל. מכלל דעד השתא יושב הוה נמליט למדים דבעזרת נשים היה קורא דאי בעזרת ישראל וכ"ש במקום המקדש יותר ממנה אסור ליטב אלא למלכי בית דוד הותר להם ליטב בעזרה דכתיב (שמואל ב' ז') ויבא המלך דוד וישב לפני ה': וקורא אחרי מות ואך בעשור. שבפרשת אמור. שמותר לדלג בתורה בענין אחד כשהוא קרוב בכדי שלא יפסיק התורגמן אבל אם קודם שיגמול ס"ת עד מקום הדלג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא אסור לדלג ולגמול שנמצאו לבור יושבים ומלפים. ואין זה כבוד הצבור: יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן. שלא להוציא לעז על ספר תורה כשהוא אומר קורא פרשה שלישית על פה יהיו סבורים שס"ת חסר אותה פרשה: ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה. שהיא רחוקה מפרשת אחרי מות ואך בעשור יותר מכדי שיפסיק התורגמן לפיכך היה יכול לגמול ספר תורה עד שס לפי שאין גוללים ס"ת בצבור מפני כבוד הציבור וס"ת אחר היה יכול להביא משום פגמו של ראשון שלא יאמרו הראשון חסר הוא: על

פרק ז א בא לו כהן גדול לקרות בבגדי בוץ קורא ואם לא קורא באצטלית לבן משלו חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת. וראש הכנסת נותנו לסגן. והסגן נותנו לכהן גדול. וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור. ונולל ספר תורה ומניחו בחזקו. ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן. ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה.

(כמ"ש הר"ב בריש פ"ק) ואמרי' בפ"ק (דף ה') מנין שאף מקרא פרשה שנמצאה בואתה תצוה מעכב. ת"ל (ויקרא ח') ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות בעטיית המלואים בגו את אהרן. זה הדבר אפי' דיבור מעכב: חזן פי' הר"ב שמש. ומה משמש פי' במשנה ז' פ"ז דסוטה. ונקרא חזן כמ"ש במשנה ג' פ"ק דעבודת שהות לשון חוזה שצריך לראות מה הם לרבי לבור וכ"פ בעל חכמת שלמה בפ"ג דמכות דף כ"ב ע"ב: הכנפת. בה"כ היה שמוך לעזרה בהר הבית. רש"י: וראש הכנסת נוטנו לסגן. אמת פירש הר"ב משום יקרא כו' דלא תימא שזה שהסגן הוא כבוד ליטו מקבלו מהחזן לפי שהחזן חולק כבוד לסגן שיקבלו מראש הכנסת וק"ל דאין חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב אלא היכא דרביה פליג ליה יקרא ואמן סחמא קמן דלעולם המנהג כן כ"פ התוספתא פ"ז דסוטה דף מ' ומ"ש הר"ב להראות שיש שרירות וכו'. כ"פ תוס' שם. ורש"י התם והכא. ומ"ש בפי' הר"ב: וכהן גדול עומד. כתב הר"ב מכלל דעד השתא יושב כו' דבעזרת נשים היה כו'. נמרא. ונראה טעמא לא משום יקרא דכ"ג אלא יהיה עומד כל כך זמן רב בלא עבודה מתחלת שילוח השעיר עד הגיעו למקומו כמ"ש בסוף פרק דלעיל וא"ג משום חולשא דכ"ג: שבחומש הפקודים. ספר וידבר שמתחיל במניין של ישראל. רש"י: קורא על פה. עיין בפי' מכנה ז' פ"ז דסוטה: על

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) לעזרת נשים: ב) פרשת היום: ג) בגדי לבן שעבד בהן: ד) קמ"ל אף דרשאי לקרות באצטלי' הנ"ל אפ"ה רשאי גם לקרות בבגדי קודש ולא הוה כמועל בהן [כיומא פ"ח ב'] ה) חלוק לבן: ו) המשנים לשמש הצבור בביה"כ שבהר הבית: ז) הוא רלא הצבור שם, לעות מי יעבר לפני היבה, בביה"כ שבהר הבית לפני שער המזרח [ופי' מ"ש תענית פ"ב פי' ל"ו] והוא מעלה מי פורס שמע, מי יפטיר וכדומה: ח) הוא הממונה מחת כה"ג, שלא ימלא פסול בכה"ג ישמש סגן תחתיו, ומתנין ז"ל הפ"ת, משום יקרא דכה"ג להראות שברבות רבות תחתיו: ט) מכלל שהיה יושב, דבעזרת נשים מותר ליטב, משא"כ בעזרה אין ישיבה רק למלכי בית דוד: י) עד סוף פרשת יו"כ: יא) שבפרשת אמור: יב) ר"ל סוגרו: יג) היינו תחת זרועו והוא עומד: יד) שלא יהפכו שאסר פרשה בס"ת, כשירצו שיקרא פרשה שלישית בעל פה: טו) ר"ל שבספר במדבר: טז) דדוקא אחרי מות ואך בעשור שמוכיח הם, גולל בצבור, אבל בעשור שבחומש הפקודים, אין זה כבוד הציבור שיתמינו עד שיגלל לשם. וס"ת אחר א"ל להביא, דחד גנרא בתרי ספרא אינה פגמא לס"ת

תשובה

פ"ז א בא לו. פ"ח ע"ב עי' יומא פ"ו ב"ש אם ארצה. ט'. ואם לא. מי' פ"ג פה' עבודת יום כ' ה"ע: חזן הכנסת. פוסק פ"ז מ"ז ונגמ' דף מ' ע"ב. יהושלמי פוסק פ"ז ה"ז ע"ד שם ה"י: אחרי מות. מגילה כ"ב ע"ב יהושלמי מגילה פ"ד פוק ה"ט:

שנויי נוסחאות

פ"ז א רצה (לקרות) בד"ל ובכי"ח ליתא וכן ליתא בכי"ק ובמסני"ל (ובהם רוצה). ואם לא (קורא) בד"ל ובכי"ק ובכי"ח ובמסני"ל ליתא. באצטלית לבן משלו בכי"ח ובמסני"ל באיסמליח; בכי"ק באסמלית (ובם שלו). ספר תורה בכי"ק את ספר תורה. ול"ל.. תתורה.. עומד ומקבל וקורא (עומד וקורא) במסני"ל ..ועומד וקורא; למסני"ל ליתא; בכי"ח עומד ומקבל עומד וקורא וכ"ה הלשון בגמ"ם פ"ג מהלי יום"כ הל"י. ספר תורה ומניחו בד"ל ובכי"ק ובמסני"ל. את התורה ומניחה. שקראתי בד"ל ובכי"ק ובמסני"ל שקריתי. (כאן) בכי"ק ליתא. שבחומש הפקודים בכי"מ מ' של חומש..; בד"ל ובכי"ק ובמסני"ל.. הפיקודים. קורא ע"פ בכ"מ קורחו.. ומברך (עליה) בד"ל ליתא.

ב הרואה כ"ג ע"ח פ"ב מ"ד ע"ב פ"ד ע"ח מ"ו ע"ב מ"ה ע"ב ע"ב יומ"כ פ"מ. ג אם בבגדי בוץ פ"ג מ"ז. פשט פ"ו פ"ד מ"ו ע"ב עבודת יומ"כ מ"ב.

שנויי נוסחאות

ועל המקדש (בפני עצמו). ועל ישראל (בפני עצמן) ועל ירושלים בפני עצמה) ועל הכהנים (בפני עצמן) ועל שאר התפלה. וכ"ס במס"ב ובמס"ות עם פי' הרמב"ם ד"ו (רל"ח) ובמס"ות עם פי' הרע"ב ד"כ ובמס"ות עם פי' הרמב"ם והרע"ב ווילנא (סס"ו); במס"ד וכס"מ כ' וכס"ח ובמס"ר ליתא וכן ליתא בס"ק (וסס "על ישראל") וכן ליתא בספקי רי"ד וכן בסמע לקמן ע' מ' דהכריתא הוא שהוסיפה כאן „בפני עצמו" לפרש את המפנה דכל תדא ברכה בפ"ע הוא וכן מתקן בהגהות הכ"מ ובהגהות הגר"א. והוסיפ „ועל ירושלים בפ"ע" ליתא גם בתוספתא ולקמן ע' מ' וכאן ברס"י ובפי' ר"א ובספקי רי"ד ובפי' המשניות להרמב"ם ובתכורו פ"ג מהלי עבודת יומ"כ הי"ח וכסמ"ג עשין ר"ט וברבנו ירוחם כתב ז' ח"ג וכן ליתא במשניות בסופה וכן בירושלמי שהעתיק נוסחי הברכות לא פרשוהו וכן מתקו בהגהות הכ"מ והגר"א וכתב הב"י בסי' תרכ"ח דמ"ם בסדר עבודה דתה כוונת ועל ירושלים אליך למתוק ונאמת שי' יוסף בן נחמיאס בפירושו לסדר עבודה זו כ"י שהעתיק בבאור נוסחי הברכות לא סתכיר ועל ירושלים מוכח שלא היה לפניו ולכאורה כ"ה מוכרח דבכתבת לתשבון תמלאה הכא ברכות. אבל לפי מעתיק דברי הרב המחברי בסדר העבודה שחברו בספרו משיב נפש כ"ר אחר בסדר את הסמוכה ברכות בסדר הרמב"ם כתב וים שמוחים ברכה מיוחדת לירושלים ומוחים בה המחבר בירושלים ובברכה המחרוכה שהיא על כל ההפלות אין כוללין אותה בחתמון מ' ברכות אלו ומצאתים י"ב (ציל י") ברכות עם ברכת התורה לפניה לדעת זה וכן נראה מסוגית הגמ'. עכ"ל. ומ"ם וכ"ג מסוגית הגמ' כ"ל מדקא מיין הגמ' ומברך עליה ה' ברכות ואחר עלה על התורה כדרך שמברכין כו' ואח"כ מיין המשנה ועל שאר התפלה ואחר עלה ת"ל ושאר התפלה דנה כו' משמע שברכה זו אינה ממנין הברכות דפיות לנו בס"ל קמא; בפי' מ' הסדר: „ועל הכהנים בפני עצמן ועל ירושלים בפ"ע" (וסס: והשאר תפלה כמו שהוא בפי' מ' על הכהנים כו' וכן על ירושלים וכ"ה לקמן ע' מ' וכן בסדר הסדר כמ"ם במים מיים להפר"ח בס"ג „ועל ישראל" וכ"ה בפי' המשנה להרמב"ם ונראה שכן היה לפני רש"י וכן פי' בד"ה על הכהנים כו' וכן על ישראל וכ"ה לקמן ע' מ' וכן בסדר הסדר כמ"ם במים מיים להפר"ח בס"ג מהלי יומ"כ. וכתב ר' אליקום על העבודה ועל התודאות לא ומודים. על מחילת העון, שהיה מפייע ברכה אחת (גרסא ציל ומסיים) ברוך מוחל וסולח. על המקדש, ברוך אשר נתן לנו את המקדש. על הכהנים אשר בחר בכהנים. על ישראל, כמו כן. ת"ן [על תודות הר"ת הזה ע' בהקדמת ד"ם ליומא בסערה] על העבודה, אתה ע' על העבודה. על ההודאה, אשר קדשנו לשמו. מחילת עון, כדרך שאתה בתפלה בת"י מוחל וסולח לעוונותינו ומעביר כו'. ואני רואה להעתיק פי' ר' יוסף ן' מתיאש שכתב הגראה קבלה היתה בידו, רביעית על מחילת העון, הו"ת ממול לעוונותינו וכו' והחתימה כתחתימה בתפלה בת"י מוחל וסולח לעוונות עמו מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים. המשיח על המקדש. יהר"מ ה' אל"ת הנון, הו"ת ממול לעוונותינו וכו' והחתימה כתחתימה בתפלה בת"י הכונה במקדש. שמיח על ישראל יר"מ ה' אל"ת שתשמור עמך בית ישראל ותגרש ותעזרם אשר בארצם בהם שתעמיד בית מקדשך לעדי עד לפניך ותגלה בו ותתמיד שכינתך בתוכו בת"י הכונה במקדש. שמיח על ישראל יר"מ ה' אל"ת שתשמור בני אהרן כהני עם קדושיך ותגרש ותעזרם אשר בארצם בהם לעמוד לשרת לפניך בת"י הכונה בכהנים. שמיעת בת"י הכונה בעמו ישראל. שביעית על הכהנים, יהר"מ ה' אל"ת שתשמור בני אהרן כהני עם קדושיך ותגרש ותעזרם אשר בארצם בהם לעמוד לשרת לפניך בת"י הכונה בכהנים. שמיעת כו' כגמ'. (ד"ם). ב והרואה פר בכי"מ ובכי"ל הרואה.. הנשרפין בכי"מ מ' שנשרפין. ולא מפני בד"ל לא.. שהיתה בכי"מ ב' ובכי"ל מפני שהיתה. רחוקה בכי"ל רחוקה ביניהן. ומלאכת שניהן שוה כאחת בד"ל ובכי"ל.. היתה כאחת וכ"ה בכי"מ ב' (וסס.. שתיהן..); במס"ר.. היתה נעשית כאחת; בכי"ל ומלאכתן נעשית כאחת. ג קורא בכי"ק ובמס"ר קרא. קדש בד"ל וקידש. פשט בד"ל ופשט. עלה סס ועלה. הביאו במס"ב והביאו. ויצא בד"ל ובמס"ר יצא.

על התורה. פי' הר"ב שתי ברכות וכ"פ הרמב"ם כאן וכסוטה פ"ז וכן מפרש על ישראל ועל שאר התפלה לחדא ברכה וגרסי בכ"ל ועל הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה אבל בפ"ז דסוטה מפרש הר"ב כפירש"י. וכן הוא בירושלמי דהכא ודהתם. ומיהו הרמב"ם בספ"ג מהלכות פי"ב כתב דהני שמנה ברכות כולן לאחריה הן שכתב ומוסיף לאחריה ז' ברכות ואלו הן רצה מודים שלח לנו ועל המקדש ועל ישראל ועל הכהנים. ואח"כ אומר תפלה תתנה וכו' וזה גרסת הספר על ישראל ועל הכהנים ועל שאר התפלה. ובריתא בגמרא ועל הכהנים בפני עצמן ועל ישראל בפני עצמן ועל שאר תפלה: ועל העבודה ועל ההודאה. מברך בשביל העבודה שעבד והודאה שמודה לעבודה דכתיב (תהלים נ') זובח תודה יכבדנני אחר עבודה תודה והיא הודאה. רש"י: ועל שאר התפלה. כתב הר"ב מפרש בגמרא תתנה רצה בקשה כו' כל"ח אל הרצה ואל התפלה. מלכים מ' ח' [כ"ח]. וכ"ל לוותא ובטותא ובפרק לון טומדין [נא.] אל הרצה ואל התחנה"). רצה זו תפלה. פירוש שבח ובירמיה ז' י"ח מתרגם רצה בטותא. וברכות ריש ואתחנן רצה זו קילוסו של הקב"ה: ב ומלאכת שניהן שוה כאחת. ואע"ג דכתיב (ויקרא ט"ז) יוליא אל מחוץ למחנה ושרפו. בתר לולו ואיל העם ואימורי חטאת. אלא בגמרא. דכתיב נמי והמשלח בתר הכי ומה המשלח דמעיקרא דאין עמידה שלו אלא עד מתן דמיס דחבירו. כמ"ם הר"ב ברים פרק ו'. ה"ב והשורף יכבס דמעיקרא. וקראי דלא כסדרן כדלקמן: ג אם בבגדי בוץ קורא קדש כדלקמן: שפשט בגדי בוץ ואינו צריך עתה אלא טבילה וקידוש. הרא"ם: ויצא ועשה את לולו וכו'. פירש הר"ב דכל דכתיב בפרשה אחרי מות קדיש לדכתיב בחומש הפקודים דלמרינן בגמרא דמתניתין לאו מתקנתא היא דהא לא קאמר פר ושעיר ואימורי חטאת אימתי עביד להו. אלא כדתני בברייתא משמו דר"א כמ"ם הר"ב ופירשו התוס' דאע"ג דלאו מתקנתא היא מ"מ לאו משבשתא והא דתנא דמתניתין שייר לאמורי חטאת דאינו אלא גמר קרבן דאינהו עצמן שלא הוקטרו אימוריהן כשרין. ושייר פר הטולה ושעיר הנעשה בחוץ דאדברי ר' עקיבא

*) כמלכים סס ואל התפלה וכי"ף ואל התחנה שלא ככתוב ושי' במרגש"ל בת"ל סס שפי' דברי הגמ' בבאור הכתוב בטוב טעם ודעת. קמי

יכין תפארת ישראל יכין

ראשונה, ורק בהפסיק אחר ביניהם שרי [מג"א ספקמ"ד] ומכאן ראיה לתוס' ב"ק שסכיא המג"א [סי' מ"ט] דבא"א כאופן אחר מותר לקרות בע"פ דברים שבכתב] : יז) ואלו הן, על וכו' : יח) מ' לאחריה מלבד מ' לפניה, כמו שמברכין בבית"כ. הרי מ' ואע"ג דהיו ב' ברכות, חשיב להו כחד, דלא חשיב תנא רק מה שמברך כה"ג יותר מאחר הקורא אחר קריאתו בתורה, דאחר שהיה קורא בזמן המשנה מברך לאחריה רק ברכה מ', דהפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה [כמגילה כ"א כ'] : יט) רצה, ומודים עד הטוב שמך, הרי ג' : כ) שלח לנו אביינו וכו', וחותם בא"י מלך מוחל וסולח וכו', הרי ד' : כא) שיתקיים המקדש. וסותם בא"י שוכן בציון, הרי ה' : כב) שיגלה הקב"ה לגלות האומה ותתגאל מלכותם, וחותם בא"י הבוחר בישראל, הרי ו' : כג) ברמב"ם [פ"ג מיו"כ] ל"ג לה, וכן בס"ם : כד) שתתקבל עבודתם ויתברכו וחותם בא"י מקדש הכהנים, הרי ז' : כה) ר"ל שיושיע הקב"ה לכל יחיד מלכותיו, וחותם בא"י שומע תפלה, הרי ח' : כו) לפי הך גי' הגרס

ועל הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה גרסינן נמי ועל ירושלים. ועל ישראל ועל שאר תפלה, לחדא חשיב להו [וב"ל דכל הברכות שמזכרו במשנתינו, שמוסתתן מורגלת וידוע לכל, א"ל תנא לומר אלא מלות „בפני עצמן". רק בשלין ידוע נוסחתן, מפרש תנא וקאמר בפני עצמן, שלא נעשה לאכלל תרי בחד, דכללינן לחד גרס' ועל ישראל ועל שאר התפלה]: כז) דסד"ל דאסור לעשות רחיית עבודה מ' ליל לרלות אחרת, דאין מעבירין על מלות ברוב עם הדרת מלך, קמ"ל דמדלא עסיק במלוה רק ברחייה ולא במעשה שרי: כח) דאם היה קורא באילנות שלו, כבר קידש כספסת הבון ולא היה לריך עתה רק טבילה וקידוש ב' : כט) ג"ל דמשום דהכיור היה עומד בין האולם למזבח ושם היה מקדש ידיו ורגליו, שייך נביא לומר השתא, שלא הסתא לפסוק של מזבח שהוא רחוק טפי מהיכל ואע"ג דכה"ב קידש היום ביקיתין זהב [בגשל פ"ד מ"ה] ואפילו הכי מסתמא הו' מקדש במקום הכיור כמו שאמרה תורה ונתת הכיור בין אה"מ ובין המזבח: ל) הן שניהן עולות ושייכים נמי לחובת היום ואינן שייכים למוספין, ובסוף

*) כ"ה בגי' הכ"י בגמ' ועי' בד"ם.

דכתיב לבסוף בחומש הפקודים: ור"ע אומר. פר העולה ושבעה כבשים של מוספין: עם תמיד של שחר היו קרבין. דכתיב (במדבר כ"ח) מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד וגו'. אלמא מוספין עם עולת הבקר נעשים בסמוך לה ואחר כך עבודת היום ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ ואף על פי שהוא מן המוספין אינו יכול להקדים לעבודת היום לפי שנאמר בו (שם כ"ט) מלבד חטאת הכפורים למדנו ששעיר הפנימי שהוא מעבודת היום קודמו ואחר כך אינו ואינו העם. ואחר כך אימורי חטאת כל אלו בטבילה שלישית. ואח"כ הולאת כף ומחתה. ואח"כ תמיד של בין הערבים.

בבשים תמימים בני שנה. דברי רבי אליעזר[א]. רבי עקיבא אומר עם תמיד של שחר היו קרבין. ופר העולה[ב] ושעיר הנעשה בחוץ[ג]. היו קרבין עם תמיד של

והלכה

ופר העולה נמי עם של שחר. וכדכתב הר"ב מטעם הברייתא שבגמרא. וטעמיה דכתיב מלבד וגו'. ור"א ס"ל דאין למדין יוה"כ מרגלים. דלהכי סידר רחמנא עבודת היום בריש. ומ"ש הר"ב ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ. לפי שהוא מן המוספין שהיה ראוי להקדימו. אלא דקרא קאמר מלבד חטאת הכפורים להקדים הפנימי. ומיהו בתריה לא מאחרינן ליה. ור"א דס"ל דכל המוספין מאחרין אינטריך למלבד חטאת הכפורים לדרשא אחריתי על מה שזה מכפר זה מכפר במ"ג פ"ק דשבועות. וא"ל דלר"ע תרתי שמעינן. מדלא כתב עם חטאת הכפורים. דהא ליכא למטעי ולפרש שיבא עמו ממש. דהא בפרשת אחרי מות כתיב שני שעירים. ולא שלשה. ומ"ש ואח"כ אילו ואיל העם והא דלא קאני להו משום דר"א מודה לו דבטבילה שלישית הוו. כ"כ התוספות. ומ"ש הר"ב ואח"כ אימורי החטאת בטבילה ג' ואח"כ הולאת כף ומחתה. כ"כ רש"י ז"ל. וא"ל דטעמו משום דוחת חלב החטאת כתיב בהר וילא ועשה את עולתו. ודעת התוספות והרמב"ם עיין בסמוך. ומ"ש ואח"כ הולאת כף ומחתה ור"ל בטבילה רביעית וטעמא מפורש בגמרא דכתיב (שם) ובא אהרן אל אהל מועד. ופשט את בגדי הבד אשר לבש. כלום אדם פושט אלא מה שלבש ומה ת"ל אשר לבש שלבש כבר. אלמא זו היא פשיטה שיש ש"מ דיש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להך דיאה. ובמאי איירי דבכולהו עבודת פנים כבר כתיב ובא והביא. כמ"ש התוס' פ"ג דף ל"ב. אלא בהולאת כף ומחתה איירי. הלכך כיון דש"מ דאיכא הפסק ש"מ דהך קרא שלא כסדרו. ודכתיב בתריה וילא ועשה את עולתו ואת עולת העם מוקדם לשל זה. וכי תימא דהא אפסקיה שעיר הנעשה בחוץ ונקיש מקרא כסדרו דובא בהולאת כף ומחתה. ואח"כ וילא ועשה את. ליתא דקרא הכי משמע וילא ועשה את עולתו מיליה ראשונה עדיד אינו ואיל העם ש"מ דביליה ראשונה נעשה אינו ואיל העם ואינו עבדי בתר הולאת כף ה"ל ביליה שניה. ומיהו שעיר קדים נמי דקרא לא קאמר מה דהוה ביליה ראשונה. אלא ממאי דכתיבי באותה פרשה בפרשת אחרי מות. והשעיר הזה בפרשת פנחס כתיב. ומ"ש ואח"כ תמיד של בין הערבים מסיים רש"י בטבילה חמישית ולרש"י הא דקתני היו קרבים עם תמיד כו'. לאו דוקא אלא לאפוקי עם של שחר. והתוספות חולקים על רש"י כמ"ש דאימורי חטאת בטבילה השלישית וסודרים דעם תמיד של בין הערבים קרבים. ואהא קאי מאי דאמר ר"ע היו קרבין עם תמיד של בין הערבים. ר"ל אימורי חטאת ולא הולרך להזכירם בשם מהטעם שלא הזכירם ר"א. כמ"ש לעיל. והכי קאמר היו קריבין עוד קריבות אחרות ושעיר הנעשה בחוץ דקתני ס"ק ושעיר כו'. קרב אח"כ בזמנו עם אינו ואינו העם שהזכיר כבר ר"א. ולהתוספות. הך קרא דובא אהרן שנכתב שלא כסדר אינו מוקדם אלא לפסוק ורחץ. ומיד ובא להולאת כף ומחתה. ואח"כ ואת אלב וגו'. וכ"כ הרא"ש. דהסברא נותנת שהאימורים היו קרבים אחר הולאת כף ומחתה. כדי למעט ההפסקות בין עבודת היום להולאת כף ומחתה דכתובים מיד אחריהם ומ"מ בסדר קראה שלו כתב כדרך רש"י ז"ל. וכן דעת בעל המאור. ולהרמב"ם דרך אחרת דמאחר להולאת כף ומחתה עד אחר תמיד של בין הערבים קודם קטורת הערבים והטבת נרות. ונראה טעמו כטעם התוספות. דמתניתין מוכחת דאימורי חטאת קריבין עם התמיד. וסובר נמי דמתניתין בסדרא קא מיירי דהא דתני היו קרבים עם תמיד. היינו שאחר השעיר והעולות היו אימורי חטאת קריבים עם התמיד. וכך היה סדרן. ואח"כ קדש וכו' להוליא כף ומחתה וכו' ונכנס להקטיר וכו' כסדרא דמתניתין דלקמן ואזלא תמיהת התוספות במשנה דלקמן דתנן ונכנס להקטיר ולא תנן תמיד של בין הערבים. ואילו משום דכבר תנא ליה בריש בדברי ר"ע וזה דוחק. אבל להרמב"ם ניחא שכבר נעשה התמיד קודם הולאת כף ומחתה. וסדר המשנה כוותיה דיוקא וטעם קדימת התמיד ואיחור הולאת כף כ"ל דכבר דמלוה שישאר כלי הקטרת בדבר כל כמה שיוכל לאחרו ולשמרו שם. ויותר ראוי ג"כ שסוף ביאתו בהיכל ממה שיהיה סוף ביאתו בקדשי קדשים הלכך מאחרין אותן מלהוליאן עד קודם קטורת הערב שזהו סוף ביאתו להיכל בו ביום. והפייטן נקט אילו ואיל העם ומוספין והולאת כף וסדר תמיד וכו'. ובתורת כהנים נשנו אילו ואיל העם ושבעה כבשים תמימים ואח"כ הולאת כף ומחתה ואחר כך עושה התמיד. וכ"ל שכ"ל ושבעה כבשים וכו' דסתם ספרא ר' יהודה. והכי ס"ל בגמרא. אבל פר ושעיר חילון לא הזכיר כלל. וע"ע. ובירושלמי אמר רבי יוחנן זו דברי ר"א ור"ע. אבל דברי חכמים כולם היו קרבים עם תמיד של בין הערבים. ולזה נראה שכוון הפייטן. וז"ש ר"י עם תמיד לאו דוקא עם ממש. אלא לאפוקי עם של שחר. דה"ל בגמרא דידן בפלוגתא דתנאי בבבשים.

אמרו

קאי דמקדים לשבעה כבשים בשל שחר. קאמר איהו דמאחר להו ואלא ידענא דטעמא משום דלבסוף כתיבי. וא"כ ה"ה לפר ושעיר דחוץ (וכה"ג עיין במשנה ב' פ"ט דערובין) וניחא ליה למנקט כבשים משום דתנאי אחריא פליגי בבבשים עצמן מר סבר אחד בשחר ושנה בערבית. ומ"ס ו' בשחר ואחד בערבית עכ"ד. והא דמאחר הולאת כף ומחתה לאילו כו' אפרש בדברי עקיבא בס"ד ואיל העם דאמרן הוא איל האמור באחרון [מות] והוא האיל האמור בחומש הפקודים. דכתיב איל אחד. גמרא: [תמימים בני שנה. לריך לי עיון אמאי נקט הכי בבבשים ולא כן בשאר הקרבנות. ובש"ת ל"ג בני שנה ואכתי קשיא תמימים למה לי]: עם תמיד של שחר היו קרבין. קאי אשבעת כבשים ופר העולה נמי עם של שחר. וכדכתב הר"ב מטעם הברייתא שבגמרא. וטעמיה דכתיב מלבד וגו'. ור"א ס"ל דאין למדין יוה"כ מרגלים. דלהכי סידר רחמנא עבודת היום בריש. ומ"ש הר"ב ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ. לפי שהוא מן המוספין שהיה ראוי להקדימו. אלא דקרא קאמר מלבד חטאת הכפורים להקדים הפנימי. ומיהו בתריה לא מאחרינן ליה. ור"א דס"ל דכל המוספין מאחרין אינטריך למלבד חטאת הכפורים לדרשא אחריתי על מה שזה מכפר במ"ג פ"ק דשבועות. וא"ל דלר"ע תרתי שמעינן. מדלא כתב עם חטאת הכפורים. דהא ליכא למטעי ולפרש שיבא עמו ממש. דהא בפרשת אחרי מות כתיב שני שעירים. ולא שלשה. ומ"ש ואח"כ אילו ואיל העם והא דלא קאני להו משום דר"א מודה לו דבטבילה שלישית הוו. כ"כ התוספות. ומ"ש הר"ב ואח"כ אימורי החטאת בטבילה ג' ואח"כ הולאת כף ומחתה. כ"כ רש"י ז"ל. וא"ל דטעמו משום דוחת חלב החטאת כתיב בהר וילא ועשה את עולתו. ודעת התוספות והרמב"ם עיין בסמוך. ומ"ש ואח"כ הולאת כף ומחתה ור"ל בטבילה רביעית וטעמא מפורש בגמרא דכתיב (שם) ובא אהרן אל אהל מועד. ופשט את בגדי הבד אשר לבש. כלום אדם פושט אלא מה שלבש ומה ת"ל אשר לבש שלבש כבר. אלמא זו היא פשיטה שיש ש"מ דיש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להך דיאה. ובמאי איירי דבכולהו עבודת פנים כבר כתיב ובא והביא. כמ"ש התוס' פ"ג דף ל"ב. אלא בהולאת כף ומחתה איירי. הלכך כיון דש"מ דאיכא הפסק ש"מ דהך קרא שלא כסדרו. ודכתיב בתריה וילא ועשה את עולתו ואת עולת העם מוקדם לשל זה. וכי תימא דהא אפסקיה שעיר הנעשה בחוץ ונקיש מקרא כסדרו דובא בהולאת כף ומחתה. ואח"כ וילא ועשה את. ליתא דקרא הכי משמע וילא ועשה את עולתו מיליה ראשונה עדיד אינו ואיל העם ש"מ דביליה ראשונה נעשה אינו ואינו העם ואינו עבדי בתר הולאת כף ה"ל ביליה שניה. ומיהו שעיר קדים נמי דקרא לא קאמר מה דהוה ביליה ראשונה. אלא ממאי דכתיבי באותה פרשה בפרשת אחרי מות. והשעיר הזה בפרשת פנחס כתיב. ומ"ש ואח"כ תמיד של בין הערבים מסיים רש"י בטבילה חמישית ולרש"י הא דקתני היו קרבים עם תמיד כו'. לאו דוקא אלא לאפוקי עם של שחר. והתוספות חולקים על רש"י כמ"ש דאימורי חטאת בטבילה השלישית וסודרים דעם תמיד של בין הערבים קרבים. ואהא קאי מאי דאמר ר"ע היו קרבין עם תמיד של בין הערבים. ר"ל אימורי חטאת ולא הולרך להזכירם בשם מהטעם שלא הזכירם ר"א. כמ"ש לעיל. והכי קאמר היו קריבין עוד קריבות אחרות ושעיר הנעשה בחוץ דקתני ס"ק ושעיר כו'. קרב אח"כ בזמנו עם אינו ואינו העם שהזכיר כבר ר"א. ולהתוספות. הך קרא דובא אהרן שנכתב שלא כסדר אינו מוקדם אלא לפסוק ורחץ. ומיד ובא להולאת כף ומחתה. ואח"כ ואת אלב וגו'. וכ"כ הרא"ש. דהסברא נותנת שהאימורים היו קרבים אחר הולאת כף ומחתה. כדי למעט ההפסקות בין עבודת היום להולאת כף ומחתה דכתובים מיד אחריהם ומ"מ בסדר קראה שלו כתב כדרך רש"י ז"ל. וכן דעת בעל המאור. ולהרמב"ם דרך אחרת דמאחר להולאת כף ומחתה עד אחר תמיד של בין הערבים קודם קטורת הערבים והטבת נרות. ונראה טעמו כטעם התוספות. דמתניתין מוכחת דאימורי חטאת קריבין עם התמיד. וסובר נמי דמתניתין בסדרא קא מיירי דהא דתני היו קרבים עם תמיד. היינו שאחר השעיר והעולות היו אימורי חטאת קריבים עם התמיד. וכך היה סדרן. ואח"כ קדש וכו' להוליא כף ומחתה וכו' ונכנס להקטיר וכו' כסדרא דמתניתין דלקמן ואזלא תמיהת התוספות במשנה דלקמן דתנן ונכנס להקטיר ולא תנן תמיד של בין הערבים. ואילו משום דכבר תנא ליה בריש בדברי ר"ע וזה דוחק. אבל להרמב"ם ניחא שכבר נעשה התמיד קודם הולאת כף ומחתה. וסדר המשנה כוותיה דיוקא וטעם קדימת התמיד ואיחור הולאת כף כ"ל דכבר דמלוה שישאר כלי הקטרת בדבר כל כמה שיוכל לאחרו ולשמרו שם. ויותר ראוי ג"כ שסוף ביאתו בהיכל ממה שיהיה סוף ביאתו בקדשי קדשים הלכך מאחרין אותן מלהוליאן עד קודם קטורת הערב שזהו סוף ביאתו להיכל בו ביום. והפייטן נקט אילו ואיל העם ומוספין והולאת כף וסדר תמיד וכו'. ובתורת כהנים נשנו אילו ואיל העם ושבעה כבשים תמימים ואח"כ הולאת כף ומחתה ואחר כך עושה התמיד. וכ"ל שכ"ל ושבעה כבשים וכו' דסתם ספרא ר' יהודה. והכי ס"ל בגמרא. אבל פר ושעיר חילון לא הזכיר כלל. וע"ע. ובירושלמי אמר רבי יוחנן זו דברי ר"א ור"ע. אבל דברי חכמים כולם היו קרבים עם תמיד של בין הערבים. ולזה נראה שכוון הפייטן. וז"ש ר"י עם תמיד לאו דוקא עם ממש. אלא לאפוקי עם של שחר. דה"ל בגמרא דידן בפלוגתא דתנאי בבבשים.

(בני שנה) נכי"ק ונכי"מ ונכי"א ונמשני"ר ליתא. ופר העולה ושעיר נכי"ק פר העולה והשעיר; נכי"מ נ' **ואת פר העולה ואת שעיר**. עדיין קרבין) נכי"מ ליתא ועי' נתוס' ונה"י ובהגהות הגר"א

לקוטים

ב תוי"ט ר"ה תמי"ים וכו' אמאי נקט וכו' כלע"ד דיתא ליה למינקט ליבמא דקרא בהו כמו שכתובים בפרשת פינחס ולמ"ד נעמיה דר"א דעביד בריאה דת"כ והדר עביד מוספין דחומש הפקודים ואי הוה פני נמי פר העולה ושעיר דתון הוה נקטינהו נמי בלישנא דקרא אלא דשייריהו כמ"ש התי"ט בדיבור דלעיל. (ש"ל) שם ד"ה עם וכו' ופר העולה נמי וכו' הק' הר"ד דלפי"ז הול"ל ושעיר הנעשה בחוץ היה קרב עם תמיד וכו' וכ"ל דמשום דשייר אילו ואיל העם ואימורי חטאת וכדפירש הר"ב ואיתיה בגמרא ולהכי כלילינהו כרמז בחמרו היו קריבין וכו' (שם). שם בא"ד לאפוקי עם של שחר וכו' כלומר דכלפי מה שאמר בריאה דמוספין עם תמיד של שחר היו נעשים קתני הכא פר ושעיר וכו' עם תמיד של בין הערבים כלומר לאפוקי תמיד של שחר אבל נעולם דלאו דוקא עם תמיד של בין הערבים כמו שכתב התי"ט ודלא הכי"ד שתלבנו על זה וכתב שותיה דמרן לא ידענא דמאי מיבעי ליה לאפוקי עם של שחר כיון דלר"א נמי לא עם של שחר היו קריבין וכו' ואין להתריך בזה שדברי רבינו תתי"ם ז"ל ברורים וכתובים בפעמים: שם בא"ד ולהרמב"ם ז"ל דרך אחרת וכו' כן הוא עיקר וכדאמי' ביומא' וכך הוא בסדר אחר סוגת וגם הכ"ד האריך קצת בזה וקלסיה לפי' הרמב"ם אלא שיש שם שם פגגה מפורסמת שכתב להרמב"ם ז"ל מתניתין דרבנא בפשוטה דפר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קריבין עם תמיד של בין הערבים וכו' ומ"ש פר העולה ליתא דפר העולה היה קרב עם השבעה כבשים בשחר ואשר דמ"ש הוא, (ש"ל):

יכין תפארת ישראל יכין

ובהך כ"ע מודו דכשינה ונמר עבודת היום בטבילה ב', הדר עביד בטבילה שלישית זו אילו ואיל העם, ומקריב אז ג"כ אימורי פר ושעיר הנשחטין [דשייר להו במתני']. ורק במוספין פליגי ר"א ור"ע כלקמן: לא) מתני' לאו מתקנתא היא, דבאמת ס"ל לר"א, דכל המוספין דהיינו כבשים ופר העולה ושעיר החטאת כולן קרבין בטבילה חמישית קודם תמיד שבין הערבים: לב) ר"ל הז' כבשי מוסף ופר העולה של מוסף קרבין בטבילה ראשונה, אחר תמיד השחר, אבל ושעיר וכו': לג) פוא שעיר החטאת של מוסף שזורק את דמו על

מזבח

אמרו הלי ליסנה עם תמיד ולחו דוקה. דהא בדרבי עקיבא פליגי וכ"כ בעל המאור בדרבי (מאיר) [פליגוזר] בברייתא דלחו דוקה:
ד ונכנס להקטיר. עיין לעיל דלרש"י ותוספות ר"ל אחר שהקריב התמיד. ולהרמב"ם מתיהין כמשמעה: ולהטיב את הנרות. כתב הר"ב המעבה זו הדלקה היא דהא בשחר מטיב את הנרות דהיינו דשוגן ותיקון הפתילות החדשות. אלא המעבה זו הדלקה היא. אבל הרמב"ם ס"ל בפרק ג' מהלכות תמידין. וכמ"ש הר"ב בשמו בפרק ג' מתמיד. דבשחר נמי מדליקין אחר

ר"ע מברטנורה

שמטיבן. וא"כ בערב היה צריך לחזור ולתקן ולהדליקן ולדידיה ספיר תקן להטיב. והתוספות תירצו בע"א. דהכא קודם שמת שמטון הצדיק שנמצאו שני נרות מזרחיות דולקים והניחן דולקים מפני הנס עד הערב שמטיבן וא"כ מדליקן. אבל הר"ב פירש בסוף פ"ג דתמיד דאף בימי שמטון הצדיק לא הניחו דולק. אלא המערבי שמטי המזרחיים ואתן להטיב הנרות תקן. וכבר כתב הראב"ד בזה בפרק ג' מהלכות ע"כ. שאע"פ שלשון המשנה כך היא לא היה בין הערבים המעבה אלא לגר המערבי בלבד. [ועיין מ"ש בסוף פרק ג' דמסכת תמיד]:
ה [ומצנפת. בתורה נקרא דבל הדיוטות מגבעת ולשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד. תוספות פרק ב' דף כ"ה. ורש"י מפרש בפירוש החומש דהכל חדא. ותלמידי הר"י כתבו בפרק אין עומדין דמצנפת קטנה ממגבעת. והרמב"ן בפירוש החומש בותחה תגוה כתב שהמצנפת היא כמין מגיף שעוקף בו את ראשו. מגלגל ומחזיר סביב ראשו כפל על כפל ומצנפת של כהן גדול אינה קרויה מגבעת בשום מקום. אבל בכהן הדיוט אמר הכתוב מגבעות. ואף היא מצנפת היא. אלא שקושר בה כל ראשו ומעלה הכפלים עליו כמין מגבעת שהוא כובע. כדברי אונקלוס כו'. בחלוף כ"ף וגימ"ל בחוהיות ניכ"ק. ולפי שהמגבעת כמו מצנפת הזכירו חז"ל תמיד בכהן גדול. ובכהן הדיוט מצנפת וכו'. ולשון הרמב"ם בריש פרק ח' מהלכות כלי המקדש קרוב לדברי הרמב"ן שז"ל מצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבגדי אלא שכהן גדול עוקף בה כמי שעוקף על הבגד וכאן עוקפין בה כובע ולפיכך נקראת מגבעת עכ"ל. אבל הראב"ד השיגו שמגבעות הם כובעים שלו חדין מלמעלה והן קלרין ע"כ. ולדבריו

ל"ל

יכין — תפארת ישראל — יכין

מזבח החיצון, אבל שעיר החטאת של ב' השעירים שהוגרל עליהן וזורק דמו לפנים נקרא מה"ט פנימי: לד) לאו דוקא שיקריב שעיר המוסף בטבילה ה' עם תמיד הערבים ממש, רק ר"ל לאפוקי שיקריבו כשאר המוספים אחר תמיד השחר מיד, אלא יקריבום אחר עבודת היום, דהיינו סמוך לתמיד הערבים. דר"ע ס"ל שמקריב השעיר בטבילה ג' קודם אילו ואיל העם ומלא סדר העבודה כך הוא: לר"א בטבילה ראשונה מקריב תמיד השחר בבגדי זהב. ובטבילה שניה עבודת היום בבגדי לבן ובטבילה ג' אילו ואיל העם ואימורי פר ושעיר הנשרפין בבגדי זהב. ובטבילה ד' הולאת כף ומתחה בבגדי לבן, ובטבילה ה' כל המוספין והמיד הערביים קטורת ונרות הכל בבגדי זהב. ולר"ע בטבילה א' תמיד השחר וז' כבשי מוסף ופר העולה של מוסף. ובטבילה ב' עבודת היום, ובטבילה ג' שעיר חטאת המוסף ואילו ואיל העם ואימורי פר ושעיר הנשרפין. ובטבילה ד' הולאת כף ומתחה, ובטבילה ה' תמיד הערביים וקטורת והטבת נרות [כך פי' רש"י אמנם לתוס' גם באימורי הנשרפין פליגי דלר"ת ובטבילה ה' קודם תמיד הערביים, ולרמב"ם שעיר המוסף ואיליס ואימורי הנשרפין ותמיד הערביים, הכל קרבין בטבילה ג', ואח"כ בטבילה ד' הולאת כף ומתחה, ובטבילה ה' ת"ל רק לקטורת והטבת נרות]: לה) אחר שמקריב התמיד בתוך [ולרמב"ם שבאתו לשיל מתני' כמשמעה דלהכי לא תני הכא תמיד הערביים, מדבבר תנא ליה פוף משנה ג']: לו) ר"ל להדליקן: לז ר"ל משתה ויו"ט: לח) וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקיפת הרוכלין בבגדי קודש:

דהכן

ד קדש ידיו כ' ר"ל מ"ר סס. נכנס להטיבא כו' ונכנס להקטיר מ"ר סס. ומלוין אותו מ"ר סס. ה כהן גדול. ר"ת ר"ל כהנהדרן מ"ר ר"ת סס. מ"ר מ"ר ה' מסוק מ"ר מ"ר מ"ר

ה באלו נשאלים. כהן המשחל בחורים ותומים צריך לגבוה שמנה דגדים. וכילד שואלים בחורים ותומים. המשחל פניו לחורי הכהן הגשחל. והגשחל פניו כלפי הארון והשואל אומר האמשה דבר פלוני לו לא תעשה. ואיזו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך ורוח הקדש לובשת את הכהן ומביט בחשן. ורואה אותיות בולטות בחשן כנגד פניו. עשה כך. לו לא תעשה כך. לפי שהיו כתובים על אבני החשן שמות של י"ב שבטים. ואברהם יצחק ויעקב ושבטי יה. נמצאת כל האלפא ביתא שם ורוח הקדש היתה מודיעה לכהן איך יערוך האותיות הבולטות זו עם זו עד שיצאו ממעטותן של הדברים: אלא למלך וכו'. דכתיב (במדבר כ"ז) ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו'. הוא זה מלך. ולא בני ישראל אתו. מי שכל בני ישראל אתו לצאת למלחמה אחריו. זה מקום מלחמה. [דהיינו*)] למי שצורך הצבור בו. וכל העדה אתו סנהדרי גדולה:

כהן גדול. חשן(מב) ואפוד(מג) ומעיל(מד) וציץ(מה). ע"כ. והיינו דמתפלת חנה ילפינן: באלו נשאלין באורים ותומים(מו). ואין נשאלין אלא למלך. ולבית דין(מז). ולמי שהצבור צריך בו(מח):

ל"ל כדברי התוספות]: באלו נשאלין. כתב הר"ב השואל פניו לחורי הכהן. וכ"כ הרמב"ם. ואע"ג דלישנא דברייתא פניו כלפי הכהן ה"פ פניו פונים למקום שפונים פני הנשאל. והכ"מ הכריח שכן הוא בסוף פ"י מהל' כלי המקדש. ומ"ש בקול נמוך. זה לשון הרמב"ם [שם] בקול נמוך כמי שמתפלל ביניו לבין עצמו ע"כ. והיינו דמתפלת חנה ילפינן:

*) גרע"ב ד"ר משות מלחמה ומי שצורך בו'.

יכין תפארת ישראל יכין

מו) דכהן המשוח למלחמה לומר לעם אל ירך לבבכם וגו' הוא הנשחל נ"כ באורים ותומים [אב"י וכתב הרמב"ם כפי' המשנה והכהן הנשחל פיס נגיח שמדבר ברוה"ק ושכינה שורה עליו] דהיינו שלובש ח' בגדי כהונה ככה"נ, אחר בין כפלי החשן מונחים האורים ותומים [עי' בקונטרס הרוכלין]. ואחר שלבשן, עומד ופניו כלפי ארון, והשואל אותו, פניו לאחורי הכהן [אב"י כ"כ הרמב"ם כפי' המשנה וכתבו הגלות כלי המקדש פ"י פל"ח, ולכ"י וכפי' הפשוט מהגמ' השואל פניו כלפי הכהן], והשואל לכהן בלחש, "העשה דבר זה לו לא". והכהן מביט בלבני החשן שעל לבו, ורואה שם אותיות בולטות ומוצאות, וברוח הקודש שלובשתו לופה ומערף את האותיות כפי הראוי להשובת השאלה שנשאלו, ומשיב להשואל: מו) ר"ל לו לסנהדרין: מח) ר"ל לו לאדם שהצבור צריך לו, שהוא שר לצבא ישראל כיומא בן לרויה [כך כ"ל בוועות הש"ס בסוף פרקין, גמ' דקאמר הש"ס למי שהצבור צריך לו, דהיינו משות מלחמה. [אב"י וכתבתי בגי' ש"ס שלי שלבני אמרה הגמ' בדיוק, זה משות מלחמה דהכהן הנשחל נקרא כהן המשיח]. דאם משות מלחמה ממש, הרי הוא הכהן הנשחל, המ"ש שם דע"ג ג'):

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ז.

פרק ז מ"א ב. כבר אמרנו בספ"ו שדרביות היו להודיע לירושלים הרגע שהגיע השעיר למדבר וכשאמרו אותו לכה"ג, יצא כה"ג וישב בעזרת נשים לקרות בתורה פרשת היום וכל העם עומדין לפניו וכזמן קריאתו שורפין הפר והשעיר בבית הדשן, לפיכך חרוצה כה"ג בשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, ומשום דקריאה אינה עבודה להכי אעפ"י שאם רוצה לקרות בבגדי לבן קורא שבגדי כהונה ניתנו להנות בהן שלא בשעת עבודה, אם רצה לקרות בבגדי חול לבנים משלו קורא, וחזן המשגיח והמשמש לציבור בבית הכנסת דהר הבית לפני שער המזרח גוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת דשם, הממונה לצוות מי יעבור לפני התיבה מי מורם שמע ומי יסתיר, ראש הכנסת נותנו לסגן שהוא ממונה תחת כה"ג לשמש באם ימצא פסול בכה"ג, ונותנין זל"ז הס"ת להראות כבוד הכה"ג ששררות רבות תחתיו. וחסגן נותנו לכה"ג והוא עומד מישיבתו ומקבל הס"ת וקורא עומד אחרי מות עד סוף פרשת יוה"כ, ואך בעשור שבפרשת אמור נאצל פרשת המועדות עד סוף הענין, ונוגל את התורה ומניחה בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, שלא יחשבו שחסר פרשה בס"ת, וקורא אח"ז בע"פ ובעשור שבחומש הפקודים, נכלו שבבמדבר פ' פינחס, ונקרא במדבר כן, מדמתחיל עם מנין ופקודי בני ישראל עד סוף הענין ואינו גולל הס"ת הראשון לקרות הפ' הזו בו שאין גוללין ס"ת בצבור משום כבוד הצבור שלא לעכבם, גם אין קורא בספר אחר משום פגם ספר ראשון, ומברך לפני הקריאה ואחריה מדרך שמברכין בבהכ"נ ומוסיף לאחריה ז' ברכות דהיינו רצה ה"א וכו', מודים אנחנו לך וכו' סלח לנו אבינו כי חטאנו וכו' בחתימה בא"י מוחל עונות עמו ישראל ברחמים, ומברך על המקדש בפ"ע, שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו וחותם בא"י שוכן בציון, ומברך על ישראל ברכה בפ"ע שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך וחותם בא"י הבוחר בישראל, ומברך על הכהנים ברכה בפ"ע שיריצה ה' מעשיהם ועבודתם ויברכם וחותם בא"י מקדש הכהנים ואח"כ אומר תפלה ותחנה ארנה ובקשה בפי מה שהוא רגיל וחותם הושע השם עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושע בא"י שומע תפלה: מ"ג ד, ה, אם קרא בבגדי לבן שלו א"צ עתה בשפשטם קידוש ידים ורגלים, משא"כ בשקורא בבגדי בוץ דכהונה מקדש ידיו ורגליו אפש ירד ומבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש, קידש ידיו ורגליו נוכיון דאף דהיה הקידוש בקיתון דזהב, ס"מ מסתמא במקום ביור העומד בין האולם ולמזבח להכי שייך לשון ויצא בקרא ובמשנה, בע"ד הקדוש זצ"ל בתפארת ויצא משם לצפונו של מזבח שהוא רחוק ספי מההיכל ועושה השעיר הנעשה בחוץ שהוא מכלל מוספי היום נלא השעיר דלח' שהוא שעיר החטאת של ב' השעירים שהוגרל עליהן שכשרו נשרף בבית הדשן ונרמו נזרק לפנים ונקרא מה"ם פנימיז ומקריב אילו ואיל העם שנאמר ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם, ומקטיר האימורין של פר ושעיר הנשרפין ומקריב תמיד של בין הערבים שלרש"י ותוס' מקריב התמיד דב"ע במבילה ה' לפני הקטורת והמבת נרות. ואח"כ מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב, וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו ונכנס לק"ק ומוציא את הבף והמחתה. ואח"כ מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ומקטיר קטורת של בין הערבים כשאר הימים. ואח"כ מקדש ידו"ר ופושט בבגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויוצא לביתו וכל העם מלוין אותו עד ביתו, וי"ם היה עושה על שיצא בשלום מן המקדש נכה"ג משמש בשמונה כלים, כתונת מכנסים, מצנפת ואבנט

חדשה משום דמדרבנן אסורה ככלים דאחז וחיכנו אותה בגרות של ביהע"ד. אמנם לבאורה נסתרים דבריגו דהגמ' בע"ז שם רצה לטייעו דכלים אסורים מדרבנן מהא דנגזום לאבני מזבח ששקצו אנשי יון. ורחי דהתם קרא אשכחו ודרשו ובאו בה פריצים וחללוה דנעשו חול ומש"ה היו יכולין לאסור וא"כ ע"כ דהא דכלים דאחז אינן אסורין אלא דרבנן כדמייתי רבי ראי' מינה ול"א כיון שפריצום נעשו חול ול"ש אין אדם אוסר דבר שאינו שלו היינו ע"כ משום דיש חילוק בין פריצי עכו"ם לפריצי ישראל וכמ"ש שם הרמב"ן במלחמות וא"כ גם הסנורה חישנה ששיקצו אנשי יון איננו דומה לכלים דאחז ושעיר אסרו מה"ת משום ובאו בה פריצים וחללוה. ואף דאבתי הי' אפשר לשבחה קצת ע"י נכרי ולכבלה וכדקאמר נבי אבני מזבח ליתבריגהו. ולתקנה אח"כ · דז"א דא"כ שוב היו צריכין לחנכה. ושוב שייך האי דאין מחנכין רק בגרות של בהע"ד. ועוד דשוב איננו ראוי לגבוה דהו"ל נראה ונדחה דאין הוור ונראה דזה סקרי אינו בידו וכמ"ש התוס' ע"ז (ס' א') ד"ה אשירה ויעו' ריטב"א ע"ז (נ"ב ב') גבי אבני מזבח דבאמת הו"ם הגמ' למיסר הכי גם בלא הא דאבנים שלימות אמר רחמנא יעו"ש. אף דלהרמב"ן במלחמות שם אין קיום לדברים אלו עכ"ז יש להם מקום לשי' הרז"ה שם שכתב לפרש בשם רבותיו דבאו בה פריצים היינו פריצי ישראל ואבני מזבח כיון שמעלו בהו נעשו חול דקדושת בה"ב הוא ואינו אלא ק"ד משא"כ בכלים דאחז דכלי שרת הן דיש בהם מועל אחר מועל ואינן יוצאין לחולין במעילה ולכך באחז לא הוי יכול לאוסרן משום אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולכן אינו אלא מדרבנן יעושה"ם ברו"ה וא"כ ה"נ גנורה חישנה לא היו יכולין אנשי יון לאסור מה"ת ואין האיסור אלא מדרבנן בכלים דאחז ושעיר י"ל כנ"ל דמשום דלא הי' אפשר בע"א אוקמוה אראורייתא והדליקו ביום כ"ח בחישנה וכנ"ל, והנה הרמב"ן שם השיג עליו דאבני מזבח נמי קה"ג נינהו מדתנן בתוס' דמגילה דאבני היכל ועזרות א"ל מדיון ומעונין גניזה מכלל דקה"ג נינהו דתנן כל שאי"ל פדיון יש בהם מועל אחר מועל. ונדאה ליישב שי' הרז"ה דלעולם אבני מזבח אינן אלא ק"ד והא דאי"ל פדיון היינו משום דמסיק בע"ז נדף נ"ב) גבי אבני מזבח דא"א להשתמש בהן משום כיון דאשתמש בהו הדיוט וא"ב ממילא מש"ה א"א לפדותן כיון דאינן ראויין להשתמש. וא"כ ממילא דל"ש הכא הכלל דכל שאי"ל פדיון יש בהו מועל דזה ל"ש רק היכא דהא דאי"ל פדיון הוא משום קה"ג דאית בהו משא"כ הכא האי דאי"ל פדיון הוא משום דאינן ראויין להשתמש בהן וכנ"ל. שוב ראיתי במל"ם (בפ"א מביה"ב הל' ט"ו) דכתב אתוספתא דמגילה הנ"ל דיש ללמודה מגמ' ע"ז נדף נ"ב) משום דאי"ר לתשמיש וכנ"ל ותמיהני דאישתמים לי' הרז"ה ומלחמות הנ"ל. עכ"פ שי' הרז"ה מיושב, אמנם ק"ל על הרז"ה מנדרים (ס"ב א') ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו חול דכתיב ובאו בה פריצים כו' דאלמא גם בכ"ש אמרינן הבי. וי"ל דלאו דוקא קאמר שנעשו חול רק שנתחלל כבר בעבירה ע"י פריצי ישראל דזהו עיקר הראי' מהפסוק דבאו בה

[מועד ח"ב] **הא**

שנויי נוסחאות

וציץ נמ' שם"ם שם וציץ נזר הקדש. באלו נשאלין בכי"מ ל' ובאלו.. ואין נשאלין אלא בד"נ ובכי"ק ..לחדיוט אלא: בתס' ד' פיזנו ובמכי"ר ..בהן לחדיוט אלא ועי' ד"ס. ולב"ד וכ"ה בד"נ ובכי"ק ובמכי"ר; במכ"נ ולאב"ד ועי' בהגהות הגר"א. ולמי שהצבור צריך בו בד"נ ובכי"ק ולמי שצורך הצבור בו: בכי"מ ולמי שצורך ב"ד בו; בכי"מ ג'.. שצורך הצבור תלוי בו.

ראשון לציון

ה ברע"ב ד"ה באלו נשאלים כו' ואברהם כו' ושבטי יה כו' לפניו בגמ' איתא שבטי יהודה ויכוה איתא שבטי ישראל אמנם הרמב"ם כפי' המשנה וכן בהלי כלי המקדש פ"ט ד"ז כתב שבטי יה ועי' בכ"מ ביאורו על זה ומדוע שלא העיר התי"ם שוה דבר ועי' יסל"מ: באב"ד ולמי שצורך הצבור בו (דכתיב) כו' מולי מעות הוא ועיין בסוגיא עב: בפירש"י:

אור גדול

מדליקין ביום דומיא דמזבח השולח דאין מחנכין אותו רק בתמיד של שחר ובא"צ לחיגוך והזידו ולא הקריבו של שחר אפ"ה יקריבו של בין הערבים אלמא דהיגוך שאני וכדאיתא ברמב"ם (פפ"א מתמו"מ) וא"כ ה"נ בגנורה מדתני דאין מחנכין אלא בהדלקת הערב מכלל דהיכא דאי"צ לחיגוך אף אם לא הדליקו בערב מדליקין בבוקר דומיא דמזבח הנ"ל. וא"כ א"ש כדברינו הנ"ל דבהישנה היו יכולין להדליק ביום וכיון דא"א לקיים בענין אחר אוקמוה אר"ת והדליקו ביום שמצא בהישנה ואח"כ עשו

בה פריצים דנתחללה מקודם בעבירה ע"י פריצי ישראל. ומעתה נתבאר די"ל דהרמב"ם לשי' דנם ביום איכא מצות הדלקה. משא"כ המאירי אשר דס"ל כשי' הרשב"א או י"ל דס"ל כשי' הרמב"ן דע"י פריצי עבו"ם נם ואבנם, הי' אלו לובש גם הכהן הדיוט, מוסיף עליו הכה"ג חושן ואפוד ומעיל ועיץ, וכ' ע"ר אאומ"ו רביע גדליהו זצוק"ל בספרו כנסת ישראל סי' על זה א"כ"א"ח"ק, וכשנשאל הכהן המשוח למלחמה על המלחמה ונהמשוח הוא האומר לעם אל ירך לבבכם וכו' שבפרשת שופטים, הוא לובש בה' בנדים אלו, ובין כפלי החושן מונחים האורים ותומים ועי' בקופת הרוכלין דע"ר זצוק"ל ואחר שלבשן עומד ופניו כלפי שכינה נשהוא לרש"י כלפי או"ת שעל לבו, ולרמב"ם ה' כלי המקדש פ"י הי"א בנגד כ"ש נעשו חול והוכרח לומר דהנצחון הי' כ"ד וא"ש.

הארון) והשואל אותו המלך או סנהדרין או מי שהעבור צריך לו שהוא שר צבא ישראל כיואב בן צרויה, פניו בלפי נשאל נשהוא לרש"י כלפי כהן, ולרמב"ם אחורי הכהן) ושואל לכהן בקול נמוך כמי שמתפלל שמ"כ האעשה דבר זה או לא ומיד רוה"ק לובש את הכהן, והכהן מביט באבני חושן שעל לבו ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה וכדומה באותיות שבולמות מחושן נגד פניו, והכהן משיבו כפי מה שראה, ואין שואלין על ב' דברים באחד, ובשאל משיבין על הראשון בלבד:

ציונים — תוספת יו"ט — יום הכפורים פרק ח יומא — ר"ע מברטנורה

פ"ח א יום הכפורים ע"ג ע"ב ומוכלמי נרכות פ"ג ה"ד תענית פ"ל ה"ג מי' ס"ל מ"ז סנהדרין עשור פ"ג ד"ה סמ"ע לתרין ס"ם ומעין נ"ב סוכ"ע לה"ת ס' מכי"ב מכי' מ"ו, והמלך והבלה מ"ה ס"ב ה"ל סמ"ב סס ושו"ב סס ס' מכי' מכי' י":

שנויי נוסחאות

פ"ח א והמלך נד"ל וככי"ק ומשכי"ל המלך.

ראשון לציון

פ"ח א חי"ם ד"ה אסור נאכילה כו' והיינו ההוא קרא כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

פ"ח אנאית לן במשנה ובתשמישי. בירושלמי ברחיצה הוא דאסור בתשמיש המטה לב"ש. מתני' במקום שאין מובלין או קודם תקנת עזרא עיי"ש והגאון מהר"י אלפנדרי בקונטרס שלו סימן ה' כתב להכריח מזה כשיטת המובריס דהנך ה' ענויים לאו דאורייתא דאל"כ ליתא לקושית הירושלמי דהא מצד מניעת הטבילה הוא רק דרבנן ומצד תשמיש הוא דאורייתא: נאות לא נתי"ם ד"ה המלך. ריש מסכת מ"ק, ובשביעית פ"ו מ ג:

אור גדול

פ"ח א יום הכפורים אסור בו', עיין בנמ' נפ"א א' וב') והנה הא וודאי נראה דלשאר ענויין רחיצה וסיכה ונעה"ם ותה"מ אף להרמב"ם דהוי דאורייתא לא מרבינן אזהרה לכולהו תנאי ואמוראי דהתם דהא בכולם אמר לא ענש אלא א"כ הוהיר א"כ חיכא דליכא ענש לא ילפינן אזהרה לכולהו ואף דבר"ם לא הזכיר זה הלשון מ"מ משמע וודאי דהכי הוא ובשאר ענויים ליכא אלא עשה, והקשה השעה"מ (פ"א מהל' שב"ע) דא"כ בסוכה נדף כ"ה) דאמר האזרח ביוה"כ ל"ל לרבות נשים וקאמר לתוספות עינוי עיי"ש לדעת הרמב"ם אמאי לא קאמר לשאר ענויים דליכא אלא עשה והניח בקו', ולפע"ד דהנה בשבת חייבות הנשים אף באיסור עשה דשבת דכל סילי דשבת גמרינן מזכור ושמור כל שישנו בשמור ישנו בזכור ובכלל זה הוי כל חיובי שבת כמ"ש הר"ן (פ' כל כתבים) לענין ג' סעודות אף דלא הוי רק עשה שהז"ג כמו שחייבות בקידוש היום. ועיין בתוספות דרע"ק על המשניות (ר"פ במה בהמה) דחייבות בשביתת בהמתן אף דלא הוי רק עשה שהז"ג, מ"מ חייבות בשבת אף במה דלא הוי רק מ"ע שהז"ג. א"כ לדב אחא בר יעקב ולדב פפא דילפי אוהרת עינוי ביוה"כ משבת לענין זה נמי יש ללמוד משבת כמו דבשבת חייבין בכל אף במאי דלא הוי רק מ"ע שהז"ג הז"ג ביוה"כ חייבות בכל אף במאי דלא הוי רק מ"ע שהז"ג. כגון שאר ענויים וא"כ לא איצטריך לרבות נשים לשאר ענויים ביוה"כ עצמו דילפינן משבת אבל לתוספות דלא הוי ביוה"כ עצמו ולא נוכל למילף משבת שפיר איצטריך קרא לחיובי נשים לכך לא קאמר הגמ' לשאר ענויים דלא אתיא לרב אחא בר יעקב ולרב פפא, וא"ש. ונכון לפע"ד. ובזה יש ליישב נמי קו' ב' שהקשה השעה"מ שם לשי' רש"י בפסחים נדף ס"ח) וכן הוא שי' הרמב"ם לפי' הלח"מ דתנא דעצם עצם ל"ל תוספות א"כ הו"ל למפרך בסוכה הניחא למאן דאית לי' תוספות אלא למאן דלית לי' מאי איכא למימר. והניח בצ"ע. ולפי הנ"ל ניחא דתנא דעצם עצם דלא יליף משבת א"כ שוב איצטריך קרא לשאר ענויים דליכא אלא עשה לחייב נשים. וא"ש. ויש ליישב בזה גם מה שראיתי מקשים נוא"י מקומז דלמא איצטריך קרא לחייבן בהעשה לבד מהענוש ועיין בקרושין דמ"ת אינו אסור הצי שיעור אלא כאסרי אכילה. ודע דלפי דבריהם מיושב קו' הרשב"א ביצה (י"ח ב') הא ביוה"כ נמי מלוכלך במים מותר, ולפי דבריהם א"ש דכל גופו אסור:

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ח א) בין בחמין בין בטונן, אפי' רק מקצת גופו. וזוקת רחיצת הענוג. אבל להעביר הזוהמא, כרחיצת שחרית עד סוף קשרי אצבעותיו, או ברוחץ מקום המלוכלך בבשרו, שרי [מ"ת תרי"ג]: ב) אפילו בסך רק להעביר הזוהמא, ורק מקצת גופו, אסור. מיהו מותר לסך שרוי לו מכה [תרי"ד]: ג) דוקא של עור. אבל של גמי, קש, או בגד, שרי. מיהו בהולך במי נשמים או ברפש, מותר אף בשל עור [שם]: ד) ואסור ליגע בשמתו אפילו ביום, כאילו היא כדם [תרע"ז]: ה) משום כבודו: ו) כל ל' יום אחר נשואין מותרת

לרמן

לחבבה על בעלה. וכל שלשים יום קרויה כלה: והחיה. יולדת: תנעול. מפני הלנה: דברי ר"א. אכלהו קלי. אמלך וכלה וחיה וסלכה כר"ל: ב בכותבת. תמרה נכסה וסיא פחות מכביצה. ואף ע"ג דכל שעורי אכילה בכזית. היינו משום דכתיב בהו אכילה. אבל הכא דלא כתיב אלא אשר לא תעוה. גמירי דבביר מכזיתא לא מיתבא דעתיה והוי משוגה. ומיהו קי"ל דאני שעור אסור מן התורה. אלא שאין חייבין כרת ולא לוקין. אלא טל כשעור: במלא לוגמיו. כל שאלו יסלקו לגד אחד יהיה לותו הגד בולט וגראה. נקרא מלא לוגמיו. ושעור זה באדם ביטוי הוא פחות מרביעית: ג אינו חייב אלא הטאת אחד. דמחד קרא נפקי אכילה ושתיה ואחד שמא הוא: אכל ועשה מלאכה. מתרי קראי נפקי ותרי שמי מיניהו: ד אין מענין אותם. אין חייבין למנוע מהן מאכל: מחנכין אותן. לשעות. היה רגיל לאכול באמצע שעות מאכילין לותו בחמש או בו' כפי כח הבן: קודם לשנה. שנה א' קודם לפרקו אם התינוק חולה ואם כתו ואינו יכול לסבול: וקודם לשתים. או שתי שנים קודם פרקו אם התינוק בריא. ופרקן הוי התינוקת בת י"ב שנה ויום א' שאין דרכה להביא סימנים עד זמן זה ואז היא בת עונשין ופרקו של תינוק הוי בן

פניהם. והרוה: תנעול את הסנדל. דברי רבי אליעזר. וחכמים אוסרין: ב האוכל בכותבת הגסה. כמוה וכגרעינתה. והשותה מלא לוגמיו. חייב. כל האוכלין מצטרפין לכותבת. וכל המשקין מצטרפין למלא לוגמיו. האוכל ושותה אין מצטרפין: ג אכל ושתה בהעלם אחת. אינו חייב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה חייב שני חטאות. אכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה. ושתה משקין שאינן ראויין לשתייה. ושתה צירה. או מוריים: פטור: ד התינוקות. אין מענין אותן ביום הכפורים. אבל מחנכין אותם לפני שנה. ולפני שנתים. בשביל שיהיו רגילין

בלילה לא מפלגינן אלא אפילו לעוג מלך הבשן מחייבים בכותבת. וטעמא אמרינן בגמרא דבאכילה קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה. ומיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא. והשתיה בדידיה מיתבא דעתיה בדחבריה לא מיתבא דעתיה מב"ה לענין דלאו ביטובא דעתא הוא. בשל עולם הן שמין בביטוית כמ"ש שם הר"ן. והא דאמרן פחות מרביעית. כתב הר"ן לא קאימנא

סמגיד סוף הלכות שביתת עשור]: ב כמוה וכגרעינתה. פירוש הכותבת אינה דבוקה לגרעינתה אלא יש ביניה לגרעינתה אלא וקמ"ל דאריך למשך אותו אלא לשער בכמוה וכגרעינתה בלבד. לא כמוה וכגרעינתה וכאלה דאלת"ה בכולי דוכתי דתנן כזית פירושו עם גרעינתה ולא תנן בהדיה. אלא הכא הא קמ"ל. תוספות והר"ן. ומ"ש הר"ב שהיא פחותה מכביצה כתב הר"ן דיש לנו לכוין שאינה פחותה ממנה אלא מעט דכיון דאד אמורא אמר בגמי יכולה מכביצה לא מפלגינן מינה מאן דפלג עליה [וכך כתב הר"ב במסכת כלים פי"ז משנה י"ב]: מלא לוגמיו. הר"ב העתיק כמלא לוגמיו וא"א לומר שהגירסא כך היא דהא בגמ' דף ע"ו אמרינן אומא כמלא לוגמיו ומ"ש הר"ב ושעור זה באדם ביטוי הוא פחות מרביעית. אבל ביטוי הוא פחות מרביעית. אין מענין אותן ביום הכפורים. אבל מחנכין אותם לפני שנה. ולפני שנתים. בשביל שיהיו רגילין

מאכילין לותו בחמש או בו' כפי כח הבן: קודם לשנה. שנה א' קודם לפרקו אם התינוק חולה ואם כתו ואינו יכול לסבול: וקודם לשתים. או שתי שנים קודם פרקו אם התינוק בריא. ופרקן הוי התינוקת בת י"ב שנה ויום א' שאין דרכה להביא סימנים עד זמן זה ואז היא בת עונשין ופרקו של תינוק הוי בן

שפיר בהאי פחות מרביעית כמה הוה בגיר מינה: האוכל והשותה אין מצטרפין. דאמ"ג דמחד שמא מיהו כדלקמן הואיל משום יכולה דעתא הוא והאי לא קמיתבא דעתיה כדאיתא בגמ': ג אינו חייב אלא חטאת אחת. כתב הר"ב דמחד קרא נפקא כו' כדאיתא דף ע"ו בגמ' שנאמר (דברים י"ד) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ביין ובשכר. שכר שתייה הוא דילפי שכר מנזיר וקרייה רחמנא ואכלת. [דאיתו יין אינא למימר ע"י אינגרון שהוא מין מאכל שמותנין בו יין]: אוכלין שאינן ראויין לאכילה. כגון עצבים המרים או שרפים הבאושין. רמב"ם פ"ב מהלכות שביתת עשור: משקין שאינן ראויין לשתיה ושתה ציר וכו'. הרמב"ם [שם] כתב כגון ציר כו'. וכן העתיק הטור סוף סימן תרי"ב ופירוש ציר ומוריים. עיין משנה ד' פ"ו דנדרים

יכין תפארת ישראל בועז

לרחוץ כדי לחבבה על בעלה: ז) כל שלשים יום אחר לידה. וה"ה כל חולה אפילו שאינו מסוכן מותר. והקילו באלו מטום דרק אכילה ושתייה הן מדאורייתא, ובהנך לא גזרו [הרא"ש]. ולר"ן כולן אסורים מדאורייתא, רק דהנך דאינן מפורשים בתורה, מסרן הכתוב לחכמים להקל בהן בעת הצורך. [כדאשכחן דכוותיה במלאכת תוס"מ כתגיגה די"ח א'] רק כרת לכ"ע ליכא רק באכילה ושתייה: ח) וקיי"ל כר"א [תרי"ג ותרי"ד]: ט) והוא מעט פחות מכביצה, ואם אכלו תוך זמן שיכול לאכול פרס, דהיינו בכדי זמן אכילת ד' ביצים לרש"י, וג' לרמב"ם, מצטרף [תרי"ב]: י) היינו מלא לחי א' של כל אדם לפי גדלו לו קטנו. ובביצוי שיעור שתייה ביו"כ הוא מעט פחות מרביעית, ואם שתה את שיעור השתייה תוך כדי שתיית רביעית [וי"א תוך שיעור אכילת פרס] מצטרף. ואין לתמוה למה באכילה קיל יו"כ משאר איסורים ובשתייה חמיר מהם, שאני יו"כ דביתובי דעתיה הוא, ועי' ס"ם [ד"ס ע"ב]: יא) כרת. מיהו, אפי' הני שיעור אסור מדאורייתא, רק כרת לו מלקות ליכא רק על כשיעור. וכן בכל האסורין: יב) אלא ידע שהוא יו"כ, או אלא ידע שיו"כ אסור באכילה ושתייה: יג) דמחד קרא נפקי (א): יד) אפילו בהעלם א': טו) דמב' קראי נפקי: טז) הייט מיס היולאין מדנים מלוחים: יז) הייט שומן היולא מדנים מלוחים [פ"ז ב"ט ב']. וקמ"ל הכך אע"ג דחזי לביטול, עכ"פ מדלא חזו לאכילה ממש אסור. [ובתשובת הלכות קטנות מסתפק בשותה מים ביו"כ אם חייב, מדלא זייני ולית בהו אכילת סעדה. ולפעד"נ מדלא אמרינן אמר למקצ אסורא רק בהנך שאינן ראויין לשתייה, ס"מ דכל שראויין לשתייה אף דלא זיין אסורא חייב אלא: יח) ולהכי עכ"פ בשאר תענויות שהן מדרבנן, בעת הצורך מותר ליקח [מעדילין] מרים לו באוסים. אבל ביו"כ דוקא במכה שהוא מן השמים ולפניה, דמותר בי' מלאכת שבת מחשש סכנה, מותר ביו"כ, אבל בשאר סכנה אסור [תשובת הלכות קטנות ס"ז, ותשובת שאלת אדיה ע"ה]: יט) דשעורים מכל ענוי. מיהו לגעול אסורים. ונוהגין לאסרן גם ברחילה וסיכה [מג"א תרע"ז סק"א]: כ) ר"ל מאחרין זמן אכילתו שעה או ב' שני מרגלו, הכל לפי כחו: כא) ר"ל אם הילד חלש כגי במחנכו שנה א' קודם פרק זמן עונתו. ואם הוא חזק יחנכו ב' שנים קודם זמן עונתו: וזמן עונתו הזכר הוא כשיגיע בן י"ג שנה ויום א'. ונקבה כשתהיה בת י"ב שנה ויום א':

והלידה

סמגיד סוף הלכות שביתת עשור]: ב כמוה וכגרעינתה. פירוש הכותבת אינה דבוקה לגרעינתה אלא יש ביניה לגרעינתה הלל וקמ"ל דאריך למשך אותו אלא לשער בכמוה וכגרעינתה בלבד. לא כמוה וכגרעינתה וכאלה דאלת"ה בכולי דוכתי דתנן כזית פירושו עם גרעינתה ולא תנן בהדיה. אלא הכא הא קמ"ל. תוספות והר"ן. ומ"ש הר"ב שהיא פחותה מכביצה כתב הר"ן דיש לנו לכוין שאינה פחותה ממנה אלא מעט דכיון דאד אמורא אמר בגמי יכולה מכביצה לא מפלגינן מינה מאן דפלג עליה [וכך כתב הר"ב במסכת כלים פי"ז משנה י"ב]: מלא לוגמיו. הר"ב העתיק כמלא לוגמיו וא"א לומר שהגירסא כך היא דהא בגמ' דף ע"ו אמרינן אומא כמלא לוגמיו ומ"ש הר"ב ושעור זה באדם ביטוי הוא פחות מרביעית. אבל ביטוי הוא פחות מרביעית. אין מענין אותן ביום הכפורים. אבל מחנכין אותם לפני שנה. ולפני שנתים. בשביל שיהיו רגילין

בלילה לא מפלגינן אלא אפילו לעוג מלך הבשן מחייבים בכותבת. וטעמא אמרינן בגמרא דבאכילה קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה. ומיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא. והשתיה בדידיה מיתבא דעתיה בדחבריה לא מיתבא דעתיה מב"ה לענין דלאו ביטובא דעתא הוא. בשל עולם הן שמין בביטוית כמ"ש שם הר"ן. והא דאמרן פחות מרביעית. כתב הר"ן לא קאימנא

והחיה. מיי' שם פ"ח פפ"ב שם פוס"ע שם פי' הכי"ב מ"ב ב האוכל. ע"ב פ"ב כלים ופכ יי"ז מי"ב. האוכל כו' והשותה מ' כל האוכלין כו' האוכל ושתה מיי' שם פ"ב ה"ח ממ"ע (אין שם פוס"ע שם פי' הכי"ב ומפי' מ"ב אכל ושתה פ"ח ע"ח. כריתות יש"ש פ"ב. יומאמי מע"ש פ"ב פ"ח ופ' ופ' ירושלמי שבועות פ"ב פ"ב. מיי' פ"ו מה' שבועות פ"ב: אכל אוכלין. מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור פ"ב פסב (אין פ"ח פוס"ע ת"ש כי' הכי"ב מפי' ר' ושתה ציר כריתות י"ח פ"ב מיי' וכמ"ב שם פוס"ע שם כפי' פ' בהג"ה ד התינוקות פ"ב ע"ח:

שנויי נוסחאות

והחיה נכי"מ כ' חחיה: בירושלמי "והחיה תנעול לא סמדל דבכי ר"א טוען סכין מיסר על סופה אמכת תני על כו"לון" ויתכן דלפניהם היתה המסכת החיה ולכן סברי למיסר על סופה ועי' עוד בבבלי (ע"ח ב'). רי' אליעזר ברא"ע ד"ר ר' אלעזר. ב האוכל בד"ל ובכי"ל ובכי"ק ובכי"ל ובמסכי"ל האובל ביוה"כ. ובגרעינתה נכי"ל וגרעינתה ועי' בבבלי (ריש דף ע"מ, ל'). במס' ד' פיחלו ובגלעינתה; בכי"ק ובגלפנתה. מלא לוגמיו בד"ל ובכי"ק כמלא. וכ"ה ברע"ב ועי' תוי"ט. למלא נכי"ק ובמסבי"ל לכמלוא. האובל ושותה אין מצטרפין בד"ל ובכי"ק.. והשותה אינו מצטרפין וכ"ה ברא"ש נוסח והאובל.) ובכי"מ ב' (ופס.. אין מצטרף); בכי"ל ובכי"ל ובמסבי"ל אבל ושתה.. וכמו במשנה הסמוכה. ג בהעלם אחת בד"ל ובמסב"ל ובמסבי"ל ..אחד. אכל ועשה במסבי"ל אכל ושתה ועשה. שני חטאות בד"ל ובכי"ק ובמסבי"ל שתי.. ושתה משקין במסבי"ל שתה.. ושתה ציר בד"ל ובכי"ק ובכי"ל שתה..; בכי"מ מ' והשותה.. (או) מוריים בכי"מ ציומוריים. ד התינוקות בכי"מ ובכי"ל חינוקות. מחנכין (אותם) בכי"ל ליחל. לפני שנה ולפני שנתים בד"ל ובכי"ל קודם לשנה קודם לשתים וכ"ה בכי"ק (ופס.. וקודם לשתים); במסבי"ל קודם שנה וקודם שתים; בכי"ל קודם שנה אחת או שנים. בשביל שיהיו רגילין

תוספת חדשים

פ"ח א בהר"ב ד"ה דברי ר"א והלכה כר"א וכ"פ ע"ש סימן תרי"ג ויי"ז

ראשון לציון

ד במשנה אבל מתכין עמ"ש התי"ט מנחות פ"ד מ"ד ד"ה ושוין:

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ח (א) כתב אאמ"ו רבינו הגאון הגדול זצוק"ל וז"ל ק"ל למה באכילה ושתיי' הפאת אחת [כמ"ג וכפ"ו דכריתות מ"ד]. דיומ"כ אינו מכפר לתיובי חטאת ואשם וודאי. ואולו לשיעור אין שייכים מצטרפין. וכ"ל דלהכלים השיעור, בשעורין שוה הגיה כרפ"ב דערלה ופ"ד דמעילה. רק מקבל טומאת מדרס, מצטרפין בקל שבשניהן [כפ"ד דמעילה מ"ו], מדהו"ל בטומאת ולא בטומאת. אבו"ת אף דאויר כחות מג' מצטרף לשיעור סוכה, אף דאויר לחודא פסול לסוכה. וכ"כ טיס הנרוק מצטרף לכביצה. אף דהטובל בו לא עלהה לו טבילה [כסוכה די"ט ב']. ל"ל דהתם מעשה ביטול אייתינן עלה דמחשב הכל כמיס וכן משמע בערוך ערך טס, דמה"ס מעטה: וכל

לרחוץ כדי לחבבה על בעלה: ז) כל שלשים יום אחר לידה. וה"ה כל חולה אפילו שאינו מסוכן מותר. והקילו באלו מטום דרק אכילה ושתייה הן מדאורייתא, ובהנך לא גזרו [הרא"ש]. ולר"ן כולן אסורים מדאורייתא, רק דהנך דאינן מפורשים בתורה, מסרן הכתוב לחכמים להקל בהן בעת הצורך. [כדאשכחן דכוותיה במלאכת תוס"מ כתגיגה די"ח א'] רק כרת לכ"ע ליכא רק באכילה ושתייה: ח) וקיי"ל כר"א [תרי"ג ותרי"ד]: ט) והוא מעט פחות מכביצה, ואם אכלו תוך זמן שיכול לאכול פרס, דהיינו בכדי זמן אכילת ד' ביצים לרש"י, וג' לרמב"ם, מצטרף [תרי"ב]: י) היינו מלא לחי א' של כל אדם לפי גדלו לו קטנו. ובביצוי שיעור שתייה ביו"כ הוא מעט פחות מרביעית, ואם שתה את שיעור השתייה תוך כדי שתיית רביעית [וי"א תוך שיעור אכילת פרס] מצטרף. ואין לתמוה למה באכילה קיל יו"כ משאר איסורים ובשתייה חמיר מהם, שאני יו"כ דביתובי דעתיה הוא, ועי' ס"ם [ד"ס ע"ב]: יא) כרת. מיהו, אפי' הני שיעור אסור מדאורייתא, רק כרת לו מלקות ליכא רק על כשיעור. וכן בכל האסורין: יב) אלא ידע שהוא יו"כ, או אלא ידע שיו"כ אסור באכילה ושתייה: יג) דמחד קרא נפקי (א): יד) אפילו בהעלם א': טו) דמב' קראי נפקי: טז) הייט מיס היולאין מדנים מלוחים: יז) הייט שומן היולא מדנים מלוחים [פ"ז ב"ט ב']. וקמ"ל הכך אע"ג דחזי לביטול, עכ"פ מדלא חזו לאכילה ממש אסור. [ובתשובת הלכות קטנות מסתפק בשותה מים ביו"כ אם חייב, מדלא זייני ולית בהו אכילת סעדה. ולפעד"נ מדלא אמרינן אמר למקצ אסורא רק בהנך שאינן ראויין לשתייה, ס"מ דכל שראויין לשתייה אף דלא זיין אסורא חייב אלא: יח) ולהכי עכ"פ בשאר תענויות שהן מדרבנן, בעת הצורך מותר ליקח [מעדילין] מרים לו באוסים. אבל ביו"כ דוקא במכה שהוא מן השמים ולפניה, דמותר בי' מלאכת שבת מחשש סכנה, מותר ביו"כ, אבל בשאר סכנה אסור [תשובת הלכות קטנות ס"ז, ותשובת שאלת אדיה ע"ה]: יט) דשעורים מכל ענוי. מיהו לגעול אסורים. ונוהגין לאסרן גם ברחילה וסיכה [מג"א תרע"ז סק"א]: כ) ר"ל מאחרין זמן אכילתו שעה או ב' שני מרגלו, הכל לפי כחו: כא) ר"ל אם הילד חלש כגי במחנכו שנה א' קודם פרק זמן עונתו. ואם הוא חזק יחנכו ב' שנים קודם זמן עונתו: וזמן עונתו הזכר הוא כשיגיע בן י"ג שנה ויום א'. ונקבה כשתהיה בת י"ב שנה ויום א':

והלידה

דגדיים: **ה עוברה שהריחה.** כתב הר"ב שובר מריח ריח התבשיל וכו'. וכן כתב רש"י ול"ל שדקדק לפרש כן מהני שובדא דאיתמר בגמרא ההיא עוברה דהרחה לחיטו לה ולילחמא קרי עליה בטרם אלך בכטן וגו' ונפק מינה ר' יוחנן. והיא עוברה דהרחה ולחיטו לה ולא לילחמה וקרי עליה זרו רשעים מרחם וגו' ונפק מינה שבתאי אלר פרי. הא קמן דמלד העובר בא התאוה שהוא מריח ומתאוה שהרי בידו לחזור בו: **ואם** אין שם בקיאין כו'. כתב הר"ב מתני' מסכת בגמרא בד"א כו' כאן בהתאוה אומר אינו צריך ואמרינן הוגבא פי' שפות נקט ליה מחמת הולז. אבל אמר צריך כו' דלב יודע מרת נפשו ומשוש דספק נפשות להקל הלכך כי אמר צריך תלינן בלב יודע. ולאו משוש הוגבא אלא קים ליה בגוויה טפי. וכי אמר אינו צריך תלינן בהוגבא כו': **ן דברים** טמאים. הם הדברים האסורים בשקלים ורמשים ובהמה טמאה וזולתם הרמב"ם בפירושו. וכתב בכסף מבנה פי"ד מהמ"ח. דאע"ג דתנא ביה"כ עסיק קמ"ל אפילו דברים טמאים. לומר דא"ל לחזר אחר דברים המותרים וכו': **עד** שיאורו עיניו. ולשון הר"ב וכשמראיתו תוזרת. וכן לשון רש"י והר"ן ומלאנו למראה עיניו יסעיה י"ח ג' לכך אין להניח ראותו: **אין** מאכילין אותו מחצר כבד שלו. פירש הר"ב שאינה רפואה גמורה. וכ"כ רש"י. וז"ל הרמב"ם כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה ואין עוברין על המצות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאים בטבע והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת והנסיון הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאין בסגולתן אסור כי כחם אינו מלד הדעת ונסיונו רחוק והיא טענה אלוהה מן המעון: החרשש בגרונו. ול' הר"ב החושש בגרונו ופי' במתחיל בשר החגיגים כו'. כן פי' רש"י בשובדא דרבי יוחנן חם בגפ דלא דמייתי בגמרא אלא מתניתין. והרי"ף והרא"ש כתבו ל' המשנה החם בפיו. ול' הטור החושש בגרונו. בסי' שכ"ח: **וכל** ספק נפשות דוחה את השבת

בן י"ג שנה ויום א' וקודם זה אינו בר עונשין: **ה עוברה** שהריחה. העובר מריח ריח התבשיל והיא מתאוה לו ואם אינה אוכלת שניהם מסוכנים: **על פי** בקיאים. רופאים מומחין באומנתן: אין שם בקיאין **מאכילין** אותו ע"פ עצמו. הכי מפרשה מתניתין בגמ'. בד"א דסומכין על דברי בקיאין. בזמן שהאוה אומר איני צריך לו אותה. אבל אמר צריך אין שם בקיאין כלל. כלומר אין בקיאותן מצויה לכלום. אבל מאכילין אותו ע"פ עצמו. ואף על פי שהבקיאין אומרים אינו צריך: **ן בולמוס.** חולי האוחז מחמת רעבון ומסוכן למות וכשמראיתו תוזרת בידוע שמתרפא: **כלב שוטה.** רוח רעה שורה עליו וסימנים שלו פיו פתוח. רירו טופח. אוזניו סרוחות. וזנבו מונחת לו בין ירכותיו. ומהלך על ידי ר"ה. וי"א אף נובח ואין קולו נשמע: **אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו.** ואע"פ שנהגו הרופאים ברפואה זו. אינה רפואה גמורה להתיר לו לאסור בהמה טמאה על כך: **ור' מתיא** בן חרש מתיר. קסבר רפואה גמורה היא ואין הלכה כר' מתיא בן חרש: **החרשש** בשניו. שמתחיל בשר החגיגים להתאכל ומשם הולך לאיך ולגרון: **מטילין** לו **סם.** שורש עשב לרפואה: **וכל ספק נפשות דוחה את השבת.** כל לאתויי

כגון

דגדיים (ב) **במצות** (ג) **ה עוברה שהריחה** (ד) **מאכילין אותה עד שתשיב נפשה** (ה) **דולה** (ו) **מאכילין אותו על פי בקיאין** (ז). **ואם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו. עד שיאמר** (ח): **ן מי שאחזו בולמוס** (ט) **מאכילין אותו אפילו דברים טמאים** (י). **עד שיאורו עיניו** (יא). **מי שנשכו כלב שוטה** (יב). **אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו** (יג). **ורבי מתיא בן חרש מתיר** (יד). **ועוד אמר רבי מתיא בן חרש. החרשש בגרונו** (טו). **מטילין לו סם בתוך פיו בשבת** (טז). **מפני שהוא ספק נפשות. וכל ספק נפשות דוחה את**

ה עוברה פ"ג מ"ז: **ן סי** שאחזו פ"ג מ"ח ירושלמי יומא פ"ח ה"ב מ"ו. פ"ד מ"ב מתבלום אמוראים פ"ו ופ"ב מ"ב מנינם בסוד כ"ם פפ"ג נתרון פ"ם מהפ"ב מ"ח פי' תרי"ם פ"ם: **וכל** ספק נפשות. ירושלמי שבת פ"ם ה"ל פי' פ"ג מה' שבת פ"ח פפ"ג נתרון פ"ם מהפ"ב מ"ח פי' שכ"ח פ"ו:

שנויי נוסחאות

במצות נכי"ק ונמשכי"ר. למצות; נכי"מ נ' כרי.. ; נמשכי ר"ד כרי לחנכן במצות. **ה עד שתשיב** נד"נ ונכל הכ"י ונמשכי"ר.. שתשוב; נכי' ר"ת עד שתיישב. בקיאין נכי"ק בקיין וכן נסמון. (ואם) אין (שם) בקיאין נד"נ ונכי"ק ונמשכי"ר אם.. ; נכי"ת ליתא; נכי"ל.. בקיא ויי' נגמ'. **ן כבד** נד"נ הכבד. **ור' מתיא** נד"נ ונכי"ק ונמשכי"ר ר' מתיה וכן נסמון. בגרונו נד"נ ונכל הכ"י בפיו. **מטילין לו סם** (בתוך פיו) **בשבת** נד"נ ונמשכי"ר מטילין בתוכו **סם בשבת** וכ"ה נכי"ק עשב לתוכו; נכי"מ מ' ליתא. ש(הוא) ספק נכי"מ ליתא. (וכל) ספק נד"נ ליתא; נמשכי"ר שבל.. **דוחה** נכי"מ מ' דוחין.

תוספת חדשים

וי"ד וסיים סם וה"ה הולם אע"פ שאין בו סמנה וכן מי שיש לו מכה כרגלין לו מהשם עקרב וכיולא בו. **ה בחר"ב** ד"ח אין שם בקיאין כו' ע"פ עצמו כו' עכ"ל וכן נסק בס"ע סימן תכי"ז ולענין הרופאים חד נגד חד. לו ב' נגד ב' שומעין לקולא ואם שניהם אומרים צריך אפילו מאה אומרים אינו צריך שומעין לקולא. עוד כתב חילוקי דינים ע"ש:

לקוטים

ה בשנה עד שתשיב נפשה. מדלא קתני בכדי שתשיב נפשה אלא עד וכו' ש"מ דלא מאכילים מעיקרא אלא בדאמרי בתחלה מותרין לה בכוס ואם לא נתיישבה דעתה עתיה לה עד וכו'. (ש"ל): **ן** שם עד שיאורו עיניו. ר"ל תני הכי לומר שאין מותרים לו אלא אסור הקל התלה אם בזה מתיישב דעתו מוטב ואם לאו מותרים לו לתמוד וכ"ש חי' מנין היו יודעים שהאירו עיניו משיבמין בין טוב לרע אמר אביי וכעומת משיודע לבחמין בין טעם הנשיל יפה לטעם הנשיל רע וק"ק דמאי קאמר מנין יודעים מותרים לאכול דבר שמרלתו ירוק או לחדוש והוא יבחין מאיזה גוון הוא וכזה ידעו אם אורו עיניו ומה צורך לטעמא ואסור לאינו מתרפא עד שיחזור

יבין תפארת ישראל בועז

(ב) ובל שנשכו כלב שוטה או אחר בהמה וחיה מבוגעים, הוא חולה מסוכן מאוד. ורפואתו קשה. ובאחר שלשון חכמים מרפא [בכתובות דק"ג ע"ב]. לכן ראיתי לחודיע כאן איזה דברים שמצאתי כתוב שצריך לעשות להחולה ביני ביני איקרא לרופא קודם שנראה הסימנים בהחולה באינו יכול לבטוא שום דבר מחמת כאב גרונו, ומקום הנשיכה יתראה אדמדם תכלת ביני ביני יתנו לו [מאיינוואורם לאמווערג] שמצוי בכל [אפאטהעקע] מהעעלעפעל פאנל בשחרית וכ"ל בערב. ואם יוכנס בעי"ז יכאיב לו הורדת השתן, יתנו לו לאכל ולשתות דברים שיש בהן [שליים] רב, [בהאפטערגריפלע, ולנעסטוורלעל] שמתבשל במים וכדומה. וישמור ל"ע מכל מאכל ומשקה המחמם כשכר וי"ש [וקאפפע] וכדומה, וגם מכעס ומהרהה ודאגה וכדומה,

כב) והאידנא דכל סילדים עומדים וחגשים עי"ז, א"ל לחכמים שנה מקודם, ודי בזכר י"ג שנה ויום א', ונקבה בי"ב שנה ויום א', ואז חייבים להתענות ולהשלים ואפילו כשאין לסם סימן השערות, דשמא נשרו. מיהו פחות מבן ט' שנה, אפי' רואה להתחיל לשעות מוחין בידו [פס]: **כג)** ואמרה צריכה אני לאכול לו לשתות. או לא אמרה ורואינו פניה משתנין: **כד)** מיהו אחלה לוחשין לה באזנה שיו"כ היום, ואם לא יוציל נותנין לה סהדות מכשיעור ואם לא יועיל **[תוספת פלוגה [תרי"ז]]**: **כה)** אפי' לא נשתנה פניו מהאות המאכל: **כו)** אפילו רופא עכו"ם, אם אומר בכשיתענה אסור שיסתכו, מאכילין אותו [ולא"ד פתידנא יש לתתיישב בדבר, דבפיני ראיתי דשקנו לתענותייהו, דלכל חולי קל אומרים תמיד שכשיתענה יפתכן]: **כז)** ר"ל דכשאומר החולה צריך אני, אז הו"ל כאין שם בקיאין, דאין הרופא נאמן, מיהו אם רוב בני אדם רואין שכנתו, אפילו אם אינו אומר צריך אני וגם אין הרופא אומר שצריך, אפ"ה יאכילוהו. וכשמאכילין למעוברת או לחולה, יאכילוהו תחלה פחות מכוחבת. ושקוהו פחות ממלא לוגמיו, ושהה כדי אכילת ד' בילים, ואז יחזור ויאכל אז ישהה כשיעור הנ"ל. מיהו בצריך יותר משיעור הנ"ל יאכילוהו בפעם אחת כל צרכו. וכך הדין ביולדת תוך ז', תאכל פחות מכשיעור כשצריכה לאכל. אבל תוך ג' ימים לילדתה, אפילו לא אמרה צריכה אני אסורה להתענות כלל. מכל מקום באפשר תאכל פחות פחות מכשיעור הנ"ל [תרי"ז ותרי"ח]: **כח)** כך נקרא בלשון יון חולי שבא לאדם מחמת רעבון, [הייסהונגער] בל"א. ודוקא שנשתנה פניו מחמת רעבון, וכיומו הוא שמיניו כהות: **כט)** ר"ל אפילו נבלעת וטריפות וביו"כ שיש ב' אסורין: **ל)** וה"ה בהריח מאכל ומתאוה לו מאד עד שנשתנה פניו מאכילין אותו עד שיתחזק [תרי"ז]: **לא)** וסימני כלב שוטה, שפיו פתוח, ורירו טופח, וזנבו תלויה בין רגליו. ומהלך עצב בדרך ישר תמיד [נ"מ לגרות לגדיים] ונובח ואין קולו נשמע (**ב**): **לב)** דאין רפואה זו בדוקה. ואע"ג דכל ספק נפשות להקל היינו במרפא בטבע אבל זו רק רפואה בסגולה היא, כמ"ש בפי' משניות לרמב"ם ולהכי כל שאינו ברור רפואתו אסור: **לג)** והלכה כת"ק: **לד)** בחולי הנקרא [שלרבאק], שמתחיל רקבון בבשר השניים, ונומר הרקבון בבני מעים [אמר] שם ושמת לחוטיל בני מעי ולכל אדם במקום שאין רופא, גם למחלה זאת מצאתי רפואות מובטחים, ומפורסמים, שמי שהחלה בזה באקלים שלנו יאכל סרנה משבר הנקרא [לעפפעל קרויט], גם יאכל סרנה כל דבר תמון וחריף, [כליטרלאנגן, וקרעפפס, רעטעך, ומאלרעטיך, וזפולפריא. ושתה תומן סרנה, גם יתנוטע סרנה בסילוף. וכל זה בחון בדוק ומנוסה. ומאחר שלשון חכמים מרפא בכנפיה לכן אפשר לא אבלה, לעמוד ולשרת לפני המלכים היא חורת אלדינו, וזאת אומרת בני אמי, מי מולאי מלא מיים ויפק לאון מה': **לה)** מעשבים שנשחקו לאבק. ולאו המלה לפיו קמ"ל

דהא

כגון דשביעא לן דבשבת ז' לא ימות. אלא ספק שאם לא יעשו לו היום. שמא ימות לשבת הבאה. וכגון דאמרוהו לשמות סס. זה לממיא יומי ויומא קמא שבתא. מהו דתימא לעכבינהו עד לאורתא כי סיכי דלא מיתול עליה תרי שבי קמ"ל: ן מפקחין עליו. תופרין אם הגל ומתפשין אחריו. ואם בדקו עד חוטמו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה ולא מצאו בו נשמה ביודע שהוא מת ושוב אין מפקחין עליו. דכתיב (בראשית ז') כל אשר נשמת רוח חיים באפיו: מצאוהו חי מפקחין עליו. לא נצרכה אלא שראו בו שא"א שיחיה אלא חי שעה ומיד הוא מת קמ"ל דמפקחין עליו בשביל לאותן חי שעה: מת אין מפקחין עליו. הא קמ"ל דאפילו לדברי האומר מגילין את המת מפני הדליקה בהא מודי דאין מפקחין דגבי דליקה התירו לטלטל המת ולהוציאו דאי לא שריית ליה אתי לכבוי מתוך שאדם בהול על מתו. אבל הכא אי לא שריית ליה לפקח את הגל מאי איכא ליה למעבד דתהוי אסורא דאורייתא דנשרי הא מקמי הא: ן חטאת ואשם ודאי. מכפרים עם התשובה. ולא חש התנא להזכירה דמסתמא כשהוא מביא חטאתו ואשמו כבר עשה תשובה שאם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן: אשם ודאי. כגון שבת. דכתיב (ויקרא י"ח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם פי' רש"י אשר יעשה אותם האדם המצוה שיחיה בהם ודאי ולא שייכא בעשייתם [לבא] לידי ספק מיתה אלמא מחללין על הספק. הכי מסיק בגמרא דף פ"ה ע"ב: ן ספק הוא שם וכו'. מפרשינן בגמרא דהכי קאמר דלא מצטיא ספק הוא שם ספק איכו שם דאם איתיה חי הוא מפקחים עליו. אלא אפילו ספק חי ספק מת מפקחים עליו. ולא מצטיא ספק חי ספק מת דישראל הוא. אלא אפילו ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו. וכתבו התוספות דהייט טעמא דאין הולכין בספקות נפש אחר הרוב משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם אלא השבת[א]): ן מי שנפלה עליו מפולת. ספק הוא שם. ספק אינו שם[ב]). ספק חי. ספק מת[ג]). ספק עובד כוכבים. ספק ישראל. מפקחין עליו[ד]) את הגל[ה]). מצאוהו חי[ו]) מפקחין עליו. ואם מת יניחוהו[ז]): ן חטאת ואשם ודאי מכפרין[ח]. מיתה ויום הכפורים[ט] מכפרין. עם התשובה[י]. יוכל לבא בשום ענין לידי מיתה ישראל: מפקחין. עיין מגנה ו' פ"ח דפסחים: ן ואשם ודאי. דאילו אשם תלוי אע"ג דכתיב ביה כפרה (שם ה') וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג. לא מכפר כפרה גמורה אלא תולה להנין עליו מן היסורין עד שיודע לו שודאי חטא ויביא חטאת. אי נמי הכי אין אחר מכפר כפריתן. אשם תלוי אחר מכפר כפרתן דתנן [במשנה ד' פ"ו דכריתות] חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכפורים חייבין. אשמות תלוין פטורין. גמרא: מכפרין. פירש הר"ב עם התשובה ולא חש למיתה וכו' אשם לא היה מתחרט פי' שב מיקר התשובה. וא"ל הרמב"ם והתשובה הוא שיתודה אדם על שוטיתו לפני הש"ת ויתנחם על מה שחטא ויקבל עליו

ן מי שנפלה. פ"ג פ"ח מעכין ז' פ"ב פ"ח פ"ב מפ"ח פ"ח מע"ש פ"ח פ' מכ"ש פ"ב: ן חטאת ואשם פ"ס פ"ב: מתה ויום כפ"ר פ"ו פ"ח פ"ו פ"ו פ"ל פס' פשנה פ"ג:

שנויי נוסחאות

ן ספק עכו"ם ספק ישראל בכי"מ ובכי"ח ספק ישראל ספק עכו"ם בוכסגטן דהקדמים. (אות הגל) בד"ר ובכל סכ"י ומשכ"ל ליתא. חי מפקחין עליו בכמ"כ ליתא; בכי"מ ח' „עליו את הגל. (ואם) מת בכי"ח כ' ליתא; בכי"מ ח' מצאוהו מת.

לקוטים

שיחזור מלאת עיניו בכרתנים עוכה ובדורה וזה מנ"ל לך מיכי לעמא ואמר"שלא כיון הר"ב במ"ש וכשמרליתו תוזכת דו"ק ש"ל: תוי"ט ד"ה אין וכו' בדרך סבולה וכו' הר"ב ע"ת כלי דאין סתיכו לאתת בקמיע והוא על דרך סבולה וכו' ע"ב. ולעד"ן דסתם לא הוי עובר על המות ממש דכיון דרבגלי בהו הוי לדידיה בתכשיט וכ"ש שאינו מוליכו בידו אלא דרך מלבוש משא"כ הכא דהוי עובר בידיס(ס"ל): שם ד"ה וכל וכו' כלי מסיק וכו' דייק לומר מסיק מקום דמקמי' הכי איכא תלתא תמלי ר"י ור"ע ורא"ע דנקיי לה מקרלי אחריני ולבתר הכי מ"ר אמר שמואל לי כולי האם אמינא דידי דבהאי גוונא בפיר מלי אמורא לאלוק דלא מקרי הא מחלוקת דיכא ביניהו אלא מסמעות דורכים בלבד וכ"ל דומיא דמם דסך דהכא אי' בתגיגה בני היתר נדרים פיו אחור ע"ם (שם) ז ן בשנה בספק נכרי ספק ישראל בהנהו תרי אחריני נקט לה הסיתר בריאה ספק הוא שם וכן ספק חי והכא אמאי נכרי בריאה שהוא לד הסיסור וכבר סרנים הרב ה"ע ס"ז וכהב רמז הרוק ועע"ד דדייק לומר הכי לרמוז דאע"ג דאינו ספק שקול אלא דיש לתלות בנכרי עפי' מיעראל כגון הסיו שם רוב נכרים אפילו הכי הרי דאין הולכים בספקות נפש אחר הרוב וכמ"ש הרא"ש משם הגו' והכ"ר לא הרגיש בזה ולכך כתב על דברי הרי"ם תמיהני דרוב מלן דבר שמיס וכו' וגם לא עיין יפה בדברי התוס"ם"ב(שם):

יבין תפארת ישראל בועז

דהא שביעא דמותר במקום סכנה, דהרי כל רפואה אינו אסור רק מדרבנן, דגזרו שמא ישחק בסממים. ואם למה לא קמ"ל טפי דמותר לאכל הסם ביו"כ, דאיירי בה. אלא קמ"ל מתני' אפילו צריכין אחרים לאכל שבת עי"ז, כגון לתלות העצים ממחובר, או לנשלן, אא"ה מטילין הסם מכל מקום. ולפי זה קמ"ל שפיר שבת גרבותא אע"ג דבסקילה, וחמיר מיו"כ. ובריש"ף ל"ג לתוך פיו, אלא מטילין לו סם בשבת: לו) ואפילו יש ספיקות הרבה. מיהו כל שאר חולי שיניס, אם הלה עי"ז כל גופו מותר לעכו"ם בשבת להוציאו, אף דפותח פיו ומטה א"ע אליו, ומסייע כי האי דאלי יש בו ממש. אפ"ה כיון דאלה כל גופו ע"י חולי זה, שרי [שכ"ח ס"ג]: לז) ולא מבעיא בכה"ג, דאם ישנו שם חי הוא, אלא אפילו ספק וכו': לח) ולא מבעיא כה"ג, דאם חי הוא ישראל הוא, אלא אפילו ספק וכו': לט) פותחין ע"י חפירה, או שאר מלאכות דאורייתא הצריכין לזה. ואפילו יש כל הספיקות שנזכרו במשנה יחד, אפ"ה מפקחין: מ) עד חוטמו, דבאין בו נשימה ניחוהו. ואין הולכין אחר הרוב בפ"ע: מא) אפי' א"א שיחיה רק חיי שעה, חייסינן לחיי שעה [שכ"ס]. [מיהו אם יש קולא אם לא ניחוש לחיי שעה, כגון אדם שבשלא יתרפא ודאי ימות, וכולם להתרפאות מעכו"ם שחשוב להמיתו מיד. או ע"י אפטרפליאן, לא חייסינן לחיי שעה [תוס' ע"ז דכ"ז פ"כ] (ג): מב) ולא דמי לדליקה דמותר להציל המת [כלא"ת שי"ת]. התם אי לא שריית ליה חייסינן שמחמת חרדתו על מתו ישכח ויכבה. משא"כ הכא אין לחוש שיעשה דבר: מג) דהרי שב, כשהתודה על קרבנו. משא"כ אשם הלוי אינו מכפר לגמרי, רק שמגין מיסורים עד שידע שחטא ויביא חטאת ויתכפר. א"נ להכי נקט אשם ודאי, דאילו אשם תלוי אינו מוכרח לכפרתו, דבל"ז בעבר יו"כ משחטא, א"ל להביאו, משא"כ בחטאת ואשם ודאי: מד) כ"ל מיתה לו יו"כ: מה) והא דלא כלל תנא כולן

יחד

חוץ שעה ושתים, ודאי ע"י שיפרוק ממנו המפולת ממשיך כאינו ספי ואפ"ה שרי, וק' מה באמתא דעבדה מעשה להתפלל שיתקברו חיין, שרי, מכ"ש בכא דהו"ל להיות שב ואל תעשה נגלי לאלק ולפקח מעלין, כדי שימות מהר. ל"ל לפקוח שאני, דבשאיר מעלין האבנים וודאי הקיל יסוריו, אף שממשיכם ספי, אפ"ה טוב לו שימות לאם לאם ממה שיתקבר חיין וימות מיתה קשה תחת משא האבנים. אבל במעשה דרבי, אדרבה אם לא התפלל היו היסורין מתגברין והולכין. ואפ"ה ל"ל בנוסם שמבקש שיעלמוהו באמרו במעמר בשבנו כך, אסור לעלמו. דאין לדמותו לאמתא דרבי. דלא עשתה מעשה ממש, רק שהתפלה, משא"כ בנוסם שיעשה מעשה בידים אסור, מדמקרב מיתתו ע"ז. והרי כ"ם הוא מפקוח הגל, שעשין מעשה להיפך להמשיך יסוריו, כדי להאריך חייו. מכ"ש דאין עושין מעשה להקל יסוריו ולקצר חייו. וכן מצאתי בספר חסידים [סי' תסכ"ב] דאסור. ואילה"ק ולאו

כ"ש

עליו שלא יסוב לאותו עון לעולם. אמר בידוי והפרישה מן העון. ומודה ועוזב ירוחם (משלי כ"ח) ואמר בחרטה על העון כי אחרי שובי נחמתי (ירמיה נ"א): על עברות קלות וכו'. מ"ש הר"ב ומסקנא דמלתא בגמרא שאם חזר וכו' אינו דארבעה כתובים כתיבי. נאמר (ירמיה י"ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם. למדת שיש עבירה שמתכפרת בתשובה לבדה. ונאמר (ויקרא ט"ז) כי ביום הזה יכפר עליכם למדת שיש עבירה שצריכה יה"כ. ונאמר (תהלים פ"ט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם למדת שיש עבירה שצריכה יסורין ומסתברא הקל לקלה והחמור לחמורה. ונאמר (ישעיה כ"ב) וגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון. למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה. וזהו תלול הטא. פי' הר"ב חוטא ומחטיא אחרים. וכדפירש"י. ובגמרא משמע דכל שעושה עבירה ואחרים למדין ממנו לעשות ג"כ קלות בדבר מקרי חלול השם דהיינו מחטיא אחרים. והייט דלעיל מהך קרא כתיב ויקרא ה' וגו' לבכי ולמספד וגו' והנה הרוג ובקר ושחוט לאכל וגו'. כביכול לפניו יש לאכל והם אוכלים ושותים. והרואים כך סוברים דלית דין ולית דיין אין לך מילול השם גדול מזה. [*ועיין בפי' הר"ב משנה ט' פ"ה דאבות ועוד שם פ"ג משנה י"א וסוף פ"ד] ומ"ש ואם שגג וכו' החטאת מכפרת משייט הרמב"ם לו שחטא חטא שהוא חייב עליו ואם ודאי והביא אשמו. ומ"ש הר"ב לאכל בזמן שיש שעיר כו' כדתנן במשנה ו' פ"ק דשבועות ע"ש: ט אין יה"כ מכפר. כמו אמרם אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ולפיכך לא יעזרהו השם שיעשה בעוה"ז כיפור מה שראוי לו לעשות כדי שיכפרו לו עונותיו באותו היום. הרמב"ם. ["ולפי זה נראה דהכא נמי בתרי זימני כמו בריש דלהכי אין מספיקין דאיט פורש. כמ"ש הר"ב] : עבירות שבין אדם לחבירו וכו'. והא דכתיב (שמואל א' ג') אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים. ה"ק ופללו לשון פיוס שפייס לחברו וריצהו האלהים ימחול לו. ואם לה' יחטא איש מי יתפלל בעדו אם איט בב מעבירות שבידו. גמרא [פו.] : לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם כו' שנאמר וזרקתי כו' ואומר מקוה כו'. לפי שהדרך הישרה הוא שיבור לו האדם בעצמו להתקדש ולהטהר. ואז כשבא לטהר מסייעין לו וע"ז אמר לפני מי אתם מיטהרים. ומפני שלפעמים

לפי

אם גזלות אם מעילות: על עשה ועל לא תעשה. הייתה לעשה תשובה מכפרת אבל לא תעשה שיש בה מלקות. תשובה תולה ויה"כ מכפר. ומסקנא דמלתא בגמ' שאם הזיד בעשה ובלאו הייתה לעשה. או שגג בלא תעשה שיש בו מלקות ועשה תשובה אינו אם עד שמוחלין לו. ואם הזיד בלאו שיש בו מלקות תשובה תולה ויה"כ מכפר. ואם שגג בחייבי כריתות ומיתות בית דין החטאת מכפרת עם התשובה. ואם הזיד בהם. תשובה ויום כפורים תולין. ויסורין ממרקין. וה"מ כשלא חלל את השם כלומר שלא חטא והחטיא אחרים. אבל אם חלל את השם אין כפרתו נגמרת עד שימות. וכל זה בזמן שאין שם שעיר המשתלח אבל בזמן שיש שעיר המשתלח הוא מכפר על כל העברות קלות וחמורות חוץ מעבירות שבין אדם לחברו שאין מתכפר לו עד שירצה את חברו: ט אחטא ואשוב אחטא ואשוב. תרי זימני אין מספיקין בידו וכו' שכיון שעבר עבירה ושנה בה שוב אינו פורש ממנה. לפי שדומה עליו היתר:

סליק מסכת יומא

ט האומר אחטא ואשוב כו'. אחטא ואיה"כ פ"א ע"ב מי' שם ע"ל ה"ל: עבירות. עו"כ פ' אחרי פ"ח יקשם פ' אחרי לא מקפ"מ. פי' שם ע"ב ה"ל: אמר ר"ע יקום יחקלנו לא שע"ל. פסקל"ב כ"ד מקנ"ל שגם:

שנויי גוסחאות

ח תשובה מכפרת כד"ל וכי"ק וכי"ל והתשובה.. קלות וכי"ק ומשני"ר חקלות. (על החמורות כנ"מ כ' ליתא. כד"ל על.. הוא תולה כד"ל וכי"ק וכי"ל וכי"ל וכי"מ כ' ומשני"ר היא.. ; ברא"ש תשובה תולה. עד שיבא יוה"כ ויכפר כנ"מ יש כאן הוספה.. ויכפר. המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ועי' לקמן פ"ה מי"ח. ט (עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר) כנ"מ ג' ליתא. (עבירות) שבין אדם לחברו כנ"מ ושבין.. וליתא וכן ליתא כד"ל וכי"ק וכי"ל ומשני"ר ונכולם ושבינו לבין חבירו) ; ברא"ש עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר ולא עבירות שבין אדם לחבירו עד שירצה את חבירו. חבירו כד"ל וכי"ק ומשנ"כ ומשני"ר את חבירו. (את זו) דרש וכ"ה במשני"ר ; כד"ל וכל הכ"י ליתא. כנ"ף ד' קושטא ליתא מן את ז"ר עד סוף המשנה והסדר. (עבירות) שבין אדם לחבירו כנ"ל ושבין וליתא וכן ליתא כד"ל וכי"ק ומשני"ר ונכולם ושבינו לבין חבירו). כנ"מ ליתא מן עבירות שבין אדל"ח עד סוף המשנה והסדר. מי שהאר אתכם כד"ל ומי..

לקוטים

ט בשבשנה אמר ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים. מי מטהר אתכם. נראה שר"ע בא לומר שני דברים אחד לפני מי אתם מיטהרין. כלומר הא ליתא בזמן שבית המקדש קיים. ואקרא דמייתי לעיל קאי. דכתיב לפני ה' תטהרו. וקאמר דאשריכם בשבשם נקראים ישראל. שמורה שבשבשם שרוייה עליכם. לא הדבר ידוע לפני מי אתם מיטהרין. (ובסי' מ"י נקרא אומה עילאה כמד"א מי ברא אלה. והוא רחוקות הנהר המטהר ע"י תשובה. תשובה ודאי והדברים עתיקים) כתוב לפני ה' תטהרו. אבל מי מטהר אתכם אמא. דהייטו בגלות שאינכם לפני ה' בבית מקדשו

יומא

יכין תפארת ישראל בועז

יחד, חטאת ואשם ודאי ומיתה וי"כ מכפרין עם התשובה, דהרי חטאת ואשם ומי ודאי אין מכפרין רק כשבב. וכ"ל מבוס דחלוקין בדינם, דחטאת ואשם מכפרין כפרה גמורה אכריתות, אבל רק בשוגג, דמזיד הו"ל זדון רשעים. ומיתה ויו"כ איפכא, דמכפרין על כל חטא שבעולם ובין במזיד ובין בשוגג, אבל לא כפרה גמורה דאי במזיד צריך יסורים, ואי בשוגג צריך קרבן [כשבת י"ב ב' ויומא פ"ו א']: מו) על לאו הניתק לעשה בין במזיד ובין בשוגג, ועל לאו גמור אם עשאו בשוגג: מו) כלאו גמור שעשאו במזיד: מח) אבל כריתות ומיתה ב"ד, בשוגג צריך חטאת, ובמזיד, תשובה ויו"כ תולין, ויסורין ממרקין חטאו לגמרי. אבל חטא שחילל בו השם, שע"י חטאו יקילו אחרים לחטוא, כפרתו במיתתו. מיהו בזמן שעיר המשתלח, הוא מכפר הכל. חוץ מחייבי חטאות ואשמות. ומיהו עבירות שבין אדם לחבירו, אין מתכפר בשום אופן, עד שילך חבירו: מט) דוקא באמר כן ב' פעמים: נ) שיעבכבוהו משמים מלעשות כל הראוי לו לעשות ביו"כ: נא) שהזיק גופו או ממונו או כבודו: נב) מדכתיב לפני ה' דוקא: נג) כ"ל דה"ק, אשריכם ישראל שקודם שיכפר להם הקב"ה, לפני זה אתם מטהרין את עצמיכם שאשלחו זה לזה:

שבשביל

הוא שיטהר הראוה להמיתו, אינו מחוייב למסר נפשו בשביל הך אמירה. הורגו לחבירו, משמע דהיה פטור, דדינו ככל הרג ואל יעבור, דאם אעפ"כ עבר, פטור מדיני אדם, כיון דמחמת אונס עשה, וחייב רק בדיני שמים [כרמב"ם פ"ה מיסודי תורה ה"ד]. וה"נ באומר לחבירו שיהרוג לפלוני כמעשה דרבא, משלח חייב מיתה בידי שמים לכ"ע [כרמב"ם פ"ב מרוצח], ולשמעי' הזקן מייב מיתת ב"ד, [לקלושין דמ"ג א'] א"כ כמו ההורג מחמת אונס, חייב למסור את נפשו, שלא יתחייב מיתת שמים, כמו כן וכ"ש לומר לחבירו שיהרוג לפלוני, מחוייב למסור נפשו כדי שלא יתחייב מיתה לשמים. וכיון דחייבינן לחיי שעה, הו"ל עונה שאמר לקרב מיתת חבירו

כאילו

לפי שיער לב האדם רע עליו לא יוכל להתגבר עליו לטהר ליטהר בתשובה. והוא רחוק יכפר עון יעוררהו וביומין לדקו יתמכהו לבלתי ידח ממט נדח. וז"ש מי מטהר אתכם ובמאי דסיים פתח שנאמר וזרקתי עליכם וזהו בלי התעוררות האדם. אלא הוא ברחמיו מטהרם. וכן זה הכתוב נאמר (יחזקאל ל"ו). כן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו וגו' ואשפוך וגו' ואפיץ וגו' ויבא אל הגוים וגו' ויחללו וגו' לא למענכם וגו' וקדשתי את שמי הגדול המחולל וגו' ולקחתי וגו' וזרקתי וגו' הרי שאמר שאע"פ שמחללין הש"י אפילו בשאם אביכם שבשמים"ה. שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"ה. ואומר (ירמיה י"ד) מקוה ישראל. מה מקוה מטהר את הטמאים. אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל"ו:

סליק מסכת יומא

בגלות החל הזה. עם כל זה ולקחתי וזרקתי והדר מייתי קרא דמקוה אמאי דפתח שהש"י מטהר את הבא ליטהר. דהכא כתיב (ירמיה י"ד) אם עוינו עמו בנו וגו' כי רבו מכובתינו לך חטאנו מקוה ישראל מושיעו בעת צרה הרי שאחרי שהתודו על חטאם אמרו מקוה וזה דומה לטהרת מי מקוה שמטהריים הבא וכנגם וטובל בתוכם. כן הבא וכנגם תחת כנפי שכינתו יתברך הוא חוסהו בלל כנפיו ומסייעו להטהר כך כ"ל. והש"י ברחמיו יטהרנו מכל טומאתינו. ולבית קדשו יקבץ נפוצותינו. במהרה בימינו. אמן ואמן:

סליק מסכת יומא

יכין תפארת ישראל בועז

נד) שבשביל שתסלחו זה לזה, גם הקב"ה מטהר אתכם ומכפר לכם, דכל המעביר על מדותיו מעבירין פשעיו (כריש י"ז). או כ"ל שמפני שהזכיר לעיל ב' מיני כפרה, א' הכפרה שע"י הבאת קרבן, שאינו מועיל רק בזמן שבית המקדש קיים. הב' הכפרה שע"י התשובה, שמועיל בכל עת ברחמיו יתברך. לכן אמר ר' עקיבא, אשריכם ישראל שיש לכם ב' מיני כפרה, לפני מי אתם מטהרין, בזמן שאתם בידכם להועיל לעצמיכם שתכפרו חטאותיכם, דהייט בזמן שבית המקדש קיים, שאפשר להביא קרבנות. ומי מטהר אתכם, כשידיכם אסורות לאחוריכם, בחרב בית קדשיו והפארתנו, ולא תוכלו לטהר את עצמיכם, אז מטהר אתכם אביכם שבשמים. ר"ל כשכיוכל אין עיקר שכינתו אליכם בארץ: נה) כנגד כפרה שע"י הקרבנות שהיא התנא, מייתי הכא קרא דזרקתי, דטהרה שע"י זריקה הוא ע"י כח אחר שזרק עליו, כמו כן כפרה שע"י קרבנות, אינו רק ע"י כח אחר של הכהן המקריב: נו) זה הקרא מייתי נגד הכפרה שע"י תשובה, דכמו דטהרה שע"י טבילה, הוא ע"י הטמא עצמו, שהולך וטובל וטהר, כמו כן כפרה שע"י תשובה, רק בכח רצון החוטא תליא ישלך הארץ מידו ויטבול במימי חסדו יתברך, וטהר, שא"ל לממונע כלל בין הבנים לאביהם הרחמן, שרחמיו יתברך הן בעצמן מקוהן וטהרתן של ישראל, ואיזן לריכין קרבן אז יו"כ כממונעים בינם לאביהם, רק המיד ידיו יתברך פהוחות לקבלם בתשובתם ולחבקם באהבה רבה ואהבת עולם. והקב"ה יטהר טומאותיהם, ויחזק לבבנו ליראתו ולימוד הורתו לעבדו שכם אחד לבלתי. נשלמה מסכת יומא

וודאי מתבטל כניסת עצמו, משא"כ הכא ספק וחשש נגד היה. אפ"ה לא דייקינן כל כך בחיי בעה: סליק מסכת יומא.

הלכתא גבירתא. כללא דפרק ח'

פרק ח מ"א יוה"כ לילו כיומו לכל דבר ואסור בו במלאכה אבילה לתענג משא"כ להעביר לבלוך מים, צואה, דם ובדומה מידיו ורגליו או שאר גופו, או להעביר הזוהמא ברחיצת שחרית עד קשרי אצבעותיו ורחיצת בהנים לדוכן וכן לרחוץ רגליו כשהן בהות ע"י שבא מן הדרך דג"ב אינו לתענוג וכן בהטיל מים לומר אשר יצר אפי' לא שפשף (כרש"ו) או לרחוץ מקום המלובלך מקרי או מצואה שנתיבש בבשרו דשריז וכלה כל שלשים יום לאחר החתונה מותרת לרחוץ פניה. ואסור בסיכה נאפי' להעביר הזוהמא ומקצת גופו, מיהא לסוך שחין ומכה מותר. ואסור בנעילת הסנדל, נדוקא דעור, משא"כ דגמי או קש או בגד מותר, ובהולך במי נשמים או רפש מותר, ומיד בשמגיע לביהכ"נ עוד קודם שיגיע למקומו צריך לפשוט ולשל"ה יהפך ימין לשמאל ושמאל לימין, ולרמג"א כאן דהוא דאורייתא אפשר דחמיר מס"ב, דאפי' בין העכו"ם דאיכא למיחש שילענו אסור, ולעמוד על כרים וכסתות דעור מותר, אפי' בקשי' ודמחסיר תע"ב. ובתשמיש המטה נאפילו ליגע באשתו ואפילו ביום אסור. ואע"פ דכולהו דאו' בהסכמת אחרונים, אין חייב כרת אלא על מלאכה אכילה ושתיה, וכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביה"כ, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן, אלא שבשבת זדונו בסקילה ויה"כ זדונו בכרת, וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביה"כ, ו"נשלה דליקה ביה"כ מותר, להציל סעודה אחת לצורך לילה, ועי' בא"ח סי' ש"ד בדליקה בשבת וה"ח ביה"כ. וקינוח ירק והמצעת אנוזים שהתירה הגמרא מן המנחה ולמעלה, האידנא אסור, והמנהג שהתינוקות משחקים באנוזים ועל השלחן דוקא לזכר המצעת אנוזים ואין למחות: מ"ב, ג. האוכל ככותבת חצטה ביה"כ והוא מעט פחות מכביצה בלא קליפה בין נגס בין גדול כעוג שתיה רחיצה ובין חמין בין צונן ואפילו מקצת גופו כשהיא שאר גופו, או להעביר הזוהמא ברחיצת שחרית עד קשרי אצבעותיו ורחיצת בהנים לדוכן וכן לרחוץ רגליו כשהן בהות ע"י שבא מן הדרך דג"ב אינו לתענוג וכן בהטיל מים לומר אשר יצר אפי' לא שפשף (כרש"ו) או לרחוץ מקום המלובלך מקרי או מצואה שנתיבש בבשרו דשריז וכלה כל שלשים יום לאחר החתונה מותרת לרחוץ פניה. ואסור בסיכה נאפי' להעביר הזוהמא ומקצת גופו, מיהא לסוך שחין ומכה מותר. ואסור בנעילת הסנדל, נדוקא דעור, משא"כ דגמי או קש או בגד מותר, ובהולך במי נשמים או רפש מותר, ומיד בשמגיע לביהכ"נ עוד קודם שיגיע למקומו צריך לפשוט ולשל"ה יהפך ימין לשמאל ושמאל לימין, ולרמג"א כאן דהוא דאורייתא אפשר דחמיר מס"ב, דאפי' בין העכו"ם דאיכא למיחש שילענו אסור, ולעמוד על כרים וכסתות דעור מותר, אפי' בקשי' ודמחסיר תע"ב. ובתשמיש המטה נאפילו ליגע באשתו ואפילו ביום אסור. ואע"פ דכולהו דאו' בהסכמת אחרונים, אין חייב כרת אלא על מלאכה אכילה ושתיה, וכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביה"כ, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן, אלא שבשבת זדונו בסקילה ויה"כ זדונו בכרת, וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביה"כ, ו"נשלה דליקה ביה"כ מותר, להציל סעודה אחת לצורך לילה, ועי' בא"ח סי' ש"ד בדליקה בשבת וה"ח ביה"כ. וקינוח ירק והמצעת אנוזים שהתירה הגמרא מן המנחה ולמעלה, האידנא אסור, והמנהג שהתינוקות משחקים באנוזים ועל השלחן דוקא לזכר המצעת אנוזים ואין למחות: מ"ב, ג. האוכל ככותבת חצטה ביה"כ והוא מעט פחות מכביצה בלא קליפה בין נגס בין גדול כעוג

מלך הבשן חייב כרת במויד או חמאת בשוגג, וכל האוכלים מצטרפין לשיעור זה, ואפילו מלא דעל בשר וציר שעל ירק, משא"כ אכילה ושתיה דאין מצטרפין, ובשהה והפסיק בין האכילה, לרש"י בלא שהה עכ"פ בכדי אכילת ד' ביצים, ולרמב"ם בכדי ג' ביצים מצטרף. וכ"ז לחיוב, אבל לאיסורא אפילו באכל כל שהוא. ואוכלים שאינם ראוי' לאכילה, או באכל עיה"כ עד שקע במוגו ואכל אחריו ביה"כ אכילה גסה נדאל"כ אין משבחת אכילה גסה, דעכ"פ חייב למה שאכל תחלה באיסור קודם שנעשה לו אכילה גסה אסור ופטור. ואסור לטעום ולהפלים אפילו עצי בשמים, משא"כ להריח מותר ומוב לעשות כן למלאות ק' ברכות, ושנוסף מאכאן דעת הרבה פוסקים להתיר. שיעור שתי' ביה"כ הוא כמלא לוגמיו נדהיינו לחי א', כל"א באקקע אחת, והוא מהות מרביעית ויותר מחצי רביעית, כל אדם לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו שיחייב, ובב"ש לאיסור. ומשקין שאינם ראוי', כציר ומוריים והומץ חי וחזק כ"ב עד שמבעבע כשנופל על הארץ אסור. ולרש"ו דוקא בשתה בשיעור החיוב מהראויין, משא"כ בשתה הרבה מאד חייב נוכן בשהה בין השתיות, לרמב"ם ביש בין שתיה ראשונה עד סוף אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין, ולראב"ד שיעור צירוף השתיות ככאוכלין, כדי אכילת פרס. ולינע באוכלין ומשקין ליתן לקטנים הרמ"א מתיר בשם תה"ד. ומהרי"ל אוסר, ולכן באפשר יש להחמיר וזכן בכל השנה באם הוא דבר שאסור לו, חייב להרחיק את עצמו באפשר, כהר הכרמל תשו' כ"אז, ומוהלי לענין מציצה, בשאר תענית לא יולפו ביין בסה רק ביד או במוך סבלי אמצעות הפה, וכ"ש בס"ב, וביה"כ אפי' במוך אסור משום מחיטה, רק יולף ביד, אבל אז שתה בשיעור ועשה מלאכה בשוגג חייב ב' חטאות, אפי' בהעלם אחת. משא"כ באכל ושתה בהעלם א' שלא ידע שיו"כ

ומהרתם נד"ל בפסוק במלולו. ואומר מקוה ישראל נד"ל ובכי"ק ובמסכ"ל ..ישראל ה', במסכ"ב ד"ו רפ"ח רל"ח ליתא מן ומומר עד סוף המסנה והפרק. מה מקוה נד"ל ומה.. , נכי"ק הפקות.

לקוטים

מקדשו. ולפיכ אינו מייחד עתה שמו עליכם. לעיני הגוים. לזה אמר אביכם שבשמים. יהיה אע"פ שעלה ויכב לו בשמים הרי אביכם הוא. ויש לו יחס והקרבות עמכם. כהנהוף הלב אל הבן ע"י שכינתו שהיה זוה מכם כלומר בהרי אע"פ שכינה עמכם בגלות. ולכן הבניה שני פסוקים. לי וזרקתי עליכם מים טהורים. שהוא נאמר על זמן הגאולה. כשוב הבניה עם ישראל מהגלות לנקומה. כי אז נעשה ממקוה טיעור קומה שלימה דו"ק. ועוד הבניה הכתוב מקוה ישראל. להורות על הבנת ישראל ע"י הבניה בגלותם. זוה הכתיב מקוה ישראל מושיעו בעת צרה. על דור הגלות נאמר. הלכתיב בהניה נמה תהיה כגר בארץ. הגגור לא יוכל לחושיע. בהקיים בגלות החל. הבניה ימינו אמור. עם כיות ידו נמוים עליו. (והיינו מקוים בשין הבא בגלו) ומשכיל יכין ויזוה: אמנם יקבה קלת על דלכינו זה. דלהרבים מבמע בדוכתי אחריני דאע"ג דבכינה עמהן. מ"מ בה בגומאתן. כדמוכח לאחורא מהא דאהדרו לבהוא מינלה. דאמר הבהא ודאי כרי סמלין אתון דבתיב טומאתה בשליה. ומאי אהדרו ליה כתיב בשוכן אתם בתוך טומאתם. הא אע"ג דשוכן אתם טומאתם היא. אינרא דאיכא למידק בהכיל נמי. דאמאי לאקבי הכוה מינא. לא אהדרו ליה מידי דהוכיח שכן טמאים. ובכא אודו ליה. דהכי כתיב בתוך טומאתם. אלא כך פירושו שהמין ר"ל ישראל טמאים הם בגלותם. מדכתיב טומאתה בשליה. ומהדרינן ליה אי הכי היינו דכתיב שבוכן אתם בתוך טומאתם. אלא הדאי שמאים לא מיקרי אפילו בגלות. רק טומאתם היא שלא נאפרשם מכם לגמרי בגלות. וזה לבי שיש בני מיני טומאות. ואלתא אינה טומאה בהתלש. אלא נקרא לא טהר ואינו טמא. כי הטומאות שם טומאות ממש. הן מהרה בטבילה חוץ מטומאת מת שלריכים הזאה. ולריך להזות אחר הטבילה. וקי"ל אין בטבילה יום

מקדשו. ולפיכ אינו מייחד עתה שמו עליכם. לעיני הגוים. לזה אמר אביכם שבשמים. יהיה אע"פ שעלה ויכב לו בשמים הרי אביכם הוא. ויש לו יחס והקרבות עמכם. כהנהוף הלב אל הבן ע"י שכינתו שהיה זוה מכם כלומר בהרי אע"פ שכינה עמכם בגלות. ולכן הבניה שני פסוקים. לי וזרקתי עליכם מים טהורים. שהוא נאמר על זמן הגאולה. כשוב הבניה עם ישראל מהגלות לנקומה. כי אז נעשה ממקוה טיעור קומה שלימה דו"ק. ועוד הבניה הכתוב מקוה ישראל. להורות על הבנת ישראל ע"י הבניה בגלותם. זוה הכתיב מקוה ישראל מושיעו בעת צרה. על דור הגלות נאמר. הלכתיב בהניה נמה תהיה כגר בארץ. הגגור לא יוכל לחושיע. בהקיים בגלות החל. הבניה ימינו אמור. עם כיות ידו נמוים עליו. (והיינו מקוים בשין הבא בגלו) ומשכיל יכין ויזוה: אמנם יקבה קלת על דלכינו זה. דלהרבים מבמע בדוכתי אחריני דאע"ג דבכינה עמהן. מ"מ בה בגומאתן. כדמוכח לאחורא מהא דאהדרו לבהוא מינלה. דאמר הבהא ודאי כרי סמלין אתון דבתיב טומאתה בשליה. ומאי אהדרו ליה כתיב בשוכן אתם בתוך טומאתם. הא אע"ג דשוכן אתם טומאתם היא. אינרא דאיכא למידק בהכיל נמי. דאמאי לאקבי הכוה מינא. לא אהדרו ליה מידי דהוכיח שכן טמאים. ובכא אודו ליה. דהכי כתיב בתוך טומאתם. אלא כך פירושו שהמין ר"ל ישראל טמאים הם בגלותם. מדכתיב טומאתה בשליה. ומהדרינן ליה אי הכי היינו דכתיב שבוכן אתם בתוך טומאתם. אלא הדאי שמאים לא מיקרי אפילו בגלות. רק טומאתם היא שלא נאפרשם מכם לגמרי בגלות. וזה לבי שיש בני מיני טומאות. ואלתא אינה טומאה בהתלש. אלא נקרא לא טהר ואינו טמא. כי הטומאות שם טומאות ממש. הן מהרה בטבילה חוץ מטומאת מת שלריכים הזאה. ולריך להזות אחר הטבילה. וקי"ל אין בטבילה

יום סמא, מ"ל עתה נגלותו שלין לנו לפר פרס ולי לפסר לעכר מעומלת מת בלבד שהיא רק מקרית. משא"כ מסומלת הפלמית הלוי נפסרין אנו לעולם ע"י טבילה, ע"כ מקרא הוא יתי שוכן בתוך טומאתם. ולא בתוך טומאים. כי בטומאה אינה דבוקה בהם. וכסי פירוש דטומאתה בשוים. לומר שאינה עמית בה. רק תוכה מכיבותים בשוים ודו"ק. ולזה לא תמצא שקרקין ישראל טמאים בהתלם. והשמא אתי נמי שפיר ליגמא יתיה דמתני'. דמה מקום מטהר את הטמאים. שפיעה ואלא מהורים מטהר. ומסתייס דלימא מה מקום מטהר ותו לא. אלא משום דהך קרא מקום ישראל. מייתי לגלוי מעלתן של ישראל. ע"י הפיעה שבוויה עמהן בגלותן כדפרישנא. הדר מקשי לעפיה אין לפשר לומר כן שלא נגלותן מעכר את ישראל. דהא כתיב בתוכן אותם בתוך טומאתם. דמוכח דאינו מעניר את הטומאה. על זה הביע דמ"מ שפיר ולפי' מהך קרא דנגלות עושה מעשה מקום. ודומיא דמקום מה מקום מטהר את הטמאים הנמצאים. אבל לשאים טמאים ממש אינו מטהרם מכל וכל. (לא כהזאת מי חטאת. שמטהר לפ את שאים טמאים. כגון עבודי יום ומשוכבי שמש. דאינם טמאים. ומקבלתן לגמרי. ומפני כך נקראים מים טהורים. משא"כ לטמאים אלא עבדו לא מסמא מידי) כך בגלות. הקב"ה מטהר את ישראל. שאלו מכלל טמאים. אעפ"י שהרויים בתוך טומאת מת וח"ל. ומתמא זה אינו עוהרים. שאין עכרים גמורים כי אם על ידי הזיקת מים טהורים. כשיהיה מקור נפתח לחטאת ולמי נדה. שיהא לעתיד במהרה בימינו. ודו"ק היטב. כי דרך רמז ודרש דיברנו לפן והמשכילים יבינו. ישמע חכם ויוסיף לקח. ולמבינים הם דברים מהוגים כולם כהוגים: (ג"מ).

הוא או שיה"כ אסור באכילה ושתיה אינו חייב אלא א': מ"ד. התינוקת עד י"ב שנה ויום א' לנקיבה ובן י"ג ויום א' לזכר מיאור' מותרי' בכל, הוץ מבנעילת הסנדל, ומותר לומר לעכו"ם לרוחצן ולסוכן, ולהאכילן אפי' בידים מותר. מיהא מדרבנן מחנכין, להאחיר זמן אכילתו שעה או ב' ממה שהוא רגיל, בתינוק ותינוקת חוק ב' שנים קודם זמן שונשין, ובחלש שנה א'. ובפחות מב' שנה אפילו רוצה לתנך לשעות מוחין בידו. והאידנא דכל הילדים לומדים והלשים עי"ז, א"צ לחנכם אפילו שנה מקודם, ודי בזכר י"ג שנה ויום א' ונקיבה י"ב ויום א', דאז חייבות להתענות ולהשלים אפילו כשאין להם מי' השערות: מ"ח. עוברות ומיניקות מתענות ומשלימות. ועוברי' שהריחה ומניה משתני', אעפ"י שלא אמרה צריכה אני, או שאמרה צריכה אני, אעפ"י שאין פניה משתנים, נובשאר כל אדם דוקא פניו משתני', ולא מהני אמירה בלבד. וליר אפרים בשם הר"ן, בבריא שהריחה ועריעי' נפשו מאכילין אותו ע"פ עצמו או ע"פ בקי המכיר בו וכו', וב' דאפשר דגם הרא"ש מודה בזה דנשתנה פניו לאו דוקא לוהשין באונה שיה"כ הוא ובאם נתקררה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו תוהבין כוש ברוטב ונותנין לתוך פיה, ואם לא נתיישב דעתה נותנין לה רוטב, ואם לאו, נותנין לה המאכל עצמו, וזה דוקא בעוברה, שלפעמים מתיישבת דעתה בדבר מועט, משא"כ בחולה דמאכילין אותו כמ"ש לקמן. כל אדם שהריח מאכל ונשתנה פניו מסוכן הוא אם לא יתנו ממנו ומאכילין אותו ממנו. ובאם נתקררה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו תוהבין כוש ברוטב ונותנין לתוך פיה, ואם לא נתיישב דעתה נותנין לה רוטב, ואם לאו, נותנין לה המאכל עצמו, שלפעמים מתיישבת דעתה בדבר מועט, משא"כ בחולה דמאכילין אותו כמ"ש לקמן. כל אדם שהריח מאכל ונשתנה פניו מסוכן הוא אם לא יתנו ממנו ומאכילין אותו ממנו. יולדת תוך ג' ימים, נ"אין מונין כאן לכל הימים דג' וז' מעת לעת ד"מ אם ילדה בז' בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביה"כ, אם לא אמרה צריכה אני, דכיון דנכנס יום רביעי כבר מקרי לאחר שלשה] מג' עד ז' דוקא באמרה צריכה אני מאכילין, ועי' בסוף סוף אות י"ג, וי"ד. מכאן ואילך הרי היא ככל אדם ואין נותנין לה באמרה צריכה אני מחמת לידה, אבל באמרה צריכה מחמת שמכביד עליה חלי' נותנין. חולה יש בו ס"ן חילוקי דינים א) ברופא בקי אפילו עכו"ם נולאאמ"ן רבינו הגדול זצוק"ל בתפארת האידנא יש להתיישב בדבר והעיד דבעיניו ראה דשבקי להמנותייהו דלכל חולי קל אומרים תמיד שכשתענה יסתכן, ואני בו"ת מוסיף עוד אנחנו רואים היום דרופאי ישראל, שהרוב שלהם בעוה"ר הם כופרים בתה"ק הם בזדון לבם מיעצים במעט עוד יותר להדיח בענין אכילת איסורים ובימי תענית מעכו"ז אומר, שאם לא יאכל אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן, ואפילו אינו אומר שיסתכן, רק שאפשר שיכבד עליו החולי, אנחנו חוששין שמא יסתכן, ואפילו החולה אומר א"צ. אפ"ה מאכילין אותו נוב' הרא"ש דעכו"ם או אשה ר"ל בקיאה נאמנים להאכיל לחולה אפי' להכחיש ישראל]. ב) ברופא א' אומר צריך ורופא א' אומר שא"צ, או ב' כנגד ב', ואפי' קצת יותר בקיאין; ונולרמב"ן בא' מופלג בחכמה מאכילין בשבילו אפילו נגד ב"ז מאכילין אותו. ג) אם ב' אומרים צריך אם לו מאה אומרים א"צ ואפילו החולה אומר עמם שא"צ מאכילי' אותו. ד) וברופא אומר שאינו מכיר החולי הרי הוא כאדם דעלמא, ואין דבריו מעלין ולא מורידין נועי' בסמוך]. ה) חולה אומר שצריך אפילו מאה רופאים אומר שא"צ, ואפילו הרופאים אומרים שהמאכל יזיקהו [רדב"ז] שומעין לחולה ומזכירין לו תחלה שיה"כ היום, דשמא שכח. ו) ובחולה ורופא אומר שא"צ ורופא אחר אומר שצריך או שהחולה אינו אומר כלום ורופא א' אומר שצריך, ושנים אומרים שא"צ אין מאכילין אותו. ז) ובחולה ורופא אומר שצריך אע"פ שמאה אומרים שא"צ מאכילין אותו ולא חיישי' דהחולה אומר משום דמאמין לרופא. ח) חולה אומר א"צ ורופא מסופק כלו' שמכיר החולי ואינו יודע אם יסתכן, מאכילין אותו. ט) ובחולה אומר שאינו יודע והרופא אומר א"צ אין מאכילין אותו ובאם החולה רופא ומבין אז לרפ"ז אינו יודע שלו, כאילו אמרו רופא אחר, ודינו כדין ח"ז, י) ואפילו בלא שום רופא ונחלש הרבה עד שנראה לרוב בני אדם שאצלו שהוא מסוכן אם לא יאכל מאכילין אותו וכתב או"ח אם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך עליו נאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, וכ' הכנה"ג מאכילין אותו בע"כ. יא) שיעור כשמאכילין למעוברות או לחולה יאכילוהו תחלה פחות מכותבות דהיינו כב' שלישי ביצה בינונית, ושהה כדי אכילת ד' ביצים ואז יחזור ויאכל פחות מכותבת. ובשתיה יבדוק בחולה עצמו קודם יה"כ כמה הוא מלא לינמיו שלו כשיסלקנו לצד אחד וישק' ביה"כ פחות מאותו שיעור, וישהה בין שתיה לשתי' כדי אכילת ד' ביצים ולכל הפחות כדי שתיית רביעית שהוא ביצה ומחצה. יב) מיהא באמדודו שאין השיעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר כן או שנסתפקו בדבר מאכילין ומשקין אותו כל צרכו' יג) וב' הב"ח דנוהגין שנותנין לפניו מאכל ואומרים לו יה"כ הוא ואם יאכל הרשות בידו, וכן ביולדת אחר ג' תוך ז' וכ' הפ"ז דצריך לומר לו אם אתה יודע שיש לך סכנה אם לא תאכל אכול כמו שצריך לך, ואם די לך אכול תחלה פחות מכשיעור. יד) וביולדות מהמנינן לנשים דאינהו בקיאי בהו. טו) ומינקת שיש לה ילד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינק כי אם ממנה, ואם מתענית סכנה הוא לולד אינה מתענה אפילו ביה"כ: מ"ן ז. מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימנו שעיניו כהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שיאורו עיניו נעי' בגמרא משיבחין בין טוב לרע בטעמא]. ואם אין שם מאכל של חיתר, מאכילין אותו מאכל דאיסור, ואם יש כאן ב' מיני איסור אחד חמור מחבירו מאכילין אותו הקל תחלה, אם צריך לבשר ויש כאן בהמה שצריכה לשוחטה ובשר נבילה מוכנת שוחטים לו, כי בנבלה יעשה עבירה בכל בזית וכוית, ובצריך לאכילה לאלתר והנבילה מוכנת, והשחיטה מתאחרת, מאכילין אותו הנבילה, ובאם צריכין לחמם לו יין להגמיר וד"מ מוטב שיחם הקבו"ה ויתנסך היין משיחלל ישראל שבת דאיסור דסתם יינם קיל משבת, ואפשר בלא ניסוך כי"ד סי' קכ"ח ס"י. ולרמ"ו וב"ח טוב יותר שיחמם ישראל, כי אם יתנסך או על כל פסה ופסה ששותה איסור כלעיל בנבילה. (כמי שנשכו כלב שוטה וסימניו פיו פתוח וריריו נוטף ונובו תלוי בין רגליו, והלך עצב בדרך ישר המיד, ונובח ואין קולו נשמע אין מאכילין אותו מחצר כבר שלו דאין רפואה זו ברוקה, ואע"פ דסכנת נפשות להקל, היינו במרפא בטבע לא דרך סגולה ולהכי כל שאינו ברור רפואתו אסור כ"כ ע"ר זצוק"ל בתפארת, ועי' שם בדברי רבינו אוהבן של ישראל הנ"ל רפואה לחולי הזה ר"ל. והחושש בגרונו בחולי הנקרא שארבאק ר"ל נעי' רפואתו בתפארת] ממילין לו סם בתוך פיו בשבת ואפילו צריכים אחרים לחלל עליו השבת דסמ"ן נפשות ואפילו הרבה סמיקות דוחה שבת וכל איסורי התורה דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, הוץ מע"ז ג"ע וש"ד, ואפילו להצילו רק לחיי שעה, ויש סמיקות רבות ביחד, כגון שנפל על אדם מפולת מ"הוא שם, ספק אינו שם, ואפילו אח"ל הוא שם שמא מת, ואת"ל חי דלמא הוא עכו"ם מפקחין עליו עד חוטמו דבאין בו נשמה ניחוחו, וביש בו נשמה אפילו א"א שיחי' רק חיי שעה חיישינן ומפקחין עליו לנמרי נובענין אם יש קולא בלא ניחוש לחיי שעה עי' בתפארת]. וביש לו חולי שניים בעלמא, אם חלה עי"ז כל גופו מותר לומר לעכו"ם להוציאו בשבת, ועי' בהלכתא גבירתא מס' שבת ספי"ד, ובתפארת כאן): מ"ח, ט. חמאת ואשם וודאי בזמן המקדש מכפרין לגמרי, דהרי שב כשהתודה על קרבנו משא"כ אשם תלוי אינו מכפר לגמרי אלא שמנין מיסורין עד שיודע שחטא ויביא חטאת ויתכפר, ובל מצות שבתורה עשה או ל"ת, בעבר עליהן בזדון או בשגגה, וכשעושה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני ה', שיאמר אנא השם חטאתי עויתי ששעתי לפניך ועשיתי כך וכך, והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי. ומצות וידוי הוא מצות עשה, וכל המרבה להתוודות ומאריך בזה משובח. וכן בעלי חטאות ואשמות מתודין בעת שמביאין הקרבן. וכן המחוייבי מיתות בית דין ומלקות אינם מתכפרים אלא בוידוי, וכן החובל בחבירו ומוציא ממונו אעפ"י ששילם אינו מתכפר אלא בוידוי וישוב מלעשות כזה לעולם. וכן על השעיר המשתלח שהיה כפרה לכל ישראל כה"ג מתודה. ובזה"ז שאין לנו בעוה"ר בהמ"ק ולא מזבח לכפרה, התשובה עכ"פ מכפרת, וגם עצמו של יה"כ אינו מכפר אלא לשבים. ושלשה חלקים הם בכפרה ותשובה עם כל אחד ואחד, א) עבר על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו. ב) עבר על ל"ת שאין בה כרת ולא מיתת ב"ד ועשה תשובה תולה ויה"כ מכפר ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. ג) עבר על כריתות ומיתת] ב"ד ועשה תשובה תשובה ויה"כ תולין וייסורין הבאין עליו גומרין הכפרה, וכל זה בלא חילל השם בשעה שעבר, משא"כ בחילל אינו מתכפר עד שימות. ב"ד דברים הם המעכבין את התשובה שלא תועיל ונמנות במס' קמנות וברי"ף ורא"ש סוף יומא וברמב"ם הל' תשובה פ"ד ה"א ע"ש, ומכללם האומר אחטא ואשוב, או אחטא ויה"כ מכפר. ומכמ"ק אם עשה אח"כ תשובה גמורה אמתית אף בב"ד אלו הרי זה מועיל ויש לו חלק לעה"ב. תשובה גמורה הוא שבא בידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ולא עשה מפני תשובה, לא מיראה וכשלון כח. וכל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי הוא כמובל ושרץ בידו שאין המבילה מועילה עד שישליך השרץ, וצריך לפרש החטא בוידוי בלעיל. ומדרכי התשובה להיות צועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו [ועי' רמב"ם פ"ב מה' תשובה ה"ד שהאריך עוד בדרכי התשובה]. מצות וידוי יה"כ, במנחה קודם סעודת מפסקת שבא יחנך בסעודה קודם שיתודה, ואומר הוידוי בסוף תפלת מנחה נהיחיד לא הש"ץ קודם אלקי נצור, וראוי להתודות גם אחר אכילה כשל"ה, ואח"כ בערבית, שחרית, מוסף, מנחה ונעילה, ומכה באגרוף על החזה ונלמדרש קחלת על הלב] ויתודה מעומד ובשחי' כאומר מודי, ואפילו כי שמע ליה מהש"ץ כשחוזר ביה"כ בשמ"ע בקול רם הוידוי, מצוה לענות אחריו ולהתודות עמו כמנהגינו. ולא יפסיק בדיבור. ומצוה לפרש החטא פרטי שעשה כשאומר בלחש, לא כשחוזר עם הש"ץ בקו"ד, ורק בחטא מפורסם לרבים מותר לאומרו בקו"ר ואפילו ענונו שהתורה עלי ם ביה"כ שעבר ולא שנה עליהם יכול לחזור ולפרוס דלא הוה בכלב שב על קיאו, רק כמ"ש כי פשעי אני אדע וכרמב"ם ורוקח ורא"ש דפסקו כראב"י וסדר על חטא הוא כן עולה, חטאת, עולה ויורד, אשם ודאי וחלוי, מכות מרדות, מלקות, מיתה בידי שמים, כרת ועריריי, מיתת ב"ד, שתמיד נזכר החטאת המור אחרון. כפרה שייך אצל חטאים, סליחה אצל עונות, ומחילה אצל פשעים. אומרים בסתר ונגלי, בשגגה זדון, דצריך לבקש על הקל תחילה. אומרים סקילה, שריפה, הרג וחנק בחכמים דפליגי אר"ש דאמר שריפה סקילה חנק הרג, ויה"כ אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו, לא להמבעט בו ותושב מה מועיל יה"כ ובמשנה כאן ורמב"ם פ"ג מה' שגגות], ואינו מכפר רק לעבירות שבין אדם למקום, משא"כ עבירות שבין אדם לחבירו, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהזיק לו וירצה אותו, ואפילו שילם לו הממון צריך לפייסו עד שימחל לו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים, ובאינו ריצה למחול לו חייב לפייסו עד ג"פ, ובכל פעם בשורה דנ' בנ"א, והמוחל אל יסרב דאז הוי אכזרי, לבר במתכוין לטובתו או לטובת המבקש, או בהוציא שם רע עליו, ומיהא בריצה, גם זה יכול למחול. וכמה מעמיד יו"ר על קברו והוא עומד יחף, ובחוץ לג' פרסאות שולח שליח, וזה יכול לעשות אפילו בהוציא שם רע על המת, ובקורא להבירו ממנ לא פגם בכבוד אביו, אלא אם אמר ממזר בן ממזר:

נשלמה מסכת יומא.